

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

H. Nys, De wet van 29 april 1999 betreffende de uitoefening van niet-conventionele praktijken inzake de geneeskunde

729

Rechtspraak

1. Gemeenschap en gewest – Bevoegdheid – Gewest – Successierechten – Samenwonenden – Bijzonder tarief – **2. Grondwet** – Gelijkheid en niet-discriminatie – **Successierechten** – Samenwonenden – Tarief
Arbitragehof 15 juli 1999

737

Bevoegdheid en aanleg – Materiële bevoegdheid – Rechtbank van koophandel – Hoger beroep tegen door de vrederechter gewezen vonnissen inzake geschillen tussen kooplieden – Geschillen inzake huurovereenkomsten
Cass. 15 februari 1999 (met noot van J. Laenens, «De appelbevoegdheid van de rechtbank van koophandel»)

741

Geneeskundige verzorging en uitkeringen – Zelfstandige – Geneeskundige verstrekking – Tegemoetkoming – Geneesmiddelen – Verblijf in een ziekenhuis – Begrip – Dagziekenhuisfunctie

Cass. 14 juni 1999 (met noot van J.R. Rauws, «De woorden 'opneming' en 'verblijf' in een ziekenhuis»)

742

Borgtocht en garantie – Pluraliteit van borgen – Verhaalsrecht tussen borgen – Bijdrageplicht – Borgen die de hoofdschuld in verschillende mate waarborgen

Cass. 18 november 1999 (met noot)

744

Gerechtsdeurwaarder – Aansprakelijkheid – Opdracht tot dagvaarding en rolstelling – Resultaatsverbintenis – Niet-nakoming – Contractuele aansprakelijkheid – Op het ogenblik van het contract redelijkerwijze voorzienbare schade – Verlies van kans

Hof Gent 26 maart 1997

745

Erfrecht – 1. Inbreng – Pachtgelden – Gedeeltelijk in natura – 2. Boedelbeschrijving – Valse eed – Art. 792 B.W. – Inbreng in de nalatenschap – 3. Verzet tegen de uitbetaling van het aan een mede-erfgenaam toekomende aandeel – Kwaadwillig verzet – Fout – Schadevergoeding – Interests
Hof Antwerpen 4 mei 1998

748

Probation, opschorting en uitstel – Maatschappelijke enquête – Hoger beroep – Houding van de beklaagde of van het openbaar ministerie voor de eerste rechter

Hof Antwerpen 20 mei 1999 (met noot van A. Vandeplas, «De maatschappelijke enquête»)

749

Pacht – Ontbinding ten laste van de pachter – Gebruik van het pachtgoed als goed huisvader – Overbemesting – Vereiste schade

Rb. Brugge 18 april 1997

750

Faillissement – Vereffening – Verkoop activa – Onderhandse verkoop door de curator van onroerende goederen – Rechterlijke macht – Draagwijdte

Kh. Hasselt 7 januari 1999

751

Verzekering – Kwitantie ter afrekening – Art. 84, eerste lid, Wet Landverzekeringsovereenkomst – Draagwijdte – Rechten van de verzekerde

Pol. Gent 26 oktober 1998

752

Europese rechtspraak in kort bestek

Vrij verkeer van kapitaal – Vestiging van hypotheek in buitenlandse valuta

H.v.J. 16 maart 1999 (door S. Coppieters)

753

Milieu – Uitvoering richtlijn – Loutere verbintenis aangegaan door rechtzoekende – Geen duidelijk wettelijk kader
H.v.J. 22 april 1999 (door G. Van Calster)

754

Milieu – Algemene beginselen – Afdwingbaarheid – Principe «vervuiler betaalt» – Bronbeginsel – Evenredigheid – Recht op eigendom

H.v.J. 29 april 1999 (door G. Van Calster)

755

E.E.X. – Erkenning en exequatur – Begrip «uitvoerbaar» in het land van herkomst (art. 31) – Begrip «authentieke akte» (art. 50)

H.v.J. 29 april 1999 en 17 juni 1999 (door I. Couwenberg)

756

Vrij verkeer van goederen – Afwijkingen – Bescherming van gezondheid en leven van dieren – Internationaal vervoer
H.v.J. 11 mei 1999 (door G. Van Calster)

756

Harmonisatie van wetgevingen – Vrij verkeer van goederen – Striktere nationale maatregelen – Art. 100A, 4° EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 95, 4°-9° EG) – Gezondheid en leefmilieu – Periode tussen aanmelding en beslissing Commissie

H.v.J. 1 juni 1999 (door G. Van Calster)

757

Mededinging – Ambtshalve toepassing van art. 81 EG-Verdrag (ex. art. 85 EG) door een scheidsgerecht – Bevoegdheid van nationale rechter tot vernietiging van arbitrale vonnissen

H.v.J. 1 juni 1999 (door J. Meeusen)

758

Ambtenaren – Verrekening van pensioenrechten in echtscheidingsprocedure – Internationaal privaatrecht

H.v.J. 10 juni 1999 (door J. Meeusen)

759

Boeken

C. Mertens en M. Bolca, Le nouveau code wallon du logement ou le droit régional au logement en mouvement (door B. Hubeau)

759

Notariaat

Samenstelling Kamer van Notarissen van de Provincie Antwerpen

760

Mededelingen

Internationale Verzekeringbibliotheek - IVB

760

Studienamiddagen: Nuttige tips voor contracten

760

Vijfjaarlijkse prijs van de notarissen van het arrondissement Turnhout

760

Driejaarlijkse Prijs van het Antwerps Notariaat

760

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Opgericht in 1931.

Hoofdredacteurs: René Victor (1931-1984), Edgar Boonen (1984-1993), Camiel Caenepeel (1993-1998)

VERSCHIJNT IEDERE WEEK VAN SEPTEMBER TOT JUNI

Redactie: A. Van Oevelen (hoofdredacteur),
E. Dirix, J. Laenens, J.R. Rauws,
M. van Damme, A. Vandeplas

Redactiesecretaris: Mevr. C. Meeusen

Redactieadres: V.Z.W. Rechtskundig Weekblad
Mechelsesteenweg 210 bus 6
2018 Antwerpen
(redactiesecretariaat bereikbaar
van 9 tot 12 uur)
Tel. 03/248.49.84
Fax 03/248.08.70

Vaste medewerkers:

A. Alen
F. Aps
R. Boes
Gh. Dhaeyer
J. Erauw
M. Gelders
P. Humblet
W. Lambrechts
R. Leysen
J. Meeusen
H. Nys
I. Opdebeek
W. Pintens
W. Rauws
D. Simoens
G. Suetens-Bourgeois
H. Vanhees
S. Van Overbeke
J. Wouters

Abonnements, advertenties: N.V. INTERSENTIA, Churchilllaan 108, 2900 Schoten
tel.: 03/680.15.50 - fax: 03/658.71.21
Abonnementsprijs: 4.550 f., voor studenten 2.950 f..

LOEFF CLAEYS VERBEKE

zoekt voor haar praktijkgroep
corporate commercial litigation

een know-how beheerder (m/v)

Uitdaging

De know-how beheerder staat in voor de opbouw, de ontwikkeling en het op punt houden van een database voor de praktijkgroep. Naast ruimte voor initiatief en zelfstandigheid staat teamwerk met de bestaande know-howmedewerkers van de andere praktijkgroepen en met de advocaten van de eigen praktijkgroepen centraal.

Vereisten

De kandidaten zijn juristen en hebben bij voorkeur ervaring met procedure, beschikken over een goede drietaligheid (N, F, E) en sterke informatica skills, zijn sterk in analyseren en structureren van teksten en communicatief vaardig.

Om te solliciteren

stuur een CV en begeleidende brief naar
Hilde Haems, Loeff Claey's Verbeke,
Tervurenlaan 268A, 1150 Brussel
Tel: 02/778 23 42 - Fax: 02/778 23 82

DE WET VAN 29 APRIL 1999 BETREFFENDE DE UITOEFENING VAN NIET-CONVENTIONELE PRAKTIJKEN INZAKE DE GENEESKUNDE

Inleiding

De wet van 29 april 1999 betreffende de niet-conventionele praktijken inzake de geneeskunde, de artsennijbereikende, de kinesitherapie, de verpleegkunde en de paramedische beroepen (*B.S.* 24 juni 1999) heeft het juridisch kader voor de uitoefening van de geneeskunde grondig gewijzigd. In dit artikel worden deze wet en haar gevolgen systematisch onderzocht, toegelicht en kritisch geëvalueerd.

I. DEFINITIE EN SOORTEN VAN NIET-CONVENTIONELE PRAKTIJKEN

A. Definitie van niet-conventionele praktijk en afbakening t.o.v. conventionele praktijken inzake de geneeskunde

1. Art.2 § 1, 2° bepaalt het begrip «niet-conventionele praktijk» als volgt: «het gewoonlijk verrichten van handelingen die tot doel hebben de gezondheidstoestand van een menselijk wezen te bevorderen en/of te bewaken, met inachtneming van de in deze wet opgenomen voorschriften en voorwaarden».

Wat meteen opvalt in deze definitie, is de sterke gelijkheid met de omschrijving die in art. 2, § 1, tweede lid, K.B. nr.78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de geneeskunst wordt gegeven van (onwettige) uitoefening van de geneeskunde, nl. «het gewoonlijk verrichten van elke handeling die tot doel heeft of wordt voorgesteld tot doel te hebben, bij een menselijk wezen, hetzij het onderzoeken van de gezondheidstoestand, hetzij het opsporen van ziekten en gebrekkigheden, hetzij het stellen van de diagnose, het instellen of uitvoeren van een fysische of psychische, werkelijke of vermeende pathologische toestand».

2. Deze omschrijving van uitoefening van de geneeskunde is zo ruim, dat een niet-conventionele praktijk, als gedefinieerd in art. 2, § 1, 2°, van de wet van 29 april 1999, daaronder valt. Dat doet de vraag rijzen naar de verhouding tussen beide wetten.

In het voorontwerp dat aan de Raad van State werd voorgelegd, werd dit probleem als volgt omzeild. Niet-conventionele praktijken werden gedefinieerd als «die wijzen van behandelen die afwijken van de geneeskunde en de artsennijbereikende als bedoeld in de bepalingen van hoofdstuk 1 van het K.B. nr. 78». ¹ Volgens de Raad van State kon deze definiëring tot verwarring leiden, omdat niet-conventionele praktijken, minstens gedeeltelijk, onder de toepassing van het K.B. nr.78 vallen. De rechtszekerheid vereist dat uitdrukkelijk wordt bepaald welke de weerslag is van de nieuwe wet op de toepassing van het K.B. nr.78, aldus de Raad

van State. ² Daarop schrapten de auteurs in het wetsontwerp gewoonweg de definitie. ³ Een amendement van kamerlid Brouns bracht meer duidelijkheid. Het definieerde een niet-conventionele praktijk als «het gewoonlijk verrichten van handelingen die tot doel hebben de gezondheidstoestand van een menselijk wezen te bevorderen en/of te bewaken, met inachtneming van de in deze wet opgenomen voorschriften en voorwaarden en onverminderd het bepaalde in het K.B. nr.78». ⁴ Het amendement werd in de commissie goedgekeurd en vervolgens voorgelegd aan de Raad van State. In zijn advies noemde de Raad deze omschrijving «zo ruim, dat ze slaat op handelingen die onder het vigerende recht beschouwd moeten worden als behorend tot de uitoefening van de geneeskunde. Het gaat met andere woorden om praktijken die eveneens geregeld worden in het K.B. nr.78». ⁵ Toch was de Raad van oordeel dat deze definitie een voldoende onderscheidend element bevatte tussen niet-conventionele en conventionele praktijken inzake geneeskunde. Het «niet-conventioneel» karakter van de praktijken bestaat er dan in, blijkens deze definitie, dat ze beoefend worden «met inachtneming van de in deze wet opgenomen voorschriften en voorwaarden», aldus het advies. De Raad van State leidde hieruit af dat de beoefenaar van de bedoelde praktijken de keuze heeft: ofwel stelt hij de desbetreffende handelingen met inachtneming van de bepalingen van de ontworpen wet, ofwel houdt hij zich aan de bepalingen van het K.B. nr.78. In het eerste geval beoefent hij een niet-conventionele praktijk; in het andere geval een conventionele praktijk. Op die manier wordt volgens het advies in beginsel een strikte scheiding in het leven geroepen tussen de conventionele en de niet-conventionele praktijken.

3. De goedgekeurde definitie bevatte echter de toevoeging «onverminderd het bepaalde in het K.B. nr.78». De Raad van State vond die toevoeging verwarrend, want zij betekende dat het beoefenen van een niet-conventionele praktijk niet enkel is onderworpen aan de voorschriften en de voorwaarden van de ontworpen wet, maar ook aan die van het K.B. nr.78. ⁶ Daarmee kwam het zojuist vermelde onderscheidend element tussen niet-conventionele en conventionele praktijken inzake de geneeskunde op de helling te staan. De regering diende dan een amendement in teneinde de verwijzing naar het K.B. nr.78 te schrappen. ⁷

4. Of op deze manier de afbakening tussen niet-conventionele en conventionele praktijken inzake de geneeskunde voldoende duidelijk is, valt nog te bezien. Stel dat iemand

² *idem*, p. 14 en 16.

³ *idem*, p. 26.

⁴ *Parl.St.* Kamer, 1997-98 nr.1714/3, amendement nr. 12, en nr. 1714/4, amendementen nrs. 22 en 31.

⁵ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/7, p. 3.

⁶ *idem*, p. 4.

⁷ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/9, amendement nr. 35.

¹ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/1, p. 7.

die niet aan de voorwaarden voldoet om op een niet-conventionele of conventionele wijze de geneeskunde beoefent, dit toch doet. Welke wet overtreedt hij dan: die van 29 april 1999? Het K.B. nr. 78? Beide wetten? Een andere vraag betreft welke van beide wetten van toepassing is wanneer iemand zowel niet-conventionele als conventionele praktijken inzake geneeskunde wenst uit te oefenen. Zie daarover de bespreking van artikel 10 van de wet van 29 april 1999.

B. Soorten van niet-conventionele praktijken

5. De titel van de wet van 29 april 1999, die werd gesuggerd door de Raad van State,⁸ wekt de indruk dat deze wet een brede waaier aan niet-conventionele praktijken regelt. Niet enkel inzake de geneeskunde, maar ook de artsenijbereidkunde, de kinesithérapie, de verpleegkunde en de paramedische beroepen.

Die indruk wordt tegengesproken door art. 2. De definitie van niet-conventionele praktijk heeft duidelijk alleen maar betrekking op de geneeskunde. Bovendien beschouwt art. 2, § 1, 2°, tweede lid, als niet-conventionele praktijken de volgende vier domeinen: de homeopathie; de chiropraxie; de osteopathie en de acupunctuur. Alle vier behoren ze tot de geneeskunde. Wel is het zo dat de wet ook nog als niet-conventionele praktijken beschouwt «de praktijken waarvoor, met toepassing van § 4, een kamer wordt ingesteld». Dat laat misschien een opening voor niet-conventionele praktijken inzake andere dan geneeskundige activiteiten, maar rekening houdend met de definitie van niet-conventionele praktijken is dat betwistbaar.

6. Krachtens art. 2, § 3, wordt voor de vier met naam genoemde niet-conventionele praktijken een kamer opgericht (zie voor de samenstelling en de bevoegdheden van deze kamers hieronder). De Koning kan op grond van § 4 uit eigen beweging of op verzoek van een door de Koning in toepassing van art. 2, § 1, 3°, erkende beroepsorganisatie voor andere niet-conventionele praktijken een kamer oprichten.

II. DE PARITAIRE COMMISSIE EN DE KAMERS VOOR NIET-CONVENTIONELE PRAKTIJKEN

A. De paritaire commissie

7. Bij de minister die de Volksgezondheid in zijn bevoegdheid heeft, wordt een paritaire commissie «niet-conventionele praktijken» opgericht (art. 2, § 2). Deze paritaire commissie vervult een centrale rol bij de nadere uitvoering van de wet van 29 april 1999.

8. Allereerst zullen de belangrijkste bepalingen van deze wet pas in werking treden zes maanden na de eerste dag van de maand volgend op de inwerkingtreding van de benoeming van de leden van de paritaire commissie (art. 12). Dat zou verband houden met art. 3, § 1, dat bepaalt dat de paritaire commissie binnen zes maanden na haar instelling een advies dient te formuleren betreffende de algemene voorwaarden die gelden voor de uitoefening van alle niet-conventionele praktijken. Pas als dit advies beschikbaar is, kan

de wet daadwerkelijk worden toegepast.⁹ Deze bepaling schiet in dit opzicht haar doel voorbij. Art. 3 behoort namelijk ook tot de bepalingen die op grond van art. 12 pas in werking zullen treden na verloop van, de in dit artikel genoemde termijn van zes maanden. De eerste zes van maanden na de inwerkingtreding van hun benoeming zullen de leden van de paritaire commissie formeel niet de bevoegdheid hebben om het advies over de algemene voorwaarden die gelden voor de uitoefening van alle niet-conventionele praktijken te formuleren.

9. Dat geldt eveneens voor de andere belangrijke adviesbevoegdheid van de paritaire commissie, namelijk het verlenen van advies over de registratie van een niet-conventionele praktijk waarvoor reeds een kamer is ingesteld (art. 3, § 2, eerste lid).

10. Een volgende bevoegdheid van de paritaire commissie betreft het uitbrengen van een advies over de voorwaarden waaronder de beoefenaren van een geregistreerde niet-conventionele praktijk individueel kunnen worden geregistreerd (art. 3, § 3, eerste lid). Ten slotte is de paritaire commissie ook bevoegd om een advies uit te brengen over het van toepassing verklaren van een of meer bepalingen van het K.B. nr. 78 op de beoefenaars van niet-conventionele praktijken die niet onder de bepalingen van dit besluit vallen (art. 10, § 2.) Hierop wordt hierna nog ingegaan.

11. De benaming van de commissie houdt verband met haar samenstelling: zij bestaat voor de ene helft uit leden, voorgesteld door de faculteiten van geneeskunde, en voor de andere helft uit leden, voorgesteld door de kamers voor een niet-conventionele praktijk (art. 5, § 1). De leden voorgedragen door de faculteiten van geneeskunde moeten gemachtigd zijn de geneeskunde uit te oefenen en zowel huisartsen als medische specialisten betreffen (art. 5, § 2, eerste lid). De leden benoemd op voordracht van de kamers dienen beoefenaar te zijn van de betrokken niet-conventionele praktijk.

12. Door deze paritaire samenstelling kunnen de beoefenaren van de conventionele geneeskunde - we mogen er geredelijk vanuit gaan dat de faculteiten geneeskunde geen of toch maar in heel beperkte mate artszen zullen voordragen die niet-conventionele praktijken inzake de geneeskunde beoefenen - een belangrijke invloed laten gelden bij de nadere uitvoering van de wet van 29 april 1999. Die invloed wordt nog versterkt doordat de commissie enkel advies mag uitbrengen als meer dan de helft van haar leden aanwezig is en op voorwaarde dat twee derde van de aanwezige leden daarmee instemt (art. 5, § 5). Deze bepaling is met name van belang voor het advies over de algemene voorwaarden die gelden voor de uitoefening van alle niet-conventionele praktijken. Voor de adviezen over de registratie van een niet-conventionele praktijk en de voorwaarden voor de individuele registratie van beoefenaren van een dergelijke praktijk is telkens bepaald dat, als zij niet zijn uitgebracht binnen de wettelijk bepaalde termijn, zij geacht worden te zijn uitgebracht (art. 3, § 2, derde lid en art. 3, § 3, derde lid).

⁹ Dat kan worden afgeleid uit het advies van de Raad van State, p. 25: «volgens de memorie van toelichting zou de inwerkingtreding van die artikelen aldus kunnen gebeuren op een ogenblik waarop de adviezen vereist voor de uitvoering ervan beschikbaar zijn».

⁸ *Parl. St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/1, p. 16.

13. De faculteiten geneeskunde kunnen de uitvoering van de wet niet enkel in belangrijke mate beïnvloeden, maar zelfs blokkeren door te weigeren leden voor te dragen voor de paritaire commissie. De wet voorziet niet in een ambtshalve aanwijzing van leden die de faculteiten geneeskunde vertegenwoordigen.¹⁰ De faculteiten zouden zich dan wel blootstellen aan de kritiek dat zij weigeren hun medewerking te verlenen aan een democratisch totstandgekomen wet en dat zij zich voornamelijk door corporatisme en eigenbelang hebben laten leiden.

Voorts beschikken de leden die zijn voorgedragen door de faculteiten over de mogelijkheid om de totstandkoming van een advies over de algemene voorwaarden voor de beoefening van iedere niet-conventionele praktijk te belemmeren, omdat daarvoor een tweederde meerderheid van de aanwezige leden vereist is. Of daarmee ook de nadere uitvoering van de wet kan worden verhinderd, valt te betwijfelen. Het K.B. dat deze algemene voorwaarden vaststelt, is niet onontbeerlijk voor de registratie van een niet-conventionele praktijk noch voor het bepalen van de voorwaarden waaronder individuele beoefenaren van een niet-conventionele praktijk kunnen worden geregistreerd.

B. De kamers voor niet-conventionele praktijken

14. Vier kamers worden door de wet zelf opgericht (art. 2, § 3) voor elk van de vier domeinen die door de wet zelf als een niet-conventionele praktijk worden beschouwd. Daarnaast kan een kamer voor een niet-conventionele praktijk worden opgericht door de Koning, uit eigen beweging of op verzoek van een betrokken beroepsorganisatie die een erkenning geniet (art. 2, § 4). Een erkende beroepsorganisatie is een beroepsorganisatie van beoefenaren van een praktijk die in aanmerking kan komen om als niet-conventionele praktijk te worden gekwalificeerd en die door de Koning is erkend op grond van de door hem bepaalde criteria. Die criteria hebben met name betrekking op de rechtspersoonlijkheid, de ledenlijst en de verbintenis om deel te nemen aan een externe evaluatie.

De kamer van een niet-conventionele praktijk heeft een adviserende opdracht bij de registratie van deze praktijk en bij de individuele registratie van de beoefenaren ervan (zie verder). Voorts stelt iedere kamer de richtlijnen voor inzake de goede beoefening van de betrokken praktijk (art. 6, § 3, eerste lid). Wie bevoegd is deze richtlijnen vast te stellen, blijft in het ongewisse.¹¹ Iedere kamer verstrekt de Minister een advies over het organiseren van een systeem van *peer review* en de regels inzake beroepsethiek (art. 6, § 3, tweede lid).

15. De samenstelling van iedere kamer wordt geregeld in art. 6. Iedere kamer bestaat uit ten minste vijf vaste en vijf plaatsvervangende leden, die worden voorgedragen door de faculteiten van geneeskunde en die ertoe gemachtigd zijn de

geneeskunde te beoefenen, van wie ten minste één huisarts, en eveneens uit ten minste vijf vaste en vijf plaatsvervangende leden die de betrokken niet-conventionele praktijk beoefenen en die worden voorgedragen door een erkende beroepsvereniging (art. 6, § 1, eerste lid). Hoewel deze formulering niet noodzakelijk een paritaire samenstelling waarborgt, is dit wel de bedoeling volgens de verantwoording bij het amendement waaruit deze bepaling is voortgekomen.¹² Indien geen kandidaten worden voorgedragen, wijst de Koning bij een in Ministerraad overlegd besluit de leden van de kamer aan (art. 6, § 1, tweede lid). Wat dit in de praktijk betekent, valt moeilijk in te zien. Zullen vertegenwoordigers van medische faculteiten verplicht worden als lid te zeten? Hoe zal die verplichting daadwerkelijk kunnen worden afgedwongen?

Een kamer kan alleen geldig beraadslagen en besluiten indien meer dan de helft van haar leden aanwezig is. De beslissingen worden genomen bij een meerderheid van twee derden van de aanwezige leden (art. 6, § 2, tweede lid).

III. DE REGISTRATIE VAN EEN NIET-CONVENTIONELE PRAKTIJK

16. Naast de oprichting van een kamer vormt de registratie van een niet-conventionele praktijk een noodzakelijke voorwaarde voor het bestaan van een dergelijke praktijk. Opvallend is dat «slechts» sprake is van registratie. Niet van erkenning. Dat is geen toeval, maar het resultaat van een bewuste keuze (zie randnr. 44).

Anders dan voor de kamers, voorziet de wet niet in een automatische registratie voor de vier niet-conventionele praktijken die bij wet als zodanig worden beschouwd. Ook zij moeten dus de registratieprocedure doorlopen.

17. Het initiatief voor de registratie van een niet-conventionele praktijk gaat uit van de betrokken kamer. Die stelt een ontwerp van advies op voor de paritaire commissie (art. 5, § 4). De paritaire commissie doet daarover uitspraak binnen drie maanden na de overzending van het ontwerp. Op verzoek van de paritaire commissie kan die termijn met maximum drie maanden worden verlengd. Na afloop van die periode wordt het advies geacht te zijn uitgebracht en wordt een verslag betreffende de verschillende, in de paritaire commissie naar voren gebrachte standpunten aan de minister overgezonden (art. 3, § 2, tweede en derde lid).¹³ Het door de paritaire commissie uitgebrachte advies heeft betrekking op de gepastheid (opportuiniteit) van de registratie van de niet-conventionele praktijk, rekening houdende met criteria inzake de kwaliteit en de toegankelijkheid van de zorgverlening, alsook met de positieve invloed ervan op de gezondheidstoestand van de patiënten; daarnaast bevat het advies een omschrijving (definitie) van de praktijk in kwestie (art. 3, § 2, vierde lid).

¹⁰ Zie art. 6, § 1, tweede lid dat aan de Koning de bevoegdheid geeft de leden van de kamers aan te wijzen wanneer geen kandidaten worden voorgedragen.

¹¹ De minister voor Volksgezondheid claimde deze bevoegdheid niet, omdat «de vastlegging van regels inzake de goede beoefening van een geneeskundige praktijk immers de beoefenaren zelf toekomt» (*Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/5, p.40).

¹² *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/3, amendement nr. 16: «Zodoende wordt gezorgd voor pariteit».

¹³ Deze termijnen dienen te verhinderen dat blokkeringen binnen de opgerichte adviesinstanties tot gevolg zouden hebben dat de wet binnen een redelijke termijn geen effect zou kunnen sorteren; *Parl. St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/3 amendement nr. 13, verantwoording.

18. Op basis van dit advies van de paritaire commissie kan de Koning, zonder daartoe verplicht te zijn, bij een in Ministerraad overlegd besluit, de niet-conventionele praktijk registreren (art. 3, § 2, eerste lid). Iedere bepaling waarbij de Koning afwijkt van het door de paritaire commissie uitgebrachte advies moet uitdrukkelijk met redenen worden omkleed (art. 3, § 2, laatste lid). Het K.B. moet vóór de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad worden overgezonden aan de voorzitters van de Kamer en de Senaat. Bovendien kan dit besluit geen uitwerking hebben zo het niet bij wet is bekrachtigd voor het einde van de zesde maand na de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad (art. 4).

19. Registratie van een niet-conventionele praktijk heeft belangrijke juridische gevolgen: niemand kan een geregistreerde niet-conventionele praktijk uitoefenen of handelingen stellen die tot die praktijk behoren, dan na voor die praktijk individueel te zijn geregistreerd (art. 8, § 1).

Er is niet voorzien in een procedure om de registratie van een niet-conventionele praktijk te schorsen of in te trekken.

IV. VOORWAARDEN VOOR DE UITOEFENING VAN EEN GEREgistREERDE NIET-CONVENTIONELE PRAKTIJK

A. Algemene voorwaarden

20. Binnen zes maanden na haar instelling formuleert de paritaire commissie ten behoeve van de minister de algemene voorwaarden die gelden voor de uitoefening van alle niet-conventionele praktijken. Dat advies heeft met name betrekking op:

- de beroepsverzekering en de minimale dekking;
- het lidmaatschap van een erkende beroepsorganisatie;
- een registratiesysteem;
- een regeling inzake de bekendmaking. Hiermee wordt bedoeld dat de lijsten van de geregistreerde praktijken en van de geregistreerde beoefenaren ter inzage van het grote publiek worden gelegd, zodat een patiënt zich ervan kan vergewissen of een praktijk of een beoefenaar al dan niet geregistreerd is;¹⁴
- een lijst van niet-toegestane handelingen voor beoefenaren die geen arts zijn. De Raad van State vroeg zich hierbij af of dergelijke handelingen wel *in abstracto* vastgesteld kunnen worden, en of die handelingen niet veeleer vastgesteld moeten worden binnen het raam van de concrete praktijk waarover het gaat.¹⁵

21. Op grond van dat advies worden die algemene voorwaarden door de Koning vastgesteld bij in Ministerraad overlegd besluit. Elke bepaling waarbij de Koning afwijkt van het door de paritaire commissie uitgebrachte advies, moet uitdrukkelijk met redenen worden omkleed (art. 3, § 1). Ten aanzien van dit K.B. geldt art. 4.

Zoals reeds gezegd, zijn deze algemene voorwaarden niet onontbeerlijk voor de nadere uitvoering van de wet van 29 april 1999.

B. Individuele registratie

22. De individuele registratie van de beoefenaren van een geregistreerde niet-conventionele praktijk vormt het sluitstuk van de nieuwe wettelijke regeling. Niemand mag een van de geregistreerde niet-conventionele praktijken beoefenen of handelingen stellen die tot die praktijk behoren, dan na voor die praktijk te zijn geregistreerd (art.8, § 1).

Op grond van een door de paritaire commissie uitgebracht advies, bepaalt de Koning, bij in Ministerraad overlegd besluit, de voorwaarden voor de individuele registratie van de beoefenaren van een geregistreerde niet-conventionele praktijk. Elke bepaling waarbij de Koning van dit advies afwijkt, moet uitdrukkelijk met redenen worden omkleed (art. 3, § 3, vierde en vijfde lid). Ten aanzien van dit K.B. geldt art. 4.

De paritaire commissie kan dit advies maar verlenen in zover haar een ontwerp van advies is voorgelegd door de kamer van de betrokken praktijk (art. 5, § 4, eerste lid). Binnen drie maanden nadat deze kamer een ontwerp van advies heeft meegedeeld, brengt de paritaire commissie haar advies uit over de voorwaarden voor de individuele registratie. Die voorwaarden kunnen met name betrekking hebben op de vereisten inzake de opleiding en een getuigschrift waaruit blijkt dat de betrokkene de opleiding met succes heeft afgerond, permanente bijscholing, de lijst van toegestane en/of niet-toegestane handelingen, een regeling inzake de bekendmaking (art. 3, § 3, eerste en tweede lid). Bij de mededeling van het advies wordt het ontwerp van advies van de betrokken kamer hieraan in bijlage gevoegd (art. 5, § 4, derde lid).

Zo de paritaire commissie na afloop van de vastgestelde termijn (die niet op haar verzoek kan worden verlengd) geen advies heeft verstrekt, wordt dat advies geacht te zijn uitgebracht en wordt een verslag betreffende de verschillende, in de paritaire commissie naar voren gebrachte standpunten aan de Minister overgezonden (art. 3, § 3, derde lid).

23. De registratie wordt verleend door de Minister op advies van de betrokken kamer. Zij wordt toegekend als de betrokkene beantwoordt aan alle voorwaarden bepaald in art. 3. De kamer kan slechts een negatief advies geven nadat de betrokkene de gelegenheid heeft gehad zijn standpunt voor de kamer uiteen te zetten. Daartoe wordt hij bij aangetekende brief opgeroepen. Hij kan zich door een advocaat laten bijstaan of vertegenwoordigen. In haar advies beantwoordt de kamer de middelen van de betrokkene (art.8, § 2). Terwijl deze procedure loopt en zolang de Minister zich niet heeft uitgesproken over de individuele registratie, mag de betrokken beroepsbeoefenaar de desbetreffende niet-conventionele praktijk niet (blijven) uitoefenen. In afwijking hierop kan de beroepsbeoefenaar die een aanvraag tot registratie heeft ingediend binnen een periode van zes maanden na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van de voorwaarden voor de individuele registratie, de niet-conventionele praktijk blijven uitoefenen. De Minister moet zich binnen een termijn van twaalf maanden uitspreken over de aanvraag van registratie (art. 8, § 1, tweede en derde lid).

24. Als een beoefenaar de bepalingen van deze wet of van de besluiten genomen ter uitvoering van deze wet niet naleeft, kan zijn registratie worden geschorst voor een termijn van maximum één jaar, of worden ingetrokken. De schorsing of de intrekking wordt bevolen door de Minister op voorstel van de betrokken kamer. De kamer kan slechts een

¹⁴ Parl.St. Kamer, 1997-98, nr. 1714/1, p.17.

¹⁵ Parl.St. Kamer, 1997-98, nr. 1714/7, p.5.

voorstel tot schorsing of intrekking doen, nadat de betrokkene de gelegenheid heeft gehad zijn standpunt voor de kamer uiteen te zetten. Daartoe wordt hij bij aangetekende brief opgeroepen. Hij kan zich door een advocaat laten bijstaan of vertegenwoordigen. Het voorstel van de kamer is gemotiveerd en bevat een antwoord op de middelen van de betrokkene (art. 8, § 3). De Koning kan nadere regelen bepalen met betrekking tot de toekenning van de individuele registratie, alsook met betrekking tot de intrekking en de schorsing (art. 8, § 4).

25. Met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden ¹⁶ en met geldboete van 500 tot 5.000 frank of met één van die straffen alleen, wordt gestraft elkeen die een van de geregistreerde praktijken beoefent of gewoonlijk handelingen stelt die tot deze praktijken behoren, zonder te zijn geregistreerd met toepassing van art. 8 of wiens registratie is geschorst of ingetrokken (art. 11, § 1). Het laatste zinsdeel kwam voor in het voorontwerp maar werd op advies van de Raad van State geschrapt in het wetsontwerp. ¹⁷ In de versie die werd goedgekeurd door de kamercommissie zijn deze woorden opnieuw opgedoken, zonder amendement in die zin. ¹⁸ Hoe dit kon gebeuren, valt niet te achterhalen.

Het is evenmin duidelijk waarop het onderscheid tussen het beoefenen van een geregistreerde niet-conventionele praktijk en het gewoonlijk stellen van handelingen die tot een dergelijke praktijk behoren, duidt. Dit onderscheid komt ook voor in art. 8, § 1, met dit verschil dat daarin geen sprake is van «gewoonlijk». Het onderscheid zou kunnen te maken hebben met het beroepshalve beoefenen van een geregistreerde niet-conventionele praktijk en het gewoonlijk stellen van handelingen die tot een dergelijke praktijk behoren, zonder dat sprake is van beroepshalve handelen. Maar zeker is dat niet. De term «gewoonlijk» zal wellicht tot interpretatieproblemen aanleiding geven. De rechtspraak over de onwettige uitoefening van de geneeskunde, waarvoor in de regel eveneens een gewoonte is vereist (zie art. 2, § 1, K.B. nr. 78) kan inspiratie leveren. ¹⁹

C. Dossierplicht

26. Elke beoefenaar van een geregistreerde niet-conventionele praktijk houdt voor elk van zijn patiënten een dossier bij (art. 9, § 1). ²⁰ Er is niet voorzien in een specifieke sanctie indien deze verplichting niet wordt nageleefd. Wel kan de registratie worden ingetrokken of geschorst op grond van art. 8, § 3.

Opmerkelijk is dat de wetgever hier strenger is voor de beoefenaren van niet-conventionele praktijken in de geneeskunde dan voor de beoefenaren van conventionele praktijken, voor wie een dergelijke verplichting (nog steeds) niet bestaat.

D. Vraagplicht naar een recente diagnose

27. Vooraleer hij zijn patiënt begint te behandelen, is elke beoefenaar van een geregistreerde niet-conventionele praktijk die geen houder is van een diploma van arts, ²¹ verplicht de patiënt te vragen een recente diagnose omtrent zijn klacht over te leggen die schriftelijk werd opgesteld door een arts naar keuze of door een arts die werd aangewezen door de persoon die wettelijk is gemachtigd namens de patiënt met een medische handeling in te stemmen. De patiënt of de persoon die namens hem kan instemmen in een medische handeling, kan met kennis van zaken, op ondubbelzinnige wijze en schriftelijk te kennen geven dat hij voor de behandeling door de niet-conventionele beoefenaar, geen arts naar keuze wenst te raadplegen. De schriftelijk opgestelde diagnose of eventueel de schriftelijke bevestiging om vooraf geen arts te willen raadplegen, wordt toegevoegd aan het dossier (art. 9, § 2).

De wetgever vindt deze verplichting zo belangrijk dat de niet-naleving ervan afzonderlijk strafbaar werd gesteld door art. 11, § 2. Er kan ook een schorsing of intrekking van de individuele registratie worden opgelegd.

28. Deze verplichting kwam in een andere formulering al voor in het wetsontwerp. De memorie van toelichting rept er met geen woord over. Een amendement van volksvertegenwoordiger Brouns ligt aan de basis van de wettekst. ²² Het verplicht vragen van de diagnose is bedoeld om «de belangen van de patiënt te beschermen en de risico's op een verkeerde inschatting van zijn klacht maximaal te beperken». De mogelijkheid om schriftelijk af te zien van het raadplegen van een arts werd opgenomen, «gelet op de principes die verband houden met de rechten van de patiënt». De liberale oppositie was heftig gekant tegen deze mogelijkheid en heeft tot het laatst tevergeefs gepoogd om haar uit de wet te houden. ²³ Zij vond het onaanvaardbaar «impliciet in de wet te suggereren dat de beoefenaren die geen arts zijn, buiten elke diagnose om therapeutische handelingen zouden mogen verrichten». ²⁴ Dat een patiënt het recht heeft een medische behandeling te weigeren en dus *a fortiori* het recht geen arts te raadplegen overtuigde haar niet: «Het is niet omdat een patiënt het recht heeft om een behandeling te weigeren, dat de niet-conventionele beoefenaar het recht heeft een behandeling in te stellen wanneer de patiënt weigert dat zijn arts wordt geraadpleegd». ²⁵ Voorts werd aangevoerd dat deze uitzondering de regel zal worden via voorgedrukte door de patiënt te ondertekenen verklaringen dat hij afziet van het raadplegen van een arts. ²⁶

29. Over de verplichting een diagnose te vragen aan de patiënt, bestond consensus. Afgezien van de vraag of deze optie voor een «medisch model» of para-medicalisering wel

¹⁶ Een amendement om de gevangenisstraf weg te laten haalde het niet in de Senaatscommissie (zie *Parl.St.* Senaat, 1997-98, nr. 1-1310/2, amendement nr.2).

¹⁷ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1417/1, p.24.

¹⁸ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1417/6.

¹⁹ Zie Nys H., «Geneeskunde. Recht en medisch handelen», in *A.P.R.*, Brussel, Story-Scientia, 1991, nr. 82

²⁰ Opmerkelijk is het opschrift van hoofdstuk 6, waaronder art. 9 valt, nl. informatieplicht. Deze vlag dekt niet de lading.

²¹ In het artikel is sprake van het niet-bestaande diploma van geneesheer.

²² *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/3, amendement nr. 19.

²³ *Idem*, amendement nr.33; *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/8, amendement nr.34; *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/12, amendement nr.44; *Parl.St.* Senaat, 1997-98, nr. 1310/2, amendement nr. 3.

²⁴ Verantwoording bij amendement nr. 33.

²⁵ Verantwoording bij amendement nr. 44.

²⁶ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/5, p. 44 (verklaring van de heer Valkeniers).

zo voor de hand ligt (waarover verder), rijzen nog andere vragen. De wetgever gaat hier voorbij aan niet-conventionele praktijken in de geneeskunde die niet gericht zijn op behandeling, maar enkel op diagnose zoals iriscopie en kinesiologie.²⁷ Zal voor dergelijke praktijken de verplichting een diagnose van een arts te vragen niet gelden? Een andere vraag is of de niet-conventionele beoefenaar de diagnose in twijfel mag trekken. Men is geneigd te denken van niet, maar de verantwoording bij het amendement Brouns zet tot aarzelen aan: «De naleving van die verplichting ontslaat de beoefenaar, niet-geneesheer, evenwel niet van zijn eigen verantwoordelijkheid. Hij hoeft immers niet mee verantwoordelijk te zijn voor de diagnose van de arts».²⁸ Betekent dit dat de niet-conventionele beoefenaar de diagnose van de arts niet altijd moet respecteren? Hoe valt dat te rijmen met zijn door de wetgever veronderstelde onbevoegdheid om een diagnose te stellen? Nog volgens de verantwoording blijft de niet-conventionele beoefenaar «ten volle verantwoordelijk voor de wenselijkheid van de behandeling die hij wil beginnen». Zelfs wanneer achteraf blijkt dat de diagnose die de arts heeft gesteld niet juist was?

30. Een andere vraag waarop de wet het antwoord schuldig blijft, is of de aangesproken arts mag weigeren de diagnose mee te delen? Het valt niet goed in te zien waarop een afdwingbare verplichting in deze zin zou kunnen worden gebaseerd. Art.13 K.B. nr. 78 verplicht een arts, tandarts of apotheker om, op verzoek of met akkoord van de patiënt, aan een *ander handelend beoefenaar* door de patiënt aangeduid alle nuttige hem betreffende inlichtingen van geneeskundige aard mede te delen. Zal deze bepaling (die niet strafrechtelijk maar enkel tuchtrechtelijk wordt beteugeld; zie art. 13, laatste lid) ook kunnen worden ingeroepen door de niet-conventionele beoefenaren die geen arts zijn om op die manier de diagnose te kennen? Omdat het K.B. nr. 78 voor hen niet geldt (zie art. 10, § 2, en verder), vooralsnog niet. De toestemming van de patiënt om de diagnose mee te delen verplicht de arts evenmin om dat te doen.

E. Voorzorg- en informatieplicht

31. Elke beoefenaar van een geregistreerde niet-conventionele praktijk moet alle voorzorgen nemen om te voorkomen dat zijn patiënt een conventionele behandeling wordt ontzegd. Ook aan deze bepaling ligt het amendement Brouns ten grondslag. Uit de verantwoording blijkt dat het enkel gaat om een conventionele behandeling die voor de patiënt noodzakelijk zou zijn.²⁹ Bij niet-naleving van deze voorzorgplicht kunnen de sancties van art. 8, § 3, (schorsing of intrekking van de individuele registratie) worden toegepast.

32. Met het oog op die voorzorgplicht is de beoefenaar van een niet-conventionele praktijk die geen houder is van het diploma van arts, verplicht om een arts op diens verzoek informatie te verstrekken over de ontwikkeling van de gezondheidstoestand van zijn patiënt (art. 9, § 3, eerste en tweede lid). De uitgewisselde informatie wordt alleen ver-

strekt op voorwaarde dat de patiënt of de persoon die wettelijk is gemachtigd namens hem in te stemmen met een medische handeling, daarmee akkoord gaat (art. 9, § 3, laatste lid). In het amendement Brouns ging het niet om een verplichting, maar slechts om een mogelijkheid. De verplichting kwam er na een amendement van zijn partijgenoot Van Erps.³⁰ Het loont de moeite de verantwoording te citeren: «In het belang van de patiënt - en te meer daar deze wettelijk geen rechten kan laten gelden ten aanzien van de niet-conventionele beoefenaar - mag verstrekken van informatie aan de niet-conventionele beoefenaar niet vrijblijvend worden geformuleerd». Dat de patiënt geen rechten zou kunnen laten gelden ten aanzien van een niet-conventionele beoefenaar, is onjuist, omdat de patiënt de beoefenaar die hem door zijn fout schade berokkent, aansprakelijk kan stellen. De verantwoording schiet hier tekort. Het belang van de patiënt is evenmin doorslaggevend aangezien de patiënt moet instemmen met de informatieverstrekking. Hij kan die toestemming weigeren zelfs als die informatieverstrekking in zijn belang zou zijn.

33. Een uitdrukkelijke verplichting had ook nog kunnen achterwege blijven, omdat de informatieverstrekking toch is ingebed in de voorzorgplicht, zodat langs die weg en in de gevallen waarin daaraan behoefte bestaat, de nodige informatie moet worden verstrekt. Bovendien kan iedere arts in het belang van zijn patiënt op eigen initiatief bij de beoefenaar van een niet-conventionele praktijk die geen arts is, informatie inwinnen over de ontwikkeling van de gezondheidstoestand van zijn patiënt (art. 9, § 3, derde lid). Ook in dit geval dient de patiënt in te stemmen met de informatieverstrekking (art. 9, § 3, vierde lid). De beperking tot beoefenaren van een niet-conventionele praktijk die geen arts zijn, wekt enige verwondering. Wellicht is die beperking te verklaren, omdat tussen artsen onderling art. 13 K.B. nr. 78 (zie hierboven) reeds van toepassing is.

34. De beoefenaar van een niet-conventionele praktijk die geen arts is, kan aan een andere beoefenaar van een niet-conventionele praktijk die geen arts is, informatie over de ontwikkeling van de gezondheidstoestand van zijn patiënt verstrekken of bij hem inwinnen (art. 8, § 3, tweede lid, laatste zin).

35. Wat opvalt bij al deze door de wet georganiseerde informatiestromen, is dat zij beperkt blijven tot de ontwikkeling van de gezondheidstoestand en bijvoorbeeld niet de ingestelde behandeling en andere elementen omvat.

F. Zwijgplicht

36. In de marge van de informatieplicht worden de beoefenaren van een niet-conventionele praktijk die geen arts zijn, onderworpen aan art. 458 Sw. (art. 9, § 3, tweede lid, aanhef). Dat deze beoefenaren worden onderworpen aan een geheimhoudingsplicht of minstens een discretieplicht is terecht. Of een uitbreiding van het toepassingsgebied van art. 458 Sw. daartoe de meest aangewezen manier is, kan worden betwijfeld. De toepassing van deze bepaling dient te worden voorbehouden tot de zgn. noodzakelijke vertrouwenspersonen. Volgens Stessens wordt het beroepsgeheim steeds meer uitgebreid tot andere beroepen, «waarbij de be-

²⁷ STONE J., en MATTHEWS J., *COMPLEMENTARY MEDICINE AND THE LAW*, OXFORD, OXFORD UNIVERSITY PRESS, 1996, 88.

²⁸ *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/3, amendement nr. 19.

²⁹ *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/3, amendement nr. 19, verantwoording.

³⁰ *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/4, amendement nr. 29.

trokken personen niet de vertrouwenspersoon zijn van een geheimgerechtigde». Hij waarschuwt terecht «voor de tendens waarbij beroepscategorieën het beroepsgeheim als een prestige-attribueet gaan beschouwen». ³¹ In dit geval heeft de wetgever deze waarschuwing in de wind geslagen. Heeft hij er wel bij stil gestaan dat art. 458 Sw. niet enkel een zwijgplicht oplegt maar de betrokkene ook het zgn. zwijgrecht geeft wanneer hij wordt gedagvaard om in rechte getuigenis af te leggen? Een eenvoudige strafrechtelijke bepaling dat deze beoefenaren al wat ze beroepshalve vernemen dienen geheim te houden, had kunnen volstaan.

V. DE UITOEFENING VAN EEN GEREgistREERDE NIET-CONVENTIONELE PRAKTIJK EN DE TOEPASSELIJKEHEID VAN HET K.B. NR. 78

A. Uitoefening door een arts

37. Art. 11, § 1, stelt strafbaar elkeen die een van de geregistreerde niet-conventionele praktijken beoefent of gewoonlijk handelingen stelt die tot deze praktijken behoren, zonder te zijn geregistreerd met toepassing van art. 8. Een belangrijke vraag is of een arts die voldoet aan de door het K.B. nr. 78 gestelde voorwaarden (diploma, visum en inschrijving bij de orde der geneesheren) een geregistreerde niet-conventionele praktijk zal kunnen beoefenen op grond van deze bevoegdheid. Of dient hij zich te laten registreren?

Om hierop een antwoord te geven, moet een onderscheid worden gemaakt tussen drie situaties. In het aanvullend advies van de Raad van State wordt gezegd dat een beoefenaar van een niet-conventionele praktijk de keuze heeft: ofwel stelt hij de desbetreffende handelingen met inachtneming van de bepalingen van de nieuwe wet, ofwel houdt hij zich aan de bepalingen van het K.B. nr. 78. ³²

38. De eerste situatie is dat een arts een geregistreerde, niet-conventionele praktijk wenst uit te oefenen op grond van de wet van 29 april 1999. Dan zal hij vanzelfsprekend de bepalingen van die wet dienen te respecteren en dus geregistreerd moeten zijn. Wanneer de uitoefening van deze niet-conventionele praktijk onder de omschrijving valt van uitoefening van de geneeskunde - en dat zal bijna altijd het geval zijn -, is hij bovendien onderworpen aan alle bepalingen van het K.B. nr. 78. Dit is zo bepaald in art. 10, § 1: voor de beoefenaren van de geregistreerde niet-conventionele praktijken met toepassing van deze wet en die worden bedoeld in (onder meer) art. 2 K.B. nr. 78, gelden de regelen van dit besluit onverminderd, voor zover het hen door of krachtens dit besluit toegekende bevoegdheden betreft. In dit geval is de arts die een geregistreerde niet-conventionele praktijk uitoefent dus aan beide wettelijke regelingen tegelijkertijd onderworpen. Het is dus niet altijd zo dat een beoefenaar de keuze heeft tussen een van beide regelingen. De opmerking van de Raad van State werd echter gemaakt voordat de regering het amendement, dat heeft geleid tot art. 10, § 1,

had ingediend. ³³ In de (weinig waarschijnlijke) veronderstelling dat een arts zich beperkt tot de beoefening van de geregistreerde niet-conventionele praktijk en geen enkele conventionele medische activiteit verricht, zal hij zowel aan de bepalingen van de wet van 29 april 1999 als aan de bepalingen van het K.B. nr. 78 moet voldoen, terwijl een niet-arts in identieke omstandigheden enkel de wet van 29 april 1999 moet naleven. Nergens is een verantwoording te vinden voor dit onderscheid. Tijdens de bespreking in de Kamercommissie verklaarde de minister dat volgens hem «de omschrijving van die praktijken als zijnde 'niet-conventioneel' er in geen geval toe mag leiden dat de artsen die ze beoefenen, worden gediscrimineerd». ³⁴ Dat stemt niet overeen met de realiteit. Wel werd ook deze verklaring afgelegd voordat het amendement werd ingediend. ³⁵

39. Een arts die activiteiten wil uitoefenen die behoren tot een geregistreerde niet-conventionele praktijk, heeft echter nog een andere uitweg, en dat is de tweede situatie. Er opnieuw van uitgaande dat de uitoefening van de bedoelde praktijk kan worden beschouwd als de uitoefening van de geneeskunde, kan een arts de handelingen die ertoe behoren uitoefenen wanneer hij voldoet aan de voorwaarden gesteld in het K.B. nr. 78. Hij dient zich hiervoor niet te laten registreren. Het gevolg is wel dat hij in juridische zin geen geregistreerde niet-conventionele praktijk uitoefent, want daarvoor is vereist dat de wet van 29 april 1999 wordt nageleefd (cfr. de definitie van niet-conventionele praktijk). Afhankelijk van hoe de inhoud van de algemene voorwaarden en de registratievoorwaarden zal luiden, zou dit wel praktische consequenties kunnen hebben in verband met onder meer de bekendmaking.

40. Een derde, en zeer hypothetische situatie, is dat een arts een geregistreerde niet-conventionele praktijk wil uitoefenen en dat deze niet kan worden beschouwd als het uitoefenen van de geneeskunde. In dat geval is er geen andere mogelijkheid dan zich individueel te laten registreren. Het K.B. nr. 78 is dan niet van toepassing en geeft hem bijgevolg niet de bevoegdheid om deze activiteiten als geneeskunde te beoefenen. Op grond van art. 10, § 2, kan de Koning, na advies van de paritaire commissie, een of meer bepalingen van het K.B. nr. 78 van toepassing verklaren op (onder meer) artsen, voor zover het handelingen betreft buiten de hen door of krachtens dit besluit toegekende bevoegdheden.

B. Uitoefening door een niet-arts

41. De toepasselijkheid van het K.B. nr. 78 op de beoefening van een niet-conventionele praktijk door een niet-arts heeft voor heel wat verwarring gezorgd (zie reeds hierboven nr. 2). Omdat de meeste van deze praktijken gemakkelijk kunnen worden beschouwd als de uitoefening van de geneeskunde en dus verboden terrein zijn voor niet-artsen,

³³ *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/9.

³⁴ *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/5, p. 30.

³⁵ Of aan die verklaring veel belang moet worden gehecht, kan worden betwijfeld, want volgens het verslag verklaarde de Minister ook nog: «Uiteraard zal de traditionele arts die een niet-conventionele handeling verricht, de voorschriften van K.B. nr. 78 moeten blijven naleven. Bovendien zal hij zich in dat geval ook naar de voorschriften van dit wetsontwerp moeten schikken» (*idem*, p. 32-33).

³¹ STESSENS G., «Beroepsgeheim versus (economisch-financieel) strafrecht», in *CBR Jaarboek 1996-1997*, Centrum voor Beroepsvervolmaking in de rechten, Antwerpen, Maklu, 1997, 445.

³² *Parl.St. Kamer*, 1997-98, nr. 1714/7, p. 3.

zou een uitdrukkelijk voorschrift dat het K.B. nr. 78 niet van toepassing is onder bepaalde voorwaarden, niet hebben mistaan. Toch bevat de wet van 29 april 1999 slechts een impliciete regeling. Het voorontwerp gaf in art. 9 aan de Koning de bevoegdheid om, na advies van de paritaire commissie, bepalingen van het K.B. nr. 78 van toepassing te verklaren op de beoefenaren van de niet-conventionele praktijken. Volgens de Raad van State kon uit deze bepaling worden afgeleid dat het «allicht de bedoeling van de stellers van het ontwerp is dat niet-conventionele praktijken in beginsel onttrokken worden aan het toepassingsgebied van het K.B. nr. 78». ³⁶ Deze interpretatie wordt bevestigd in de memorie van toelichting. De Koning zal bijvoorbeeld gebruik kunnen maken van die bevoegdheid om de strafbepalingen voor onrechtmatige (sic; in het Frans «exercice illégal») beroepsuitoefening van toepassing te verklaren op de beoefenaren van een niet-conventionele praktijk. ³⁷ Deze bepaling is in de definitieve wettekst art. 10, § 2, geworden.

VI. KRITISCHE BESCHOUWINGEN

A. Een gemiste kans

42. De gedachte die ten grondslag ligt aan de wet van 29 april 1999, is dat inzake de beoefening van de niet-conventionele medische praktijken in België «er een acuut gebrek aan regelgeving is. Hierdoor beoefent gelijk wie, zonder enige garantie naar de bevolking toe inzake kwaliteitsnorm of opleiding, een of andere vorm van medisch handelen». ³⁸ Dit is een verrassend uitgangspunt, omdat sedert jaar en dag in België een wettelijk monopolie bestaat voor de uitoefening van de geneeskunde in de meest ruime betekenis van het woord. Dat gelijk wie één of andere vorm van medisch handelen mag uitoefenen zonder enige kwaliteitsgarantie, is niet het resultaat van een «acuut gebrek aan regelgeving». Het heeft te maken met de wijze waarop het bestaande monopolie in de praktijk (niet) wordt gehandhaafd. Iedereen weet dat tegen onwettige uitoefening van de geneeskunde nog nauwelijks wordt opgetreden. De toch voor de hand liggende vraag of dit monopolie wel kan/ dient (te) worden gehandhaafd, werd zelfs niet gesteld. ³⁹ Van meetaf aan hebben de Minister en het Parlement, zowel meerderheid als op-

³⁶ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/1, p. 14.

³⁷ *Idem*, p. 6.

³⁸ *Idem*, p. 2.

³⁹ Ik vond één uitzondering. In de Senaatscommissie merkte de laatste spreekster op «dat ons systeem van gezondheidszorg gekenmerkt is door het monopolie op de uitoefening van de geneeskunde, dat in het K.B. nr. 78 is toegekend aan de artsen met een klassieke opleiding. Dit heeft tot gevolg dat een aantal praktijken en beoefenaren, die misschien ook een plaats onder de zon verdienen, geen kans krijgen. Het ontwerp heeft tot doel dit te verhelpen door nieuwe geneeswijzen en practici te registreren. Op zich is dit een verdedigbare werkwijze, maar fundamenteel blijft er een probleem. Het bestaande monopolie wordt uitgebreid tot nieuwe groepen, maar ook nu weer zullen er praktijken die een reden van bestaan hebben, buiten de gestelde criteria vallen. Tegelijk wordt het hele systeem alsmäär meer gereguleerd en geformaliseerd, met alle moeilijkheden die hieraan verbonden zijn». De Minister maakte zich hier vanaf met het antwoord «dat bij een dergelijke benadering op zijn minst vragen kunnen worden gesteld» en dat «In België werd

positie zich blind gestaard op de vraag hoe «regelen te bepalen waardoor de patiënt zeker is van kwaliteitsvolle zorgen». ⁴⁰ Op zichzelf natuurlijk een belangrijke vraag. Maar als men de bestaande wetgeving niet in vraag durft te stellen, dan blijft de discussie vanzelf beperkt tot een beetje meer of een beetje minder bescherming dan wel vrije keuze voor de patiënt inzake niet-conventionele praktijken.

43. Vergt het dan zoveel moed om het monopolie voor de uitoefening van de geneeskunde in vraag te stellen? Het bestaat nog slechts op papier en kan - als men dat zou willen - gemakkelijk worden vervangen door maatregelen die veel doeltreffender zijn. ⁴¹ De wet van 29 april 1999 is in de eerste plaats een gemiste kans, omdat deze vraag niet werd gesteld. Een van de gevolgen is de ingewikkelde en ontoereikende regeling van de verhouding tussen de nieuwe wet en het K.B. nr. 78. Een ander gevolg is wat ik noem de paramedicalisering van de niet-conventionele praktijken.

B. De paramedicalisering van de niet-conventionele geneeswijzen

44. Omdat het monopolie voor de uitoefening van de geneeskunde onbespreekbaar was, diende iedere regeling van de niet-conventionele praktijken daarmee rekening te houden. Daardoor was de keuze aan mogelijkheden heel beperkt, namelijk een regeling in het raam van het K.B. nr. 78 of een daarbuiten. «Om een duidelijk verschil te etaleren tussen de via erkenning in K.B. nr. 78 conventioneel geachte praktijken en de hier voorliggende registratie van niet-conventioneel geachte praktijken werd door de Ministerraad van 6 februari 1998 beslist om in een aparte wetgeving te voorzien». ⁴² Omdat niet kan worden gedaan alsof het K.B. nr. 78 niet bestaat, maakt deze keuze niet zo'n groot verschil. Hoe dan ook brengt het behoud van het artsenmonopolie mee dat dit moet worden verzoend met een wettelijke regeling voor de niet-conventionele praktijken. Dat is vergelijkbaar met het verzoenen van water met vuur.

45. Het is niet de eerste keer dat de Belgische wetgever zich deze lastige opdracht op de hals haalt. Om de verpleegkundigen (wet van 20 december 1974) en de paramedici (wet van 19 december 1990) de wettelijke bevoegdheid te verlenen bepaalde medische handelingen te verrichten, werd gekozen voor een stelsel dat is gebaseerd op drie pijlers: een paritaire commissie (evenveel artsen als verpleegkundigen/paramedici); een lijst van medische handelingen die door verpleegkundigen/paramedici mogen worden verricht en een beroepsbescherming. Dit heeft geleid tot een «verkokering» of «balkanisering» van de beroepen in de gezondheidszorg. De wet van 6 april 1995 op de beoefening van de kinesitherapie heeft deze ontwikkeling nog versterkt door de kinesitherapie te lichten uit de paramedische beroepen en er een statuut *sui generis* aan te geven. Het gevolg is dat

gekozen voor een stelsel waarin de absolute bescherming van de patiënt de eerste prioriteit is» (*Parl.St.* Senaat, 1998-99, nr. 1310/3).

⁴⁰ *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/1, p. 2.

⁴¹ Zie hierover uitgebreider mijn bijdrage «Naar een grondige herziening van de wetgeving op de beroepen in de gezondheidszorg» in *Liber Amicorum Roger Dillemans*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1997, 261-272.

⁴² *Parl.St.* Kamer, 1997-98, nr. 1714/1, p. 4.

de patiënt wordt geconfronteerd met een diversiteit aan monopolie- en pseudomonopoliehouders in plaats van met een geïntegreerd hulpverleningsaanbod. Bevoegdheidsconflicten worden boven het hoofd van de patiënt uitgevochten en dit gaat ten koste van de kwaliteit van de hulpverlening, alle goede bedoelingen ten spijt.

46. In de wet van 29 april 1999 herkent men dezelfde mechanismen: een paritaire commissie; lijsten van toegelaten en niet-toegelaten handelingen en een beroepsbescherming. Dat is geen toeval. Deze «paramedicalisering» van de niet-conventionele geneeswijzen was onontkoombaar in het licht van het behoud van het artsenmonopolie. De wetgever komt dan vanzelf uit bij een variant op het schema dat bepaalde medische handelingen door niet-artsen mogen worden verricht, mits er een of andere vorm van toezicht is door een bevoegde arts. Dat kan een opdracht zijn, zoals voor verpleegkundigen en paramedici, of een voorschrift, zoals voor kinesitherapeuten. In het geval van de niet-conventionele geneeswijzen zijn dat een diagnosestelling en informatieuitwisseling. Door deze wettelijke paramedicalisering krijgen deze niet-conventionele praktijken een aura van aanvaardbaarheid en betrouwbaarheid dat niet in overeenstemming is met het uitgangspunt van de wetgever, namelijk «een duidelijk verschil te etaleren» tussen conventionele en niet-conventionele praktijken. Het is ook geen toeval dat het juist die niet-conventionele praktijken zijn die het dichtst aanleunen bij de conventionele geneeskunde en dus het meest

voor dergelijke paramedicalisering in aanmerking komen, in de wet met name worden vermeld. De belangrijke kwestie van de terugbetaling van de geregistreerde niet-conventionele praktijken door de verplichte ziekteverzekering zal, nu deze stap is gezet, niet lang meer uit de weg kunnen worden gegaan.

C. Kunst- en vliegwerk

47. Ten slotte hoeft niet meer te worden herhaald wat in de loop van dit artikel al wel duidelijk zal zijn geworden. Het wetsontwerp werd slecht voorbereid bij het Parlement ingediend. Opmerkelijk is dat de belangrijkste bepalingen totstandkwamen via amendementen die meestal niet aan het advies van de Raad van State werden voorgelegd en die slechts minimaal werden toegelicht. Het verslag van de besprekingen in de Kamercommissie bevat weinig nieuwe inzichten. De Senaat heeft zijn rol van reflectiekamer niet gespeeld. Het resultaat is een wet met veel slordigheden (cfr. een diploma van «geneesheer») en zelfs een bepaling die niet werd voorgesteld (zie nr. 25). Dat het «maar» een kaderwet is en dat de belangrijkste uitvoeringsbesluiten door het Parlement moeten worden bekrachtigd, kan aan dit oordeel weinig veranderen.

Herman NYS

RECHTSPRAAK

ARBITRAGEHOF

15 JULI 1999

Voorzitter: de h. De Grève

Rapporteurs: de h. Arts en mevr. Delruelle

Advocaten: mrs. Croux, Deklever loco Druart, Van Orshoven en Levert

1. Gemeenschap en gewest – Bevoegdheid – Gewest – Successierechten – Samenwonenden – Bijzonder tarief – 2. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Successierechten – Samenwonenden – Tarief

Het decreet van het Vlaamse Gewest van 15 juli 1997, waarbij in art. 48 van het Wetboek der successierechten een bijzonder tarief voor samenwonenden werd ingevoegd en het derde en het vierde lid van art. 56 van hetzelfde wetboek, dat verminderingen van de successierechten toekent, dienovereenkomstig werd aangepast, schendt noch de regels die de onderscheiden bevoegdheid verdelen tussen de Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten, noch de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Arrest nr. 82/99

Bij verzoekschriften die aan het Hof zijn toegezonden bij op 30 en 31 maart 1998 ter post aangetekende brieven en ter

griffie zijn ingekomen op 31 maart 1998 en 1 april 1998, is beroep tot vernietiging ingesteld van het decreet van het Vlaamse Gewest van 15 juli 1997 houdende regeling van de successietarieven tussen samenwonenden.

...

B.1.1. De Vlaamse Regering betwist de ontvankelijkheid van de beroepen met rolnummers 1315, 1318 en 1319 bij gebrek aan belang van de verzoekende partijen.

De Vlaamse Regering betwist tevens de ontvankelijkheid *ratione temporis* van het beroep met rolnummer 1320 in zoverre dat beroep in werkelijkheid zou zijn gericht tegen het decreet van 20 december 1996 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 1997 en het decreet van 15 april 1997 houdende wijziging van artikelen 48 en 56 van het Wetboek der Successierechten, ten aanzien waarvan de termijn voor het instellen van een beroep tot vernietiging is verstreken.

B.1.2. Alle verzoekende partijen vorderen de vernietiging van het decreet van 15 juli 1997 «houdende regeling van de successietarieven tussen samenwonenden».

...

De artikelen 2 en 3 van het decreet luiden:

«Art. 2. Wat het Vlaamse Gewest betreft wordt in art. 48 van het Wetboek der Successierechten de tekst na tabel I vervangen door wat volgt:

«Voor de toepassing van dit artikel wordt onder samenwonenden verstaan een persoon of personen die op de dag van het openvallen van de nalatenschap minstens drie jaar ononderbroken met de erflater samenwonen, te bewijzen met een uittreksel uit het bevolkingsregister, en er een gemeenschappelijke huishouding mee voeren, hetgeen een weerlegbaar vermoeden inhoudt. Het voeren van een gemeenschappelijke huishouding blijkt onder meer uit de voortgezette wil van de partijen daartoe en de bijdrage van de partijen in de kosten van deze huishouding.

Tabel II bevat het tarief tussen samenwonenden. Dit tarief wordt voor elk van de rechtverkrijgenden toegepast op het overeenstemmende gedeelte van het netto-aandeel, zoals voorkomend in kolom A.

Tabel II
Tarief tussen samenwonenden

A van tot	Tarief, toepasselijk op het overeenstemmende gedeelte zoals voorkomend in kolom A	Totale bedrag van de belasting over de voorgaande gedeelten
1 F - 3 miljoen F	10%	
3 miljoen F - 5 miljoen F	35%	300.000F
boven de 5 miljoen F	50%	1.000.000F

Tabel III bevat het tarief tussen andere personen dan personen in rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden. Dit tarief wordt, wat broers en zusters betreft, toegepast op het overeenstemmende gedeelte van het netto-aandeel van elk der rechtverkrijgenden zoals voorkomend in kolom 1. Wat alle anderen betreft, wordt dit tarief toegepast op het overeenstemmende gedeelte van de som van de netto-aandelen, verkregen door de rechtverkrijgenden van deze groep.

Tabel III
Tarief tussen andere personen dan personen in rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden

A	Tarief, toepasselijk op het overeenstemmende gedeelte zoals voorkomend in kolom A		Totale bedrag van de belasting over de voorgaande gedeelten	
van tot	tussen broers en zusters	Tussen anderen	tussen broers en zusters	tussen anderen
1 F - 3 miljoen F	30%	45%		
3 miljoen F - 5 miljoen F	55%	55%	900.000F	1.350.000 F
boven de 5 miljoen F	65%	65%	2.000.000F	2.450.000F

Art. 3. Wat het Vlaamse Gewest betreft, worden in artikel 56 van hetzelfde wetboek de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het derde lid wordt het woord «Tabel II» vervangen door het woord «Tabel III»;

2° in het vierde lid wordt het woord «Tabel II» vervangen door het woord «Tabel III» en wordt tussen de woorden «in rechte lijn of echtgenoten», en de woorden «broers of zusters» het woord «samenwonenden», ingevoegd.»

B.1.3. Het decreet van 15 juli 1997 heeft aldus in art. 48 van het Wetboek der successierechten een bijzonder tarief voor samenwonenden ingevoegd en heeft het derde en het vierde lid van art. 56 van het hetzelfde wetboek, dat vermin-

deringen van de successierechten toekent, dienovereenkomstig aangepast.

Weliswaar blijkt uit een vergelijking tussen het thans bestreden decreet en de decreten van 20 december 1996 en 15 april 1997 dat de decreetgever sommige bepalingen van de vroegere decreten heeft overgenomen, maar niettemin heeft hij zijn wil te kennen gegeven om in die aangelegenheid opnieuw normerend op te treden.

Wanneer de decreetgever in een nieuw decreet een oude bepaling overneemt, verhindert die omstandigheid niet dat tegen de overgenomen bepaling een beroep zou kunnen worden ingesteld binnen zes maanden na de bekendmaking ervan.

B.1.4. De verzoekende partij in de zaken met rolnummers 1315 en 1318 zijn twee personen van verschillend geslacht die sedert 1989 ononderbroken samenwonen, maar niet gehuwd zijn. Het verzoekschrift in de zaak met rolnummer 1318 hebben zij ingediend in de hoedanigheid van ouders van hun twee gemeenschappelijke minderjarige kinderen.

De verzoekende partijen in de zaak met rolnummer 1319 zijn twee personen van hetzelfde geslacht die sedert 1992 ononderbroken samenwonen.

Beide groepen van verzoekende partijen kunnen door normen die het tarief inzake successierechten voor samenwonenden bepalen, rechtstreeks en ongunstig worden geraakt. Daaraan wordt geen afbreuk gedaan door het feit dat een eventuele vernietiging bepalingen doet herleven die hen evenzeer of meer benadelen dan de bestreden decreetsbepalingen. Zij zouden aldus kans hebben dat de decreetgever een bepaling aanneemt die voor hen gunstiger zou zijn.

B.1.5. De excepties van onontvankelijkheid kunnen niet worden aangenomen.

Ten aanzien van de bevoegdheid van de federale Staat en de gewesten

B.2.1. De Ministerraad, verzoekende partij in de zaak met rolnummer 1320, voert in een eerste en een tweede middel aan dat het bestreden decreet bepalingen inhoudt met betrekking tot de heffingsgrond van de successierechten en derhalve, in strijd met art. 4, §§ 2 en 4, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten, de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest zou overschrijden.

B.2.2. De bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 bepaalt de middelen waarover de gewesten en de gemeenschappen beschikken om hun bevoegdheden uit te oefenen. Naar luid van art. 3, eerste lid, 4°, van die bijzondere wet zijn het successierecht en het recht van overgang bij overlijden een gewestelijke belasting, dit is een federale belasting waarvan de opbrengst, te dezen geheel, aan het gewest is toegevoegd.

Het successierecht en het recht van overgang bij overlijden vormen een belasting die ontstaat door overlijden van een rijkswoner (successierecht) of van een niet-rijksinwoner die in België gelegen onroerende goederen nalaat (recht van overgang bij overlijden).

Die rechten worden geheven op de massa die door vererving is overgegaan; wanneer de overledene geen rijkswoner is, is de massa beperkt tot de in België gelegen onroerende goederen. De heffingsgrondslag is de waarde, na af-

trek van de schulden, van de vererfde massa (art. 1, 15 en 18 van het Wetboek der successierechten).

B.2.3. Krachtens art. 4, § 2, van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 zijn de gewesten bevoegd om de «aanslagvoet» en de «vrijstellingen» van het successierecht en het recht van overgang bij overlijden te wijzigen, terwijl de federale overheid krachtens art. 4, § 4, bevoegd blijft voor «het vaststellen van de heffingsgrondslag». Een wijziging in de vaststelling van de heffingsgrondslag kan evenwel slechts met instemming van de gewestregeringen worden doorgevoerd. De bijzondere financieringswet maakt geen onderscheid tussen «belastbare materie» en «heffingsgrondslag».

B.2.4. Blijkens de parlementaire voorbereiding van de bijzondere financieringswet van 16 januari 1989 steunt het behoud van de federale bevoegdheid inzake vaststelling van de heffingsgrondslag van het successierecht en het recht van overgang bij overlijden op de overweging «dat de heffingsgrondslag door de nationale wetgever wordt vastgesteld om praktische moeilijkheden te voorkomen. Het is immers onontbeerlijk dezelfde evaluatiemethode te behouden voor de goederen uit een nalatenschap, zowel voor de bestanddelen van de activa als de passiva» (*Parl.St., Kamer*, 1988-89, nr. 635/18, p. 275).

Die verantwoording doet ervan blijken dat, met het voorbehouden van het vaststellen van de heffingsgrondslag aan de federale overheid, de bijzondere wetgever beoogde te voorkomen dat afbreuk zou worden gedaan aan de eenvormigheid van de regeling van het vaststellen van de waarde van de vererfde massa en aan de toepassing van die regeling.

B.2.5. Volgens de Ministerraad zou aan de federale bevoegdheid inzake het vaststellen van de heffingsgrondslag zijn geraakt. De kritiek betreft de invoering van een nieuw tarief voor samenwonenden, de vermindering van het aantal tariefschijven voor de andere erfgeërechtigden dan die in de rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden, de overheveling van de categorie «tussen ooms of tantes en neven of nichten» naar de categorie «tussen anderen» en de aanslag op de som van de netto-aandelen voor deze laatste categorie van erfgeërechtigden.

B.2.6. De bepalingen van het bestreden decreet laten de samenstelling en de waarderingsregels van de vererfde massa onaangetast. Zij raken derhalve niet aan de heffingsgrondslag, maar beperken zich tot de aanslagvoet, onder meer door het tarief toe te passen op het overeenstemmende gedeelte van de som van de netto-aandelen. Die bepalingen betreffen de tarifiering en blijven als zodanig binnen de bevoegdheid waarover de gewesten terzake van aanslagvoet en vrijstellingen beschikken. Immers, opdat die bevoegdheid niet zonder inhoud zou zijn, moet zij tevens de bevoegdheid bevatten om te bepalen wanneer de gewijzigde aanslagvoet of vrijstelling toepasselijk is.

B.2.7. Het eerste en het tweede middel in de zaak met rolnummer 1320 zijn niet gegrond.

Ten aanzien van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet

B.3. De Ministerraad voert in een derde middel aan dat het bestreden decreet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt doordat het tussen verschillende categorieën van rechtverkrijgenden discriminaties doet ontstaan.

De kritiek slaat, enerzijds, op de splitsing tussen roerend en onroerend goed voor de rechtverkrijgenden in de rechte lijn en de langstlevende echtgenoot en, anderzijds, op de aanslag op de som van de netto-aandelen verkregen door de andere rechtverkrijgenden dan die in de rechte lijn, echtgenoten, samenwonenden en broers en zusters.

B.4. De weerslag van het onderscheid tussen roerend en onroerend goed in deze aangelegenheid is geregeld bij art. 2 van het decreet van 15 april 1997 houdende wijziging van art. 48 en 56 van het Wetboek der Successierechten. Die bepaling is door het thans bestreden decreet niet gewijzigd.

In zoverre het derde middel in de zaak met rolnummer 1320 is gericht tegen bepalingen die niet in het bestreden decreet zijn vermeld en derhalve niet het voorwerp van het huidige beroep tot vernietiging uitmaken, is het niet ontvanke-lijk.

B.5.1. Voor erfgenamen in de rechte lijn, echtgenoten, samenwonenden en broers en zusters wordt het belastingtarief nog steeds bepaald door het netto-aandeel van elke erfgenaam, terwijl voor de anderen het belastingtarief wordt bepaald door de som van de netto-aandelen van de rechtverkrijgenden van hun groep.

B.5.2. Het bepalen van het belastingtarief en het vaststellen van de modalisering ervan komt de bevoegde fiscale regelgever toe. Wanneer hij daartoe criteria van onderscheid hanteert, moeten die objectief en redelijk kunnen worden verantwoord. De tarieven en de modaliteiten ervan moeten op gelijke wijze worden toegepast ten aanzien van eenieder die zich ten opzichte van de maatregel en het nagestreefde doel in een gelijkwaardige positie bevindt, zij het dat de fiscale wetgever gebruik moet kunnen maken van categorieën die, noodzakelijkerwijs, de verscheidenheid van toestanden slechts met een zekere graad van benadering opvangen. Niettemin moet worden onderzocht of de wetgever zich bij de beoordeling niet klaarblijkelijk heeft vergist.

B.5.3. Het vaststellen van een verschillend tarief voor onderscheiden groepen erfgenamen, naar gelang van het al of niet bestaan van een bepaalde graad van bloed- of aanverwantschap of naar gelang van het al of niet voeren van een gemeenschappelijk huishouden met de erfflater, berust op een objectief en pertinent criterium. Het is immers niet kennelijk onredelijk het bedrag van de belasting afhankelijk te maken van de band van affectiviteit die geacht mag worden bepaald te zijn door de graad van verwantschap tussen de erfflater en de erfgeërechtigden of door de gemeenschappelijke huishouding.

B.5.4. De toepassing van het tarief, bepaald door de som van de netto-aandelen, heeft volgens de Ministerraad tevens tot gevolg dat voor eenzelfde netto-aandeel de verschuldigde successierechten hoger of lager zijn naar gelang van het aantal van de rechtverkrijgenden van eenzelfde categorie die samen tot de nalatenschap worden geroepen.

De kritiek slaat op het feit dat door het samenvoegen van de netto-aandelen die aan de categorie «andere» erfgeërechtigden toekomen, een belastingpercentage wordt toegepast dat hoger is dan het zou zijn mocht het bepaald zijn enkel op grond van het werkelijk ontvangen erfdeel.

Het successierecht en het recht van overgang bij overlijden zijn belastingen met een progressief karakter, uitgedrukt in schijven en percentages. Dat progressief karakter op zichzelf wordt door de verzoekende partijen niet betwist.

Het door de fiscale decreetgever beoogde progressieve karakter van de belasting verliest doeltreffendheid naarmate het aantal van diegenen die tot de nalatenschap zijn geroepen, stijgt.

In het bekritiseerde stelsel aanvaardt de decreetgever die afzwakking van progressiviteit door – voor de categorie van de erfgerechtigden in de rechte lijn en tussen echtgenoten, de samenwonenden en de broers en zusters – het vastgestelde belastingpercentage toe te passen op het netto-aandeel dat elk van hen uit de nalatenschap ontvangt.

Door voor de anderen het belastingpercentage te doen afhangen van de grootte van de aan hen gezamenlijk toekomende netto-aandelen, heeft de fiscale decreetgever, wat hen betreft, de progressiviteit hersteld. Omdat de decreetgever rekening heeft gehouden met de graad van verwantschap tussen de gemeenschappelijke huishouding van erflater en erfgerechtigden heeft hij, om de in B.5.3 vermelde reden, niet op onredelijke wijze gehandeld.

B.5.5. Derhalve, door te bepalen dat de tarieven, progressief per schijf, voor erfgenamen in de rechte lijn, voor echtgenoten, voor samenwonenden en voor broers en zusters worden toegepast op het netto-aandeel van elk dezer rechtverkrijgenden, enerzijds, en voor de anderen op de som van de netto-aandelen verkregen door de rechtverkrijgenden van die groep, anderzijds, schendt de decreetgever niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.6. De verzoekende partijen in de zaken met rolnummers 1315, 1318 en 1319 leiden hun enige middel af uit een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, op zichzelf beschouwd en gelezen in samenhang met andere grondwetsartikelen en sommige verdragsbepalingen.

De kritiek slaat, enerzijds, op het feit dat ongehuwd samenwonende personen, al dan niet van verschillend geslacht, voor de toepassing van de successierechten minder gunstig worden behandeld dan echtgenoten en op gelijke wijze worden behandeld als andere groepen van samenwonenden en, anderzijds, op het feit dat het erfdeel dat later voor hun gemeenschappelijke kinderen beschikbaar zal zijn, derhalve kleiner is dan in het geval waarin zij gehuwd zouden zijn.

B.7. Op erfenissen in de rechte lijn en tussen echtgenoten worden de volgende tarieven toegepast: 3% op het gedeelte tot 2 miljoen frank, 9% op het gedeelte van meer dan 2 miljoen frank tot 10 miljoen frank en 27% op het gedeelte boven de 10 miljoen frank. Dat tarief wordt per rechtverkrijgende toegepast op het netto-aandeel in de onroerende goederen, enerzijds, en op het netto-aandeel in de roerende goederen, anderzijds. De aldus berekende successierechten worden voor elk netto-erfdeel dat de 2.000.000 frank niet overtreft, verminderd met 20.000 frank vermenigvuldigd met de coëfficiënt verkregen door $1 - (\text{erfdeel}/2.000.000)$.

Op erfenissen tussen samenwonenden worden de volgende tarieven toegepast: 10% op het gedeelte tot 3 miljoen frank, 35% op het gedeelte van meer dan 3 miljoen frank tot 5 miljoen frank en 50% op het gedeelte boven 5 miljoen frank. Dat tarief wordt voor elk van de rechtverkrijgenden toegepast op het overeenstemmende gedeelte van het netto-aandeel.

Op erfenissen tussen broers en zusters worden de volgende tarieven toegepast: 30% op het gedeelte tot 3 miljoen frank, 55% op het gedeelte van meer dan 3 miljoen frank tot 5 miljoen frank en 65% op het gedeelte boven 5 miljoen frank. Dat tarief wordt voor elk van de rechtverkrijgenden

toegepast op het overeenstemmende gedeelte van het netto-aandeel. De aldus berekende successierechten worden, wanneer het erfdeel groter is dan 750.000 frank en de 3.000.000 frank niet overtreft, verminderd met 100.000 frank vermenigvuldigd met $1 - (\text{erfdeel}/3.000.000)$ en, wanneer het erfdeel kleiner is dan of gelijk is aan 750.000 frank, verminderd met 75.000 frank vermenigvuldigd met $1 - (\text{erfdeel}/750.000)$.

Op erfenissen tussen andere dan de voorgaande categorieën worden de volgende tarieven toegepast: 45% op het gedeelte tot 3 miljoen frank, 55% op het gedeelte van meer dan 3 miljoen frank tot 5 miljoen frank en 65% op het gedeelte boven 5 miljoen frank. Dat tarief wordt toegepast op het overeenstemmende gedeelte van de som van de netto-aandelen, verkregen door de rechtverkrijgenden van die groep. De aldus berekende successierechten worden, wanneer het totaal van de erfdelen groter is dan 500.000 frank en de 3.000.000 frank niet overtreft, verminderd met 90.000 frank, vermenigvuldigd met $1 - (\text{totaal van de erfdelen}/3.000.000)$ en, wanneer het totaal van de erfdelen kleiner is dan of gelijk is aan 500.000 frank, verminderd met 75.000 frank vermenigvuldigd met $1 - (\text{totaal van de erfdelen}/500.000)$. De vermindering wordt omgeslagen over de betrokken erfgenamen in verhouding tot de door hen verkregen erfdelen.

B.8. Door echtgenoten en ongehuwd samenwonende personen inzake successierechten verschillend te behandelen, heeft de decreetgever een maatregel genomen die in verhouding is tot de doelstelling die in het burgerlijk recht tot uiting is gebracht en volgens welke een vorm van gezinsleven die, naar zijn oordeel, betere kansen op stabiliteit biedt, moet worden beschermd. De bestreden maatregel is niet onevenredig met dat doel.

B.9.1. Nu is vastgesteld dat er met betrekking tot het tarief van de successierechten geen discriminatie is tussen gehuwden en samenwonenden, in de zin die aan deze laatste term is gegeven door de verzoekende partijen, blijft te onderzoeken of de bedoelde samenwonenden, door bepalingen die enkel op fiscaal vlak gevolgen hebben, al dan niet ten onrechte gelijk worden behandeld met de andere categorieën van samenwonenden waarop tabel II van art. 48 zou kunnen worden toegepast.

B.9.2. De grondwettelijke regelen van de gelijkheid en de niet-discriminatie verzetten er zich tegen dat categorieën van personen, die zich ten aanzien van de aangevochten maatregel in wezenlijk verschillende situaties bevinden, op identieke wijze worden behandeld, zonder dat daarvoor een redelijke verantwoording bestaat.

B.9.3. Het tarief tussen samenwonenden is van toepassing op de persoon of personen die op de dag van het openvallen van de nalatenschap minstens drie jaar ononderbroken met de erflater samenwoonden, te bewijzen met een uittreksel uit het bevolkingsregister, en met hem een gemeenschappelijke huishouding voerden. Het decreet verduidelijkt dat het voeren van een gemeenschappelijke huishouding onder meer dient te blijken uit de voortgezette wil van de partijen daartoe en uit de bijdrage van de partijen in de kosten van die huishouding.

Zonder zich uit te spreken *in concreto*, zoals de verzoekende partijen zouden willen, over de categorieën die begrepen zouden zijn in de categorie van de samenwonenden, stelt het Hof vast dat de in het decreet aangegeven criteria

niet onredelijk zijn, doordat zij wijzen op een reële band van affiniteit om op het stuk van het tarief van de successierechten de samenwonenden te onderscheiden van de andere belastingplichtigen. De decreetgever vermocht redelijkerwijze eenzelfde regeling aan te nemen ten aanzien van alle vormen van samenleven met gemeenschappelijke kenmerken op basis van de voormelde objectieve en controleerbare criteria, met respect voor de persoonlijke levenssfeer van de belastingplichtigen.

B.10. Uit het voorgaande volgt dat het bestreden decreet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet schendt, op zichzelf beschouwd of gelezen in samenhang met andere grondwetsartikelen en sommige verdragsbepalingen.

Het enige middel in de zaken met rolnummers 1315, 1318 en 1319 is niet gegrond.

...

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 15 FEBRUARI 1999

Voorzitter: mevr. Charlier

Rapporteur: de h. Verheyden

Openbaar ministerie: de h. Leclercq

Advocaten: mrs. De Gryse en Gérard

Bevoegdheid en aanleg – Materiële bevoegdheid – Rechtbank van koophandel – Hoger beroep tegen door de vrederechter gewezen vonnissen inzake geschillen tussen kooplieden – Geschillen inzake huurovereenkomsten

Krachtens art. 577, tweede lid, Ger.W. wordt het hoger beroep tegen de beslissingen die door de vrederechter in eerste aanleg zijn gewezen inzake geschillen tussen kooplieden betreffende de handelingen die de wet als daden van koophandel aanmerkt of inzake geschillen betreffende wisselbrieven, voor de rechtbank van koophandel gebracht. Deze bepaling is van toepassing op alle erin opgesomde geschillen, met inbegrip van de geschillen die tot de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter inzake huurovereenkomsten behoren.

B.V.B.A. V. A.-E. t/ N.V. I.

Gelet op het bestreden vonnis, op 30 juni 1997 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel;

...

Over het middel: schending van de artikelen 9, 577 en 591, 1°, Ger.W.,

doordat de rechtbank zich in het bestreden vonnis bevoegd verklaart om kennis te nemen van het hoger beroep van eiseres en van het incidenteel beroep van verweerder, die tegen het beroepen vonnis zijn ingesteld, en, met bevestiging van voornoemd vonnis, de door eiseres ingestelde vordering tot terugbetaling van het bedrag van 582.805 frank, bestaande uit de huurlasten vanaf 1990 en de onroerende voorheffing vanaf 1989, die zij in het raam van de tussen de partijen gesloten handelshuurovereenkomst ten onrechte had betaald, verworpt op grond dat «het geschil betrekking heeft op de huur van een onroerend goed en dus, krachtens art.

591 Ger.W., tot de bijzondere en van openbare orde zijnde bevoegdheid van de vrederechter behoort, en dat de geschillen waarvan de vrederechter, ongeacht het bedrag van de vordering, met toepassing van art. 591 Ger.W., moet kennisnemen, in hoger beroep voor de gewone appèlrechter, namelijk de rechtbank van eerste aanleg, moeten worden gebracht, zelfs als beide partijen kooplieden zijn;

terwijl de rechtbank van eerste aanleg weliswaar luidens art. 577, eerste lid, Ger.W., kennisneemt van het hoger beroep tegen de vonnissen die in eerste aanleg door de vrederechter zijn gewezen, maar art. 577, tweede lid, Ger.W. bepaalt dat de rechtbank van koophandel niettemin kennisneemt van het hoger beroep tegen de in eerste aanleg door de vrederechter gewezen vonnissen, als zij betrekking hebben op geschillen tussen kooplieden inzake handelingen die de wet als daden van koophandel aanmerkt of op geschillen inzake wisselbrieven; laatstgenoemde bepaling een algemene strekking heeft en geen enkel onderscheid maakt naar gelang het geschil tot de algemene bevoegdheid van de vrederechter behoort, dan wel tot de bij art. 591 Ger.W. aan die magistraat toegekende bijzondere bevoegdheid; het geschil dat te dezen, tussen de partijen die beide handelsvennootschappen zijn, voor de vrederechter van het zevende kanton van Brussel liep, strekte tot de terugbetaling van de door verweerder ter uitvoering van een handelshuurovereenkomst ten onrechte gevorderde lasten en onroerende voorheffingen; het geschil aldus een geschil was tussen kooplieden en betrekking had op een handeling die de wet als een daad van koophandel aanmerkt; een dergelijk geschil bijgevolg, krachtens art. 577, tweede lid, Ger.W. tot de wettelijke bevoegdheid behoorde van de rechtbank van koophandel, zitting houdende in hoger beroep, zelfs als dat geschil tevens behoorde tot de bij art. 591, 1°, Ger.W. aan de vrederechter toegekende bijzondere bevoegdheid; de volstrekte bevoegdheid of materiële bevoegdheid, luidens art. 9 Ger.W. niet kan worden uitgebreid; zij bijgevolg de openbare orde raakt en de partijen er niet van kunnen afzien; de rechtbank, daar zij zich om de in het bestreden vonnis aangegeven redenen bevoegd verklaart om kennis te nemen van het geschil en kennisneemt van de hogere beroepen tegen een beslissing van de vrederechter over een geschil tussen kooplieden inzake een tussen hen gesloten handelshuurovereenkomst, derhalve de artikelen 9, 577 en 591, 1°, Ger.W. schendt;

Overwegende dat luidens art. 591, 1°, Ger.W. de vrederechter, ongeacht het bedrag van de vordering, kennisneemt van geschillen betreffende de verhuring van onroerende goederen en van de samenhangende vorderingen die ontstaan uit de verhuring van een handelszaak;

Dat krachtens art. 577, tweede lid, Ger.W. het hoger beroep tegen de beslissingen die door de vrederechter in eerste aanleg zijn gewezen inzake geschillen tussen kooplieden betreffende de handelingen die de wet als daden van koophandel aanmerkt of inzake geschillen betreffende wisselbrieven, voor de rechtbank van koophandel wordt gebracht;

Overwegende dat laatstgenoemde bepaling van toepassing is op alle erin opgesomde geschillen, met inbegrip van de geschillen die tot de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter inzake huurovereenkomsten behoren;

Overwegende dat de appèlrechters, daar zij, met verwijzing naar de door hem overgenomen redenen van de eerste rechter, vaststellen dat de twee procespartijen handelsvennootschappen zijn en dat het geschil betrekking heeft op de

verplichtingen die voortvloeien uit de tussen die partijen gesloten handelshuurovereenkomst, en daar zij beslissen dat de rechtbank van eerste aanleg bevoegd is om in hoger beroep van dat geschil kennis te nemen, de in het middel aangegeven bepalingen schenden;

Dat het middel gegrond is;

NOOT – De appelbevoegdheid van de rechtbank van koophandel

1. Het geannoteerde arrest maakt een einde aan de jarenlange discussie omtrent de materiële bevoegdheid van de rechtbank van koophandel in hoger beroep (zie hierover: Laenens, J., «Overzicht van rechtspraak. De bevoegdheid (1979-1992)», *T.P.R.*, 1993, 1576, nr. 122; Van Compernelle, J. en Closset-Marchal, G., «Examen de jurisprudence (1985 à 1998). Droit judiciaire privé», *R.C.J.B.*, 1999, 130, nr. 326).

2. Het Hof van Cassatie opteert overduidelijk voor een *extensieve* interpretatie van art. 577, tweede lid, Ger.W.: ook de geschillen die behoren tot de bijzondere bevoegdheid van de vrederechter (art. 591 Ger.W.) worden in hoger beroep beslecht door de rechtbank van koophandel. De wet maakt immers terzake geen onderscheid tussen de algemene, de bijzondere en de uitsluitende bevoegdheid van de vrederechter (Laenens, J., *Comm. Ger.*, art. 577, (1983), nr. 4).

3. De rechtspraak was zeer verdeeld. Terwijl enerzijds de rechtbank van koophandel aangewezen werd als appelrechter in een geschil inzake handelshuur (Arrondrb. Oudenaarde 31 maart 1976, *R.W.*, 1975-76, 2375, met noot; Arrondrb. Brussel, 22 januari 1979, *B.R.H.*, 1979, 235; Arrondrb. Mechelen, 12 april 1989, *T.B.B.R.*, 1991, 87; Kh. Brussel 20 juli 1989, *J.L.M.B.*, 1990, 368), werd anderzijds terzake de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg geponeerd (Arrondrb. Mechelen, 7 mei 1980, *R.W.*, 1980-81, 665; Arrondrb. Gent, 1 oktober 1979, *B.R.H.*, 1980, 74, met noot I.V.; Arrondrb. Brussel, 2 april 1990, *R.R.D.*, 1991, 174; Kh. Gent, 26 januari 1996, *T.G.R.*, 1996, 85).

4. In hoger beroep moeten *alle* procespartijen handelaar zijn (Cass., 5 april 1993, *R.W.*, 1993-94, 434; Cass., 7 november 1997, *R.W.*, 1998-99, 571; Cass., 7 januari 1998, *P. & B.*, 1998, 224). Art. 573, laatste lid, Ger.W. kan niet worden toegepast. Deze wetsbepaling slaat immers enkel op geschillen vermeld in het eerste lid van art. 573 Ger.W.

Jean Laenens

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER – 14 JUNI 1999

Voorzitter: de h. Marchal

Rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. De Raeve

Advocaat: mr. Houtekier

Geneeskundige verzorging en uitkeringen – Zelfstandige – Geneeskundige verstrekking – Tegemoetkoming – Geneesmiddelen – Verblijf in een ziekenhuis – Begrip – Dagziekenhuisfunctie

De behandeling van een zelfstandige in de dagziekenhuisfunctie van een ziekenhuis vormt, aangezien zij amublant gebeurt, geen verblijf in een ziekenhuis dat recht geeft op de verzekeringstegemoetkoming voor de aldaar verstrekte geneesmiddelen (art. 1, 4°, K.B. 30 juli 1964, nu art. 1, 4°, K.B. 29 december 1997).

R.I.Z.I.V. t/ Landsbond van de Beroeps- en Onafhankelijke Ziekenfondsen

Gelet op het bestreden arrest, op 3 november 1997 gewezen door het Arbeidshof te Brussel;

Over het middel, gesteld als volgt:

Schending van artikelen 1134 en 1135 B.W. (...) 26 en 31 (...), van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, zijnde thans respectievelijk (...), 42 en 46 (...), van de wettelijke bepalingen betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd bij K.B. van 14 juli 1994, *Octavo* van het K.B. van 24 december 1963, 1, tweede lid, 3°, 4°, 19° en 25°, van het K.B. van 30 juli 1964 houdende de voorwaarden waaronder de toepassing van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering tot de zelfstandigen wordt verruimd, vóór de wijziging bij de koninklijke besluiten van 3 oktober 1991 en 10 april 1995,

doordat het bestreden arrest de door verweerder bestreden beslissing nr. 93.100.407/96 van 9 maart 1993 van eiser vernietigt en voor recht zegt dat de tegemoetkoming van de verplichte ziekteverzekering in de regeling der zelfstandigen terecht werd verleend met betrekking tot alle prestaties vermeld in voornoemde beslissing, op de volgende gronden: art. 1 van het K.B. van 30 juli 1964 houdende de voorwaarden waaronder de toepassing van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering tot de zelfstandigen wordt verruimd, bepaalt in het tweede lid dat deze verruiming tot voorwerp heeft: 3° de opneming in een ziekenhuis ter observatie en behandeling, 4° de tijdens een verblijf in deze inrichting afgeleverde geneesmiddelen; het is duidelijk dat de woorden «deze inrichting» verwijzen naar het in onder 3° vermelde «ziekenhuis» en dat een andere terminologie wordt gebruikt voor de «afgeleverde geneesmiddelen», (nl. *verblijf* en voor de «observatie en behandeling») nl. *opneming*; art. 4, § 1, van de nationale overeenkomst tussen de verpleeginrichtingen en de verzekeringsinstelling bepaalt: «Wanneer de opneming geen nacht behelst, en *ongeacht de duur van het verblijf*, op voorwaarde dat werkelijk gebruik is gemaakt van de operatie- of gipskamer of dat de zieke werkelijk een ziekenhuisbed heeft bezet, exclusief de wacht- en onderzoekkamer en de lokalen van een externe raadplegingsdienst van de verpleeginrichting, zijn de in §§ 3, 4 en 5 vastgestelde bedragen verschuldigd in de situaties die zijn bedoeld in dezelfde paragrafen, voor zover ze niet onmiddellijk worden gevolgd door een periode van ziekenhuisverpleging»; De forfaitaire bedragen worden aan de zelfstandigen vergoed als de verstrekking zelf mag worden vergoed en bij opneming die geen nacht behelst, ongeacht de duur van het verblijf; De bepaling van art. 1, tweede lid, 25° van het voormelde K.B. van 30 juli 1964 beoogt de terugbetaling van geneesmiddelen, toegediend door middel van een

intraveneuze infusie in het raam van een ambulante chemotherapeutische behandeling, ongeacht of deze behandeling recht geeft op facturering van een forfait voor daghospitalisatie en, zoals verweerder terecht stelt, staat art. 1, tweede lid, 25°, los van de bepalingen van de overeenkomst verzekeringsinstellingen-verpleeginrichtingen; Het (arbeids)hof is van mening dat, gelet op de uitdrukkelijk gebruikte terminologie in art. 1, tweede lid, 4°, van het K.B. van 30 juli 1964, nl. *verblijf* in deze inrichting, en op het bepaalde in art. 4, § 1, van voormelde nationale overeenkomst, nl. dat de forfaitaire bedragen verschuldigd zijn *als de opname geen nacht behelst, ongeacht de duur van het verblijf*, op voorwaarde dat werkelijk gebruik is gemaakt van de operatie- of gipskamer of dat de zieke werkelijk een ziekenhuisbed heeft bezet, dat de tegemoetkoming van de verplichte ziekteverzekering in de regeling der zelfstandigen terecht werd verleend met betrekking tot de geneesmiddelen verstrekt tijdens een verzorging wanneer een forfait in rekening werd gebracht,

terwijl, eerste onderdeel, (...)

tweede onderdeel, (...)

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat art. 1 van het K.B. van 30 juli 1964 houdende de voorwaarden waaronder de toepassing van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering tot de zelfstandigen wordt verruimd, in het tweede lid bepaalt dat deze verruiming tot voorwerp heeft: 3° de opname in een ziekenhuis ter observatie en behandeling, 4° de tijdens een verblijf in deze inrichting afgeleverde geneesmiddelen;

Dat met «verblijf» in de zin van deze bepaling wordt bedoeld een hospitalisatie die noodzakelijk is, omdat het niet mogelijk is op ambulante wijze de vereiste behandeling toe te passen of de gepaste diagnose te stellen.

Dat om te oordelen of er al dan niet een verblijf is in de zin van die wettelijke bepaling, het onverschillig is of in bepaalde omstandigheden krachtens een nationale overeenkomst tussen de verpleeginrichtingen en de verzekeringsinstellingen al dan niet een forfaitair bedrag in rekening wordt gebracht voor het verblijf; dat inzonderheid de omstandigheid dat daghospitalisatie onder bepaalde voorwaarden forfaitair in rekening kan worden gebracht, geen verband houdt met het begrip «verblijf», waarbij geneesmiddelen in rekening kunnen worden gebracht;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat uit de samenhang van art. 1, tweede lid, 4°, van het K.B. en uit art. 4, § 1, van de nationale overeenkomst tussen de verpleeginrichtingen en de verzekeringsinstellingen volgt dat geneesmiddelen verstrekt tijdens een zelfs kortstondig verblijf, worden vergoed op voorwaarde dat werkelijk gebruik wordt gemaakt van de operatie- of gipskamer of dat de zieke werkelijk een ziekenhuisbed heeft bezet;

Dat het arrest aldus een onderscheid maakt dat de wet niet maakt en voorwaarden toevoegt aan het begrip verblijf die niet in het besluit zijn bepaald;

Dat het onderdeel gegrond is.

NOOT – De woorden «opname» en «verblijf» in een ziekenhuis

De ziekteverzekeringswet beschermt in beginsel enkel werknemers (in de ruime zin) en de met hen verbonden «gerechtigden». Maar van bij de aanvang – in 1963 – bood de wet

de Koning de mogelijkheid de toepassingsfeer geheel of gedeeltelijk uit te breiden (cf. nu art. 33 G.V.U.-wet).

Een gedeeltelijke uitbreiding van de verzekering voor geneeskundige verzorging ten behoeve van de zelfstandigen en de helpers gebeurde bij K.B. van 30 juli 1964 (nu K.B. 29 december 1997), hierna Uitbreidingsbesluit te noemen. De uitbreiding omvat wat gemeenzaam de «grote risico's» wordt genoemd. Daartoe behoren o.m. «de opname in een ziekenhuis ter observatie en behandeling» (art. 1, tweede lid, 3°, Uitbreidingsbesluit) en «de tijdens een verblijf in deze inrichting afgeleverde geneesmiddelen» (art. 1, tweede lid, 4°).

Wat de opname in een ziekenhuis betreft, verschilt de tekst voor de zelfstandigen niet van die ingeschreven in de basiswet (cf. art. 34, 6°, G.V.U.-wet). Maar inzake de geneesmiddelen geldt de uitbreiding in beginsel enkel voor de medicamenten verstrekt *tijdens een verblijf* in een ziekenhuis.

De vraag is dan wat onder «verblijf in een ziekenhuis» moet worden verstaan.

Zoals bekend, bestaat er in de actuele ziekenhuisverzorging een sterke tendens om de opnames en het verblijf van patiënten te beperken. De enorme ontwikkeling van de medische techniek en de wil van de overheid om in de sociale zekerheid te besparen op de ziektekosten, verklaren de snelle opgang van de verzorging in een zogenaamde dagziekenhuisfunctie. Daarbij worden in de loop van één dag een of meer geneeskundige verstrekkingen in het ziekenhuis aan een patiënt verleend, waarna deze, zonder overnachting, naar huis terugkeert. Aldus is hij op ambulante wijze verzorgd in ziekenhuisverband. Ten aanzien van het ziekenhuis bestaat de verzekeringstegemoetkoming in zo'n geval niet in de normale verpleegdagprijs, maar in een fractie daarvan of in een forfait.

Geldt zo'n dagverpleging als «een verblijf in een ziekenhuis» op grond waarvan de zelfstandige aanspraak heeft op de verzekeringstegemoetkoming voor de hem toegediende geneesmiddelen? Die rechtskwestie diende het Arbeidshof te Brussel op te lossen.

Het affirmatieve antwoord van het arbeidshof berust op de navolgende redenering.

Het bestreden arrest stelt in de eerste plaats vast dat, blijken de in het Uitbreidingsbesluit gebruikte termen, voor het recht op ziekenhuistegemoetkoming er een *opname* moet zijn, terwijl het recht op vergoeding van de in een ziekenhuis verstrekte geneesmiddelen ontstaat door «een *verblijf* in het ziekenhuis». Nu bepaalde art. 4 van de vigerende overeenkomst tussen de verplegingsinstellingen en de ziekenfondsen, die krachtens de art. 26 en 31 Z.I.V.-wet (nu art. 41 en 46 G.V.U.-wet) de financiële en de administratieve betrekkingen tussen de rechthebbenden, de verplegingsinrichtingen en de ziekenfondsen regelt, dat een deel van de normale verpleegdagprijs verschuldigd is «als de opname geen nacht behelst en, ongeacht de duur van het verblijf», wanneer bepaalde medische behandelingen in het ziekenhuis worden toegepast (een dergelijke bepaling bestaat nu nog).

Uit deze in het Uitbreidingsbesluit en de bedoelde overeenkomst gebezigde identieke termen besluit het arbeidshof dat het ook in de situatie beoogd in art. 4 van de overeenkomst om een *verblijf* in het ziekenhuis gaat. Daaruit volgt dan de conclusie dat de tijdens zo'n verblijf aan de zelfstandige verstrekte geneesmiddelen door de ziekteverzekering vergoed moeten worden. In dat verband had het bestreden

arrest bovendien nog een beroep kunnen doen op het bepaalde in art. 9octavo K.B. 24 december 1963, dat de verzekeringstegemoetkoming, onder bepaalde voorwaarden, op 75% van de verpleegdagprijs vaststelt, «zelfs zo de opname geen nacht behelst en ongeacht de duur van het verblijf» in het ziekenhuis.

Op het eerste gezicht lijkt de motivering van het arbeidshof dus op een steekhoudende juridische analyse van de geldende teksten te berusten, en derhalve de beslissing naar recht te verantwoorden.

Toch heeft het arbeidshof een fundamenteel wettelijk gegeven over het hoofd gezien. En dat gegeven betreft het begrip «opname».

Uit het onderling verband in het Uitbreidingsbesluit van de bepalingen betreffende de opname en het verblijf in een ziekenhuis (art. 1, tweede lid, 3° en 4°) volgt dat er een verblijf in de zin van dit besluit maar sprake kan zijn als het verblijf het gevolg is van een opname die beantwoordt aan de wettelijke voorwaarden. Dat betekent dus dat de aan een zelfstandige in een ziekenhuis verstrekte geneesmiddelen voor tegemoetkoming door de verzekering in aanmerking komen, als er een wettelijk geldige opname is geweest. Welnu, opname in een ziekenhuis is wettelijk maar toegestaan «wanneer het niet mogelijk is op ambulante wijze een diagnose te stellen, een therapie toe te passen of een besmettelijke ziekte daadwerkelijk af te zonderen» (art. 9 K.B. 24 december 1963). Aan deze voorwaarde was te dezen kennelijk niet voldaan.

Het verstrekken van medische prestaties binnen de dagziekenhuisfunctie van een ziekenhuis maakt immers een vorm van ambulatorische behandelingswijze uit en komt dus niet als *opname* in de zin van de Ziekteverzekeringswet of van het Uitbreidingsbesluit in aanmerking. Daaruit moet o.m. worden besloten dat, in zoverre in de overeenkomst m.b.t. de dagziekenhuisverzorging de termen «opname» en «verblijf» worden gebruikt, die woorden daar een *ad hoc* betekenis hebben die niet correspondeert met die van de wet en het Uitbreidingsbesluit. Doordat het aangevochten arrest aan dit verschil voorbijgaat, is het terecht vernietigd.

Dat wil echter niet zeggen dat de motivering van het vernietigende cassatiearrest zelf overtuigend is.

Volgens dit arrest bedoelt het woord «verblijf» in het Uitbreidingsbesluit «een 'hospitalisatie' die noodzakelijk is, omdat het niet mogelijk is op ambulante wijze de vereiste behandeling toe te passen of de gepaste diagnose te stellen». Dit lijkt een parafrase te zijn van het hierboven geciteerde art. 9 van het K.B. van 24 december 1963, zonder dat deze wetsbepaling wordt vermeld. Daarenboven geeft die parafrase een vrij opmerkelijke definitie van het begrip «verblijf».

Allereerst springt daarbij de term «hospitalisatie» in het oog. Dat woord is in de gebruikte context niet alleen geen Standaard Nederlands, maar ook de Ziekteverzekeringswet en het Uitbreidingsbesluit kennen het niet. In deze wettelijke bepalingen is er enkel sprake van (het correcte) «opname in een ziekenhuis» (in het Frans «hospitalisation»). De formulering van het Hof komt er dus op neer te stellen dat volgens het Uitbreidingsbesluit een verblijf in een ziekenhuis een opname is, als een ambulante behandeling niet mogelijk is. Maar in het wettelijk systeem is de onmogelijkheid van een ambulante behandeling evenwel de voorwaarde voor een *opname*. Hieruit vloeit voort dat een vergoed-

baar verblijf in een ziekenhuis geen «opname» is, maar de *voortzetting* van een (wettige) opname, zoals blijkt uit art. 9, § 1, tweede lid, van het K.B. van 24 december 1963. 's Hofs formulering lijkt me dus verwarrend en juridisch onbruikbaar.

Een tweede bezwaar tegen 's Hofs motivering betreft het m.i. onjuiste verstaan van de redenering van de bodemrechter in hoger beroep. Deze verklaart de in een dagziekenhuisfunctie aan een zelfstandige verstrekte geneesmiddelen vergoedbaar omdat in de overeenkomst verplegingsinrichtingen-ziekenfondsen m.b.t. het benutten van die functie de woorden «opname» en «verblijf» worden gebruikt; dat wil zeggen precies de woorden die in het Uitbreidingsbesluit het recht op tegemoetkoming voor de in een ziekenhuis verstrekte geneesmiddelen fungeren. De beslissing van het arbeidshof tot vergoedbaarheid van de alsdan verstrekte geneesmiddelen berust allereerst daarop, en niet op de vaststelling dat een operatie- of gipskamer werd gebruikt of dat een ziekenhuisbed werd bezet, zoals het cassatiearrest zegt.

De conclusie is: een terechte cassatie, maar een motivering die voor herziening vatbaar is.

J.R. Rauws

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER – 18 NOVEMBER 1999

Voorzitter-rapporteur: de h. Verougstraete

Openbaar ministerie: de h. Bresseleers

Advocaten: mrs. De Gryse en Verbist

Borgtocht en garantie – Pluraliteit van borgen – Verhaalsrecht tussen borgen – Bijdrageplicht – Borgen die de hoofdschuld in verschillende mate waarborgen

Wanneer verscheidene borgen zich op gelijke wijze hebben verbonden, is de onderlinge bijdrageplicht gelijk, behoudens andersluidende overeenkomst. Hebben de borgen zich in verschillende mate verbonden, dan is de bijdrageplicht afhankelijk van de gehoudenheid van iedere borg.

S. t/ H. en De K.

Gelet op het bestreden arrest, op 13 maart 1997 gewezen door het Hof van Beroep te Gent;

Over het middel, gesteld als volgt: schending van de artikelen 1165 en 2033 B.W.,

doordat het bestreden arrest, (...) verweerders elk veroordeelt tot betaling aan eiseres van een bedrag van 214.286 frank, zijnde 1/7 van de totale schuld van 1.500.000 frank die eiseres als borg had voldaan, en dit onder meer op de volgende gronden: «(Eiseres) beroept zich niet op de regels van de subrogatie, maar beoogt de toepassing van art. 2033 B.W., dat bepaalt dat wanneer verscheidene personen zich hebben borg gesteld voor dezelfde schuldenaar, de borg die de schuld heeft voldaan, verhaal heeft op de overige borgen, ieder voor zijn aandeel. De eerste rechter was van oordeel dat het voorwerp van het door (eiseres) tegen elk van de (ver-

weerders) uit te oefenen verhaal moest worden bepaald door hetgeen (eiseres) had betaald te vermenigvuldigen met de verhouding tussen het bedrag waarvoor elk van de (verweerders) zich borg had gesteld (teller van de breuk) en het totale bedrag van de borgstellingen (noemer van de breuk). Deze zienswijze strookt niet met de wet, omdat op die manier voor wat de onderlinge verhouding tussen borgen betreft normatieve gevolgen worden verbonden die enkel gelden binnen de rechtsverhoudingen waarin zij totstandkwamen, nl. de overeenkomsten tussen de respectieve borgen en de schuldenaar voor wie zij zich borg stelden. Overwegingen omtrent de beweerdte onbillijkheid van een regeling die voor het betalen van de *contributio* van de onderscheiden borgen geen rekening houdt met de omvang van de respectieve borgstellingen vermogen niet af te wijken van voormelde positiefrechtelijke vaststellingen. In de onderlinge verhouding tussen de borgen geldt, bij gebreke aan andersluidende overeenkomst tussen die borgen, de verdeling van de last van de borgstelling per hoofd. (...)

terwijl, eerste onderdeel, overeenkomstig art. 2033 B.W., wanneer verscheidene personen zich hebben borg gesteld voor dezelfde schuldenaar en voor dezelfde schuld, de borg die de schuld heeft voldaan, verhaal heeft op de overige borgen, ieder voor zijn aandeel; de omvang van dit verhaalsrecht, behoudens andersluidend beding, overeenkomstig dit artikel wordt bepaald naar evenredigheid van de gehoudenheid van iedere borg; de bepaling van art. 2033 B.W. niet toestaat dat de omvang van het verhaalsrecht wordt bepaald per hoofd of naar het aantal borgen; te dezen dan ook het verhaalsrecht had dienen te worden bepaald naar evenredigheid van de gehoudenheid van iedere borg, en niet per hoofd, wat te dezen van belang is voor eiseres, aangezien, gelet op de in de «doordat» van dit onderdeel opgesomde overeenkomst van borgstelling, de berekening naar evenredigheid ertoe zou leiden dat de verweerders tot een hoger bedrag dienen te worden veroordeeld dan bij de veroordeling per hoofd,

zodat het bestreden arrest schending inhoudt van art. 2033 B.W. (...).

Wat het eerste onderdeel betreft:

Overwegende dat het arrest vaststelt dat: 1) eiseres zich jegens de bank op 19 oktober 1972 samen met verweerder M. H. en vier andere personen borg heeft gesteld voor de schulden van de B.V.B.A. M. H. voor een bedrag van 1.500.000 frank; 2) O. V. zich op 19 februari 1981 hoofdelijk en ondeelbaar borg heeft gesteld ten beloop van 5.000.000 frank voor de bedragen die de genoemde B.V.B.A. aan de bank verschuldigd was of zou zijn, onder voorwaarde dat die schulden voortspruiten uit zakenrelaties tussen de bank en de hoofdschuldenaar; 3) de verweerders zich bij een afzonderlijke akte verbonden hebben als borg jegens de bank en voor dezelfde vennootschap tot beloop van 12.000.000 frank; 4) eiseres na het faillissement van de vennootschap een bedrag heeft betaald van 1.500.000 frank aan de bank in hoedanigheid van hoofdelijke borg en daarmee bevrijd is van de verbintenissen uit de borgstellingsakte van 19 oktober 1972; 5) eiseres van verweerders een deel van het bedrag heeft gevorderd dat hij aan de schuldeiser had betaald;

Overwegende dat krachtens art. 2033 B.W., wanneer er verscheidene personen zich hebben borg gesteld voor de-

zelfde schuldenaar en voor dezelfde schuld, de borg die betaald heeft, verhaal heeft op de overige borgen, ieder voor hun aandeel;

Dat wanneer de borgen zich op gelijke wijze hebben verbonden, de bijdrageplicht gelijk is, behoudens afwijkende overeenkomst; dat wanneer de borgen de hoofdschuld in verschillende mate waarborgen, de bijdrageplicht afhankelijk is van de gehoudenheid van iedere borg;

Overwegende dat het arrest oordeelt dat in de onderlinge verhouding tussen de borgen, bij gebreke aan andersluidende overeenkomst tussen die borgen, de verdeling van de last van de borgstelling per hoofd geldt; dat het besliste, na te hebben vastgesteld dat er zeven borgen waren, van wie een aantal hun aansprakelijkheid hadden beperkt, dat eiseres slechts een verhaalsrecht heeft tegen verweerders voor een zevende van het bedrag dat eiseres had betaald;

Dat het aldus art. 2033 B.W. schendt;

Dat het onderdeel gegrond is.

NOOT – Voor de hypothese dat de borgen zich in gelijke mate hebben verbonden: Cass., 29 oktober 1998, *R.W.*, 1999-2000, 220 met noot R. Van Ransbeeck. Zie over deze problematiek tevens: M. Van Quickenborne, *Borgtocht*, in *A.P.R.*, Antwerpen, 1999, 279, nrs. 532 e.v.

HOF VAN BEROEP TE GENT

13e KAMER – 26 MAART 1997

Voorzitter: de h. Gallet

Advocaten: mrs. Vanden Abeele en Cooreman

Gerechtsdeurwaarder – Aansprakelijkheid – Opdracht tot dagvaarding en rolstelling – Resultaatsverbintenis – Niet-nakoming – Contractuele aansprakelijkheid – Op het ogenblik van het contract redelijkerwijze voorzienbare schade – Verlies van kans

De gerechtsdeurwaarder die de opdracht aanvaardt over te gaan tot dagvaarding en rolstelling, gaat een resultaatsverbintenis aan. Bij niet-nakoming van deze verbintenis is hij, behoudens in het geval van overmacht, contractueel aansprakelijk voor de daarvoor veroorzaakte schade.

Wanneer een gerechtsdeurwaarder contractueel aansprakelijk is, dient hij enkel de schade te vergoeden die redelijkerwijze kon worden voorzien op het ogenblik van het aangaan van het contract. De schade bestaat in het verlies van de kans, de verloren gegane vordering te horen inwilligen door de bodemrechter. Het objectief onderzoek van de kans op inwilliging van deze vordering mag er niet toe leiden dat de rechter van de aansprakelijkheidsvordering zich in de plaats stelt van de bodemrechter die normaliter had moeten oordelen over de vordering.

V. en C. t/ D.

Bij verzoekschrift ter griffie van het Hof neergelegd op 26 april 1995 heeft wijlen J. C. hoger beroep ingesteld tegen het vonnis op 24 maart 1995 uitgesproken door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, tweede kamer. Er wordt geen

bewijs van betekening van dit vonnis voorgelegd. Het hoger beroep is tijdig en regelmatig.

Na het overlijden van de appellant J. C., heeft zijn rechtsopvolgster C. J. het geding op een regelmatige wijze hervat, en na het overlijden van C. J. werd het geding, eveneens op een regelmatige wijze, hervat door haar rechtsopvolgsters V. A. en C. E.

De feiten

De feiten werden omstandig en keurig beschreven in het bestreden vonnis. Er kan nuttig naar deze uiteenzetting worden verwezen.

Kort samengevat, komt het erop neer dat aan de gerechtsdeurwaarder C., bij brief van 26 december 1984, opdracht werd gegeven onmiddellijk over te gaan tot dagvaarding van de werkgever van de geïntimeerde «en te willen zorgen voor rolstelling tegen de eerstvolgende nuttige inleidingszitting».

De gerechtsdeurwaarder is overgegaan tot dagvaarding (betekening op 10 januari 1985 voor de inleidingszitting van 28 februari 1985, vervangen door betekening op 23 januari 1985 voor de inleidingszitting van 7 maart 1995), maar de rolstelling vond niet plaats. Wanneer dit verzuim werd vastgesteld, was de termijn verstreken, zodat de vordering tegen de werkgever niet meer nuttig kon worden ingeleid.

Aan de gerechtsdeurwaarder was opdracht gegeven de vordering in te leiden bij de Arbeidsmarkt te Oudenaarde. De vordering was gericht tegen de (Franse) werkgever van de geïntimeerde en had betrekking op een – volgens de geïntimeerde onterecht – ontslag wegens dringende redenen.

Nadat was gebleken dat de vordering niet op de rol was gebracht, heeft de geïntimeerde gepoogd schadevergoeding te verkrijgen van zijn werkgever, door het instellen van een vordering voor de correctionele rechtbank. Bij arrest van het Hof van beroep alhier van 16 juni 1988 werd de werkgever veroordeeld wegens het niet-betalen van het commissieloon binnen dertig dagen na het beëindigen van de dienstbetrekking en werd aan de geïntimeerde, op burgerlijk gebied, 30.344 fr. toegekend.

Op rechtstreekse dagvaarding, uitgaande van de geïntimeerde, werd de werkgever ook door de correctionele rechtbank te Oudenaarde, op 23 november 1989, veroordeeld wegens een overtreding van de wet op de arbeidsovereenkomsten en van de wet tot bescherming van het loon der werknemers, om het nog verschuldigde commissieloon, alsook de kostenvergoedingen voor de maand oktober 1984, de jaareindepremie en de doelpremie niet betaald te hebben. Op burgerlijk gebied werd de werkgever veroordeeld tot betaling van het achterstallig commissieloon ten bedrage van 22.910 fr., vermeerderd met de vergoedende interest vanaf 1 december 1984. Uit dit vonnis blijkt dat door de werkgever werd ingeroepen dat, volgens de bepalingen van de arbeidsovereenkomst, enkel de «Conseil de Prud'hommes te Charlesville-Mézières» (Frankrijk) bevoegd was. De door de geïntimeerde voorgelegde arbeidsovereenkomst bepaalt inderdaad in art. 25 dat deze rechtbank zal bevoegd zijn voor alle geschillen in verband met de overeenkomst, hoewel de Belgische wetgeving toepassing zal vinden.

De retroacta

Bij dagvaarding van 8 januari 1991 heeft de geïntimeerde een aansprakelijkheidsvordering ingeleid tegen gerechtsdeurwaarder J. C. Hij vorderde de bedragen die hij van zijn werkgever had gevorderd in de dagvaarding die niet op rol was gebracht, namelijk een kostenvergoeding voor de maand oktober 1984 ten bedrage van 64.196 fr., een jaareindepremie ten bedrage van 47.622 fr., een doelpremie van 60.000 fr., een opzegvergoeding van negen maanden of 754.792 fr., een uitwinningsvergoeding ten bedrage van 283.047 fr. en 1 fr. provisioneel als schadevergoeding wegens willekeurige afkanking en rechtsmisbruik, zijnde alles samen 1.209.758 fr.

De eerste rechter heeft de vordering principieel gegrond verklaard en heeft onderzocht welke «redelijke kans» voor de geïntimeerde is verloren gegaan door de nalatigheid van de gerechtsdeurwaarder. Hij oordeelde dat uit de voorgelegde stukken bleek dat het ontslag om dringende redenen niet binnen de daartoe bepaalde vervalt termijn aan de werknemer (geïntimeerde) was betekend, zodat diende aangenomen te worden dat de opzegvergoeding alsook de uitwinningsvergoeding zouden toegekend zijn indien de vordering tijdig op rol was gebracht. Hij was tevens van mening dat de kostenvergoeding, de jaareindepremie en de doelpremie niet te betwisten waren, zodat ook met deze bedragen rekening diende te worden gehouden bij de begroting van de schadevergoeding. Omdat de aan hem voorgelegde vordering geen looneis was (zoals wel zou gesteld zijn aan de arbeidsrechtbank), maar een vordering tot schadeloosstelling, kon echter – aldus het bestreden vonnis – niet het bruto-bedrag, maar slechts een netto-bedrag worden toegekend; voor de bepaling van dit bedrag werd het gevorderde bruto-bedrag verminderd met 12,07% als bijdrage voor sociale zekerheid en met 25% wegens fiscale en sociale lasten. De schadevergoeding werd derhalve bepaald op 797.804 fr. Daarbij werden gevoegd de kosten gemaakt voor dagvaarding voor de arbeidsrechtbank (4.771 fr.) en de kosten gemaakt voor de correctionele rechtbank (22.292 fr.), zodat aan de geïntimeerde een bedrag werd toegekend van 824.867 fr., vermeerderd met de vergoedende interest op 797.804 fr. vanaf 2 november 1984 (datum van het ontslag om dwingende redenen) en op 27.063 fr. vanaf de dag van de dagvaarding.

Het hoger beroep

Gerechtsdeurwaarder J. C., daarin gevolgd door zijn rechtsopvolgsters, riep in dat geen fout van hem bewezen was: hij beweert dat de dagvaarding werd opgestuurd met de post en dat ze kan verloren zijn gegaan op de post of ter griffie. Hij stelde ook dat het gemis aan rolstelling tijdig had kunnen worden ontdekt indien de raadsman van de geïntimeerde diligent had gehandeld en, bijvoorbeeld, was verschenen op de (geplande) inleidingszitting of binnen een redelijke termijn een dagstelling op grond van art. 751 Ger.W. had aangevraagd. Voorts worden de verjaring en de rechtsverwerking ingeroepen en wordt gesteld dat de eerste rechter ten onrechte heeft geoordeeld over de grond van de niet op rol gebrachte zaak, daar hij zich niet in de plaats mocht stellen van de rechter van het bodemgeschil. Ook wordt ingeroepen dat de solvabiliteit van de (Franse) werkgever niet werd onderzocht, terwijl dit nochtans een invloed heeft op de kans de

bedragen die eventueel hadden kunnen worden toegekend, ook daadwerkelijk te ontvangen.

De geïntimeerde vraagt de bevestiging van het bestreden vonnis.

Beoordeling

1. De appellanten beweren dat de aansprakelijkheidsvordering verjaard is met toepassing van art. 2276 B.W.

Dit is onjuist, omdat het voormeld artikel enkel een korte verjaring invoert met betrekking tot de bewaring van de stukken; de hier aan de orde zijnde aansprakelijkheidsvordering is niet onderworpen aan een bijzondere verjaringstermijn.

2. Er blijkt ook uit niets dat de geïntimeerde op enig ogenblik zou hebben afgezien van het instellen van een vordering tegen de gerechtsdeurwaarder, zodat geen sprake is van rechtsverwerking.

3. De geïntimeerde stelt terecht dat de gerechtsdeurwaarder was gelast met een resultaatsverbintenis: bij brief van 26 december 1984 was niet alleen opdracht gegeven tot dagvaarding, maar ook tot rolstelling.

Nu onbetwistbaar vaststaat dat de zaak niet op de rol is gebracht, heeft de gerechtsdeurwaarder niet voldaan aan de op hem rustende resultaatsverbintenis en is meteen zijn fout bewezen.

4. De appellanten stellen dat ook de raadsman van de geïntimeerde nalatig is geweest, daar hij tijdig had kunnen ontdekken dat de zaak niet op de rol gebracht was.

Het is thans niet dienend deze bewering te onderzoeken, omdat tegen deze raadsman geen vordering wordt ingesteld (noch hoofd-, noch tussenvordering) en de gerechtsdeurwaarder minstens *in solidum* aansprakelijk is, zodat hij, hoe dan ook, kan worden aangesproken voor het geheel van de schade.

5. Dat de geïntimeerde schade heeft geleden door de nalatigheid van de gerechtsdeurwaarder, is onbetwistbaar. Ook het oorzakelijk verband tussen de fout van de gerechtsdeurwaarder en de schade van de geïntimeerde, staat buiten kijf.

6. Inzake de omvang van de schade

De gerechtsdeurwaarder is contractueel aansprakelijk, zodat hij enkel de schade moet vergoeden die redelijkerwijze kon worden voorzien op het ogenblik van het aangaan van het contract. Nu de dagvaarding, die door hem werd betekend, betrekking had op een bedrag van 1.209.758 fr., kon de gerechtsdeurwaarder redelijkerwijze voorzien dat dit bedrag de potentiële schade was.

De schade van de geïntimeerde bestaat in het verlies van de kans zijn (oorspronkelijke, maar verloren gegane) vordering te horen inwilligen door de bodemrechter.

Het objectief onderzoek van de kans op inwilliging van deze vordering mag er niet toe leiden dat de rechter van de aansprakelijkheidsvordering zich in de plaats stelt van de bodemrechter die normaliter had moeten oordelen over de vordering. Nochtans kan de rechter de door de benadeelde geleden schade niet met zin voor realiteit beoordelen zonder de kans op slagen in het bodemgeschil naar waarde te schatten (zie in dat verband: Luc Schuermans e.a., «Onrechtmatige daad – schade en schadeloosstelling – Overzicht van rechtspraak 1983-1992», *T.P.R.*, 1994, blz. 981 e.v., nr. 12.1; A. Van Oevelen in de noot onder Gent 26 februari 1981, *R.W.*, 1982-83, 446 e.v., inzonderheid kol. 450; B. Veeck-

mans in de noot onder Gent 29 januari 1993, *De Verz.*, 1994, blz. 430 e.v., inzonderheid blz. 438; P. Depuydt, *De aansprakelijkheid van advocaten en gerechtsdeurwaarders*, blz. 40, nr. 31 en P. Depuydt, *De aansprakelijkheid van gerechtsdeurwaarders – Overzicht van rechtspraak 1983-1993*, blz. 20, nr. 12).

In zijn terechte betrachting de schade zo nauwkeurig mogelijk te ramen, heeft de eerste rechter minutieus onderzocht hoe de arbeidsrechtbank zou hebben geoordeeld over de vordering vervat in de niet op de rol gebrachte zaak. De appellanten stellen echter terecht dat de eerste rechter zich aldus heeft begeven op het pad van de bodemrechter (zie de hierboven aangehaalde rechtsleer): het komt immers de rechter van de aansprakelijkheidsvordering niet toe de gegrondheid van het bodemgeschil fictief ten gronde te onderzoeken o.m. omdat hij geen kennis heeft, of kan hebben, van de verweermiddelen die de aangesproken werkgever zou hebben laten gelden voor de bodemrechter. Daarbij komen o.m. als mogelijke verweermiddelen in aanmerking, de omstandigheid dat de bevoegdheid van de geadieerde (Belgische) bodemrechter had kunnen worden betwist, gelet op art. 25 van de arbeidsovereenkomst dat de Franse rechtbanken bevoegd maakt, en de mogelijke discussie omtrent de gegrondheid van het ontslag. In dat verband kan ook worden verwezen naar het vonnis van de Arbeidsrechtbank te Oudenaarde van 28 april 1986, waarbij deze rechtbank zich, gelet op art. 25 van de arbeidsovereenkomst, onbevoegd verklaarde om te oordelen over de vordering met betrekking tot de commissielonen ten bedrage van 30.344 fr. De geïntimeerde verwijst echter naar een arrest van het Hof van Cassatie van 9 juni 1986 (*R.W.*, 1986-87, 2702), waaruit – volgens hem – zou moeten worden afgeleid dat de Arbeidsrechtbank te Oudenaarde zich ten onrechte onbevoegd heeft verklaard.

De eerste rechter heeft ten onrechte rekening gehouden met de kosten in verband met de correctionele veroordeling, daar de correctionele vordering enkel betrekking had op commissielonen, waarvoor geen vordering was ingesteld bij de arbeidsrechtbank en waarvoor ook thans geen vordering wordt ingesteld (zie inleidende dagvaarding). Overigens heeft de correctionele rechtbank daarvoor reeds een bedrag van 30.344 fr. toegekend en werd de werkgever veroordeeld tot de kosten van de burgerlijke vordering (zie arrest van het Hof van Beroep Gent van 16 juni 1988). En, zoals hierboven reeds vermeld, veroordeelde de correctionele rechtbank te Oudenaarde de werkgever bovendien tot betaling van achterstallig loon ten bedrage van 22.910 fr. (vonnis van 23 november 1989) zodat, normaliter, de kosten van deze procedure ten laste vallen van de in het ongelijk gestelde partij.

Gelet op, enerzijds, het feit dat aan de geïntimeerde door de fout van de gerechtsdeurwaarder J. C. de mogelijkheid werd ontnomen zijn vordering te brengen voor de arbeidsrechtbank te Oudenaarde, en, anderzijds, de resultaten die de geïntimeerde redelijkerwijze mocht verwachten van deze vordering, komt het gepast voor aan de geïntimeerde in billijkheid een schadevergoeding toe te kennen van 500.000 fr., te vermeerderen met de gerechtelijke interest vanaf 8 januari 1991, zijnde de datum van de dagvaarding.

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER – 4 MEI 1998

Voorzitter: de h. Peeters

Raadsheren: de hh. Lemmens en Vangenechten

Advocaten: mrs. Savelkoul en Segers

Erfrecht – 1. Inbreng – Pachtgelden – Gedeeltelijk in natura – 2. Boedelbeschrijving – Valse eed – Art. 792 B.W. – Inbreng in de nalatenschap – 3. Verzet tegen de uitbetaling van het aan een mede-erfgenaam toekomende aandeel – Kwaadwillig verzet – Fout – Schadevergoeding – Interesten

1. Een pachtprijs, hetzij in geld vereffend, hetzij gedeeltelijk in natura, moet worden beschouwd als ontvangen in equivalent en moet bijgevolg in de nalatenschap worden ingebracht.

2. Art. 792 B.W. heeft betrekking op alle gevallen van bedrog waarin een erfgenaam ten nadele van zijn mede-erfgenaam de gelijkheid van de verdeling tracht te verbreken. Wanneer een erfgenaam, door bij de boedelbeschrijving van de nalatenschap een valse eed te hebben afgelegd, goederen van de nalatenschap verborgen houdt, is art. 792 B.W. van toepassing en heeft de erfgenaam geen recht op enig aandeel in de verborgen gehouden goederen, die terug in de nalatenschap moeten worden gebracht.

3. Indien het verzet van een erfgenaam tegen de uitbetaling van het aan zijn mede-erfgenaam toekomende aandeel kwaadwillig is en er enkel op is gericht zijn mede-erfgenaam te schaden, maakt dit een foutieve gedraging uit. De mede-erfgenaam heeft recht op de betaling van de interesten op het aan hem toekomende deel, ten belope van het verschil tussen de interest van de deposito- en consignatiekas en de gerechtelijke interest.

A. t/ H.

Bij vonnis van 30 maart 1994 werd op vordering van appellante de verrekening, vereffening en verdeling bevolen van de nalatenschap van wijlen de heer J. H. (echtgenoot in tweede huwelijk van appellante), met voorafgaande verkoop van de in dit vonnis opgesomde onroerende goederen. Tevens werd een notaris belast met het uitvoeren van deze bewerkingen en een notaris aangeduid om de niet-verschijnende of weigerende partijen te vertegenwoordigen. Voorts werd gezegd dat over de verdere vorderingen en tegenvorderingen wordt gestatueerd nadat en voor zover deze geschillen aanleiding zouden geven tot het opstellen van een proces-verbaal van beweringen en zwarigheden. Na uitvoering van zijn opdracht heeft de aangestelde notaris met brief van 25 januari 1996 aan de rechtbank een afschrift gezonden van de staat van vereffening en van het proces-verbaal van moeilijkheden.

In het bestreden vonnis van 16 oktober 1996 werd geoordeeld:

- dat appellante de tegenwaarde van hetgeen zij als pacht heeft ontvangen moet inbrengen;
- dat appellante met toepassing van art. 792 B.W. wegens wegmaken of verborgen houden van 1.500.000 fr. en van 250.000 fr., vermeerderd met de wettelijke interesten vanaf het overlijden van de de cuius terug in de nalatenschap moet brengen;
- dat de kosten van bewarend beslag ten laste van appellante vallen;

- dat appellante de overlijdenspremie in de nalatenschap moet inbrengen;

...

Appellante heeft hoger beroep ingesteld wat betreft de eerste vier punten.

Geïntimeerden (kinderen van de heer H. uit een eerste huwelijk) hebben incidenteel beroep ingesteld wat de verduisterde bedragen betreft, en stellen dat appellante bedragen verborgen heeft gehouden ter waarde van 250.000 fr. (een kasbon ter waarde van dit bedrag) en 2.168.997 fr., zijnde gelden die zij heeft afgehaald van de rekening (...) samen 2.418.997 fr. (in plaats van 1.750.000 fr.). Verder stellen zij eveneens incidenteel beroep in in zover de eerste rechter hen geen interesten heeft toegekend op het aan hen toekomende aandeel (tot de uitbetaling waarvan appellante zich heeft verzet).

Overwegende dat, wat de pachtgelden betreft, appellante beweert dat zij deze (gedeeltelijk) in natura zou hebben ontvangen (achterstuk van een koe); dat, wat er ook van zij, daar de pachtprijs op zichzelf niet betwist is en deze door de pachters vereffend werd, hetzij in geld, hetzij gedeeltelijk in natura, deze moet worden beschouwd als ontvangen in equivalent en bijgevolg moet worden ingebracht;

Overwegende dat, wat de verborgen gehouden bedragen betreft, appellante bij definitief geworden arrest van dit Hof van 10 april 1992 werd veroordeeld om ter gelegenheid van de notariële boedelbeschrijving (van de nalatenschap van de heer J. H.) een valse eed te hebben afgelegd;

Overwegende dat door de strafrechter als bewezen werd aangenomen dat op 26 september 1988 (de heer H. is overleden op 28 oktober 1988) een bedrag van 1.500.000 fr. op appellante's rekening werd gestort en zij daags vóór het overlijden 1.003.904 fr. en 315.093 fr. heeft afgehaald, en appellante, behoudens een bescheiden pensioen, geen inkomsten had; dat de strafrechter heeft vastgesteld dat appellante «een kasbon van 250.000 fr. op 26 augustus 1987 met gemeenschappelijke gelden had aangekocht, dat zij onmiddellijk na de verkoop van het huis van haar man, gelden die op de gemeenschappelijke rekening geboekt stonden heeft laten overschrijven op haar persoonlijke rekening»; dat uit deze feiten de strafrechter bewezen achtte dat de gelden die op appellante's persoonlijke rekening waren gestort alsmede de waarde van de kasbon waarden waren die aan de de cuius «persoonlijk toebehoorden of die gemeenschappelijk bezit waren» en zij deze had moeten aangeven bij de boedelbeschrijving;

Overwegende dat de eed die appellante bij de boedelbeschrijving heeft afgelegd enkel betrekking had op gelden en waarden van de nalatenschap; overwegende dat indien die gelden en waarden niet afkomstig waren van de rekening van de de cuius of van een gemeenschappelijke rekening, d.i. geheel of gedeeltelijk van de nalatenschap, appellante geen valse eed zou hebben afgelegd; dat door het genoemde arrest van 10 april 1992 rechtens is aangetoond dat appellante een valse eed heeft afgelegd, in casu bij het opmaken van de inventaris bedrieglijk valse verklaringen betreffende een bedrag van 1.500.000 fr. en een kasbon van 250.000 fr. ten nadele van geïntimeerden; dat art. 792 B.W. betrekking heeft op alle gevallen van bedrog waarin een erfgenaam ten nadele van zijn mede-erfgenaam de gelijkheid van de verdeling tracht te verbreken, hetzij dat hij zich goederen van de nalatenschap toeëigent, hetzij dat hij, door dienaangaande

niet de door de wet opgelegde verklaringen te doen, de van de overledene afkomstige bedragen of zelfs gekregen giften verborgen houdt; dat op grond van genoemd art. 792 B.W. appellante geen recht heeft op een deel van deze bedragen en waarden; dat de eerste rechter dan ook om pertinente redenen, die eveneens worden overgenomen, terecht appellante heeft veroordeeld om die bedragen in de nalatenschap terug te brengen;

Overwegende dat, wat de andere gelden en waarden betreft, waaromtrent geïntimeerden incidenteel beroep hebben ingesteld, er twijfel kan bestaan of deze geheel of gedeeltelijk afhangen van de nalatenschap; dat desbetreffende het incidenteel beroep dan ook niet gegrond wordt bevonden;

Overwegende, wat de gemaakte gerechtskosten (van bewarend beslag) betreft, dat, gelet op het winstbejag, de sluwheid en het overleg waarmee appellante is tewerk gegaan, geïntimeerden terecht deze kosten hebben gemaakt om te verhinderen dat appellante persoonlijk zich verder insofabel zou maken; dat er geen aanleiding toe bestaat om deze kosten ten laste van de nalatenschap te leggen, maar deze integraal moeten worden gedragen door appellante;

Overwegende dat niet is gebleken dat appellante een overlijdenspremie heeft ontvangen; dat deze premie enkel moet worden ingebracht indien appellante deze zou hebben ontvangen;

Overwegende, wat betreft het incidenteel beroep inzake interesten op het aan geïntimeerden toekomende aandeel, dat appellante geen bezwaar (behoudens dat betreffende de pachtgelden dat ongegrond is bevonden) heeft doen gelden tegen de door de notaris voorgestelde vereffening; dat het verzet van appellante tegen iedere uitbetaling kwaadwillig was en enkel erop gericht was geïntimeerden te schaden; dat zulks een foutieve gedraging uitmaakt en appellante ertoe gehouden is de hierdoor veroorzaakte schade te vergoeden; dat deze schade enkel bestaat in het verschil tussen de interest van de deposito- en consignatiekas en de gerechtelijke interest; dat in zoverre het incidenteel beroep gegrond is;

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

7e KAMER – 20 MEI 1999

Voorzitter: de h. Libert

Raadsheren: mevr. Transaux (rapporteur) en de h. Timmermans

Openbaar ministerie: de h. Schram

Advocaten: mrs. De Backer en Calewaert

Probatie, opschorting en uitstel – Maatschappelijke enquête – Hoger beroep – Houding van de beklaagde of van het openbaar ministerie voor de eerste rechter

De rechter die met toepassing van art. 2 van de Probatielwet een maatschappelijke enquête beveelt, vaardigt een onderzoeksmaatregel uit met het oog op het vergaren van alle inlichtingen die hij nuttig acht om te oordelen over de strafvordering. Een dergelijk vonnis alvorens recht te doen is luidens de art. 19 en 1050 Ger.W. vatbaar voor hoger beroep. De beslissing gaat ver-

der dan een louter administratieve formaliteit die een beslissing of maatregel van inwendige aard uitmaakt.

De houding die de beklaagde of het openbaar ministerie voor de eerste rechter aannamen, kan niet leiden tot het verbeuren van het recht van hoger beroep tegen de uitgevaardigde onderzoeksmaatregel.

O.M. en D. t/ V.

Overwegende dat het bestreden vonnis, alvorens uitspraak te doen inzake beklaagde, de bevoegde probatieassistent gelastte overeenkomstig art. 1bis, § 3, van de wet van 29 juni 1964 op de opschorting, het uitstel en de probatie, een enquête uit te voeren betreffende de gedragingen en het milieu van de beklaagde en dit met het oog op een alternatieve straf of een maatregel van dienstverlening; dat tevens werd gelast te onderzoeken of eventuele voorwaarden aan beklaagde dienen te worden opgelegd tijdens de proefperiodes;

Overwegende dat de rechter die met toepassing van art. 2 van voornoemde wet een maatschappelijke enquête beveelt, een onderzoeksmaatregel uitvaardigt met het oog op het vergaren van alle inlichtingen die hij nuttig of nodig acht om te oordelen over de strafvordering, om zijn overtuiging gestalte te kunnen geven of tot een juiste straftoemeting te kunnen komen;

Overwegende dat een vonnis alvorens recht te doen, met toepassing van de artikelen 19 en 1050 Ger.W., vatbaar is voor hoger beroep;

Overwegende dat de beslissing verder gaat dan een louter administratieve formaliteit die een beslissing of maatregel van inwendige aard uitmaakt;

Overwegende dat de houding die de beklaagde en het openbaar ministerie voor de eerste rechter aannamen, niet kan leiden tot het verbeuren van hun recht van hoger beroep; dat de beklaagde, die voor de eerste rechter zijn instemming met de te bevelen maatregel betuigde, zijn mening kan herzien en de instemming kan intrekken;

Overwegende dat het openbaar ministerie kan menen dat de beklaagde niet voldoet aan de voorwaarden om de opschorting van de uitspraak of het uitstel van strafvordering te verkrijgen, zodat de maatregel zinloos is; dat hij kan aanvoeren dat de strafvordering verjaard is of elk ander verweer aanvoeren in het belang van de strafvordering; dat het openbaar ministerie de strafvordering uitoefent in het belang van de gemeenschap en noch uitdrukkelijk noch stilzwijgend afstand kan doen van zijn recht van hoger beroep.

Overwegende dat het niet uiten van bezwaren voor de eerste rechter, de aard van de genomen beslissing niet kan veranderen en ze onberoepbaar maken;

Overwegende dat de beslissing van de eerste rechter wet-
tig is en voor geen kritiek vatbaar.

NOOT – *De maatschappelijke enquête*

1. Met het oog op de eventuele toepassing van de opschorting van de uitspraak van de veroordeling of van het uitstel van de tenuitvoerlegging van de straffen, kunnen het openbaar ministerie, de onderzoeksrechter, de onderzoeken- en vonnisgerechten – met uitzondering van de hoven van assisen – krachtens art. 2 van de Probatielwet, op verzoek van de verdachte of met zijn instemming, een maatschappelijke

enquête over zijn gedragingen en zijn milieu doen instellen door een probatieassistent.

2. Een arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 3 juni 1981 beschouwde deze opdracht die aan de probatie-assistent werd gegeven, als een maatregel van inwendige orde in de zin van art. 1046 Ger.W. en oordeelde bijgevolg dat hij niet vatbaar was voor hoger beroep (*R.W.*, 1982-83, 153, met noot van A. Vandeplas).

3. Bij arrest van 16 december 1993 was het Hof van Beroep te Antwerpen tot de bevinding gekomen dat dergelijke beslissing wel degelijk vatbaar was voor hoger beroep (*R.W.*, 1993-94, 1305 met noot), maar zonder deze beslissing te motiveren. In het onderhavige arrest wordt dieper ingegaan op deze problematiek: de maatschappelijke enquête is een onderzoeksmaatregel en geen beslissing van inwendige orde in de zin van art. 1046 Ger.W. Wil dat ook zeggen dat het hoger beroep tegen een onderzoeksmaatregel altijd ontvankelijk is?

Wer fragt die These und die Antithese, ob sie eine Synthese werden wollen?

A. Vandeplas

BURGERLIJKE RECHTBANK

10e KAMER – 18 APRIL 1997

Voorzitter: mevr. Van de Putte

Rechters: de hh. Denolf en Van Hove

Advocaten: mrs. Olivier en Vandeputte

Pacht – Ontbinding ten laste van de pachter – Gebruik van het pachtgoed als goed huisvader – Overbemesting – Vereiste van schade

Het overbemesten van landbouwgrond, ook al blijft de pachter binnen de wettelijk voorgeschreven normen, kan niettemin een tekortkoming betekenen aan zijn verplichting om het pachtgoed als een goed huisvader te gebruiken. Aangezien te dezen niet bewezen is dat de vastgestelde overbemesting een wezenlijke schade aan de verpachters heeft veroorzaakt, dient de vordering tot ontbinding van de pachtovereenkomst ten nadele van de pachter als ongegrond te worden afgewezen.

L. e.a. t/ V. en V.

I. Rechtspleging

Het dossier dat aan deze rechtbank wordt voorgelegd, bevat de rechtsplegingsdossiers, met:

- een voor eensluidend verklaard afschrift van het bestreden vonnis van de Vrederechter van het kanton Torhout, op tegenspraak gewezen tussen partijen op 20 februari 1996;
- een verzoekschrift tot hoger beroep tegen voormeld vonnis door appellanten op 20 juni 1996 neergelegd ter griffie van de rechtbank alhier en door de griffier bij deze rechtbank bij gerechtsbrieven van 21 juni 1996 medege-deeld aan geïntimeerden en hun raadsman overeenkomstig art. 1056, § 2, Ger.W.

...

II. Ten gronde

Op basis van de grieven zoals geformuleerd in het inleidend verzoekschrift tot hoger beroep, die hier als herhaald dienen te worden beschouwd en bij de beoordeling ten gronde nader zullen worden ontmoet, wordt door appellanten hoger beroep aangetekend tegen voormeld vonnis, waarin de eerste rechter op basis van de door hem aangenomen motieven, die hier tevens als herhaald dienen te worden beschouwd, de oorspronkelijke vordering ontvankelijk maar ongegrond verklaarde en de tegenvordering tevens ontvankelijk maar ongegrond verklaarde.

In hun beroepsakte vorderen appellanten de vernietiging van het bestreden vonnis en de toekenning van de oorspronkelijke vordering.

...

Geïntimeerden van hun kant besluiten tot de (...) de ongegrondheid van het hoger beroep en vragen de bevestiging van het eerste vonnis, met veroordeling van appellanten tot de kosten van het hoger beroep.

III. Beoordeling

...

Appellanten vorderden de ontbinding van bestaande pacht-overeenkomst overeenkomstig art. 29 Pachtwet en dit wegens een beweerde grove fout begaan door geïntimeerden, namelijk de bemestingstoestand van de gronden.

Door de eerste rechter werd terecht geoordeeld dat geïntimeerden het door hen gepachte goed niet hebben geëxploiteerd als een goed huisvader, omdat door de aangestelde deskundige werd vastgesteld dat de betreffende pachtgronden werden overbemest.

Geïntimeerden voeren aan dat zij nooit de maximumquota zoals wettelijk bepaald door de Mestbank hebben overschreden en dat zij zich lieten bijstaan door Dhr. Ghyselen, technisch scheikundig ingenieur verbonden aan de Bodemkundige Dienst van België. Niettemin blijkt dat zij minstens sinds 1992 kennis hadden van deze overbemesting, middels het verslag L. Bockstaele en tevens van het verslag van de aangestelde deskundige ir. A. Calus van 25 maart 1994 lopende de procedure.

Uit de argumentatie van beide partijen blijkt evenwel dat geïntimeerden ook nadien en tot 1995 hebben toegestaan dat verder drijfmest door een derde werd opgevoerd in het raam van een burenregeling en dat zij hieruit de nodige financiële compensatie hebben genoten.

Het aldus overbemesten van landbouwgrond, ook al blijft men binnen de wettelijke voorgeschreven normen, kan niettemin in de persoon van geïntimeerden een tekortkoming betekenen aan de verplichtingen als pachters om het pachtgoed als een goed huisvader te gebruiken.

De rechtbank is evenwel van oordeel dat deze tekortkoming van geïntimeerden niet automatisch een bewezen schade veroorzaakt ten opzichte van de appellanten. Door de eerste rechter werd aangenomen dat de verkoopwaarde van dergelijke gronden ernstig in het gedrang zouden komen. Appellanten hebben dit reeds beweerd, maar nooit bewezen. Geen enkel stuk wordt overgelegd waaruit zou blijken dat enige kandidaat-koper een lagere prijs zou bieden of zou

afzien van aankoop ingevolge de bemestingstoestand van de gronden.

De aangestelde deskundige komt tot de vaststelling dat de gepachte landbouwgronden, na de door de geïntimeerde toegepaste bemestingen in de voorgaande jaren, alle kenmerken vertonen van een rijk tot zeer rijk bemeste zandgrond. Het gehalte aan fosfor (P) is zeer hoog, het gehalte aan Kalium (K) is hoog. De andere parameters zoals zuurtegraad, koolstofgehalte of humusgehalte zijn goed en niet overdreven hoog. Bij vergelijking met analysegegevens van de Bodemkundige Dienst van België (1992) en een overzicht van de analysecijfers in de periode 1989-1991 komt deze deskundige tot de bevinding dat de landbouwgronden door geïntimeerde gepacht zwaar bemest zijn, maar zeker geen uitzonderlijke situatie vertonen. Daarenboven besluit deze deskundige dat de toestand opnieuw zal normaliseren, mits in de komende jaren geen fosfor meer zal worden toegediend, wat vanuit landbouwkundig en milieutechnisch standpunt kan worden opgelegd door de terzake bevoegde overheid.

Bovendien bevestigt deze deskundige dat de vastgestelde bemestingstoestand nog steeds een normale optimale productie mogelijk maakt. In de bijlage 5 van het deskundig verslag stelt de deskundige: «Zoals ik reeds stelde is het probleem vooral milieukundig te situeren, nl. op het vlak van de fosfaatverzadiging en doorslag van fosfaat naar het grondwater. Voor zover... zou het in de toekomst kunnen gebeuren dat P205-bemesting op deze gronden totaal verboden wordt. Dit betekent echter niet dat normale plantengroei alsdan niet mogelijk zou zijn».

Uit deze bevindingen van de deskundige, die de rechtbank tot de hare maakt, volgt dat deze overbemesting niet noodzakelijk schadelijk moet zijn voor de appellanten. Hun landbouwgronden blijven in de mogelijkheid een optimale productie te leveren en een eventueel verbod bepaalde meststoffen te voeren kan op zichzelf een minkost betekenen in de plaats van een meerkost. In de eerstkomende jaren zullen immers landbouwgewassen kunnen worden geteelt zonder de noodzaak van uitgebreide bemesting na ieder oogst. Een selectieve bemesting is niet noodzakelijk een meerkost. Uiteindelijk kan niet als schade voor appellanten worden in aanmerking genomen dat hun grond een minwaarde zou vertonen door het feit dat in de toekomst zou worden verboden dat drijfmest wordt opgevoerd, tegen betaling in het raam van een burenregeling, zoals juist aan de geïntimeerden ten laste wordt gelegd.

Geïntimeerden leggen thans stukken voor waaruit blijkt dat sinds 1996 geen drijfmest van derden wordt opgevoerd in het raam van een burenregeling. De drijfmest op het eigen erf geproduceerd en waarvan de berekening wordt weergegeven in de conclusies van geïntimeerden, is verwaarloosbaar. Geïntimeerden bevestigen dat deze niet wordt gevoerd op de percelen van appellanten, wat door hen niet wordt tegengesproken.

De eventueel in aanmerking te nemen zijdelingse nevenwerkingen van een overbemesting, zoals door de deskundige als mogelijkheid vooropgesteld, en nl. een eventueel zinkgebrek in de maïsteelt en een eventueel ongunstige P/Ca-verhouding in voedergrassen, kan evenmin worden aangenomen als schade voor appellanten. Het is niet bewezen dat deze zijdelingse nevenwerkingen momenteel voorhanden zijn en dat deze enige weerslag zouden hebben op de

verkoopwaarde van deze gronden, zijnde de schade die appellanten beweren te lijden.

Er is derhalve niet aangetoond dat de bewezen tekortkomingen van geïntimeerden, namelijk de vastgestelde overbemesting, een wezenlijke schade hebben veroorzaakt aan de appellanten. De vordering tot ontbinding der pachtovereenkomst overeenkomstig art. 29 Pachtwet is derhalve ongegrond.

...

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE HASSELT

2e KAMER – 7 JANUARI 1999

Rechter: de h. Beerten

Rechters in handelszaken: de hh. Habraken en Vandereyt
Advocaten: mrs. Vanden Boer en Verachttert

Faillissement – Vereffening – Verkoop activa – Onderhandse verkoop door de curator van onroerende goederen – Rechterlijke machtiging – Draagwijdte

De rechterlijke machtiging vereist in art. 1193ter Ger.W. is geen homologatie van een reeds door de curator onder opschortende voorwaarde gesloten overeenkomst.

De rechtbank kan geen machtiging verlenen om tot een verkoop met één bepaalde kandidaat-koper over te gaan. Bij de beoordeling van het verlenen van de machtiging tot onderhandse verkoop mag ook geen rekening worden gehouden met de prijs die wordt geboden en met de eventuele voortzetting van de handel van de gefailleerde door de kandidaat-koper.

N.V. I en N.V. L.

Op 16 juli 1998 heeft mr. V. Engelen, in zijn hoedanigheid van curator van het faillissement van de B.V.B.A. Garage L., een verzoekschrift neergelegd ter griffie van deze rechtbank met het oog op machtiging tot onderhandse verkoop van het hiernavolgende onroerend goed, eigendom van de gefailleerde vennootschap: (...)

De onroerende goederen die tot de failliete boedel behoren, dienen in beginsel openbaar te worden verkocht. Evenwel kunnen de goederen onderhands worden verkocht wanneer de rechtbank de curator hiertoe machtigt (art. 1193ter Ger.W.).

Een dergelijke machtiging kan slechts worden verleend indien het bedrag van de gefailleerde boedel zulks vereist (art. 1193ter, derde lid, Ger.W.). Dit is het geval wanneer onderhands waarschijnlijk een betere prijs kan worden verkregen dan bij een openbare verkoop. De curator brengt een schattingsverslag bij van Dhr. V. Dewitz, waaruit blijkt dat de onderhandse verkoopwaarde kan worden geraamd op 9.650.000 fr. (of 9.300.000 fr. indien geen rekening wordt gehouden met de door een kandidaatkoper, nl. de N.V. L. reeds aanbrechte afsluiting en verharding).

Uit een verklaring van notaris Seresia van 6 april 1998 blijkt dat geen garantie bestaat dat bij een openbare verkoop een hoger bod kan worden verkregen en dat de netto-opbrengst bij een onderhandse verkoop, gelet op de kosten

die bij een openbare verkoop moeten worden gemaakt, groter zal zijn.

Rekening houdende met enerzijds het schattingsverslag en anderzijds de verklaring van notaris Seresia kan aldus worden gesteld dat een onderhandse verkoop tegen een bedrag van 10.000.000 frank in het belang van de failliete boedel is.

Het is dan ook in die zin dat de curator op 1 april 1998 met de N.V. L. een verkoopovereenkomst heeft gesloten, onder opschortende voorwaarde van machtiging door de rechtbank.

Hierbij zij opgemerkt dat de procedure van art. 1193ter Ger.W. geen procedure is van homologatie van een reeds door de curator onder opschortende voorwaarde gesloten overeenkomst (Gent, 8 maart 1989, *T.B.H.*, 1990, 444).

De curator kan slechts een verkoop, zelfs al is deze onder opschortende voorwaarde aangegaan, sluiten nadat hij hier toe door de rechtbank werd gemachtigd. In deze optiek is de op 1 april 1998 gesloten overeenkomst tussen de curator en de N.V. L. van generlei waarde.

De N.V. I. is van oordeel dat een onderhandse verkoop niet het belang van de failliete boedel dient, omdat ook zij bereid is een koopprijs van 10.000.000 fr. te betalen en dus de kans, gelet op het feit dat zich twee geïnteresseerde kandidaat-kopers aanbieden, die elk reeds een bod van 10.000.000 fr. hebben uitgebracht, reëel is dat bij een openbare verkoop nog een hogere prijs kan worden verkregen.

De curator, hierin gevolgd door de N.V. L., stelt dat niet noodzakelijkerwijze aan de meest biedende dient te worden verkocht wanneer een kandidaat-koper met een lager bod de voortzetting van het bedrijf van de gefailleerde garandeert.

Tevens stelt de N.V. L. dat zij het handelsfonds heeft overgenomen op voorwaarde dat zij ook het onroerend goed kon aankopen. De N.V. L. voert aan dat zij voor het handelsfonds een prijs van 1.800.000 fr. heeft betaald, terwijl de reële waarde, bij afzonderlijke verkoop, d.w.z. los van het onroerend goed, veel lager ligt. De N.V. L. meent dan ook dat haar bod van 10.000.000 fr. niet kan worden losgezien van de aankoop van het handelsfonds en zij in feite een bod van 11.800.000 fr. heeft gedaan.

Wanneer rekening dient te worden gehouden met de omstandigheid dat een kandidaat-koper de voortzetting van de handel van de gefailleerde garandeert en met het feit dat de prijs, betaald voor het handelsfonds, werd bepaald in functie van de mogelijkheid tot aankoop van het onroerend goed, houdt dit in dat de machtiging om tot de onderhandse verkoop van het onroerend goed over te gaan, ook de koper aan wie kan of mag worden verkocht met name wordt aangeduid, nl. zijnde diegene die de voortzetting van de handel van de gefailleerde garandeert en/of voor het handelsfonds een forse prijs heeft betaald.

De rechtbank kan echter geen machtiging verlenen om tot een verkoop met één bepaalde kandidaat-koper over te gaan (Kh. Gent, 25 juni 1998, *R.W.*, 1998-99, 508). Zulks belet dan ook dat bij de beoordeling tot het verkrijgen van een machtiging tot onderhandse verkoop van een onroerend goed rekening wordt gehouden met bovengenoemde elementen (prijs handelsfonds, voortzetting van de activiteiten van de gefailleerde).

Te dezen dient overigens te worden vastgesteld dat tijdens de zitting van 17 december 1998 de N.V. I., bij monde van haar afgevaardigd bestuurder zich heeft verbonden, in-

geval van openbare verkoop, een bod van minstens 12.000.000 fr., exclusief lasten en kosten, uit te brengen.

Aldus is het argument van de N.V. L., waarbij deze stelt dat haar bod van 10.000.000 fr., dient te worden samengesteld met de voor het handelsfonds betaalde prijs, achterhaald.

Daar de N.V. I. zich heeft verbonden tot het uitbrengen van een bod van minstens 12.000.000 fr. ingeval van openbare verkoop en het niet uitgesloten is dat de N.V. L. bereid is nog meer te bealen, zijn er geen redenen voorhanden de curator te machtigen om tot onderhandse verkoop van het onroerend goed over te gaan, nu zulks niet in het belang van de failliete boedel is.

POLITIERECHTBANK TE GENT

26 OKTOBER 1998

Rechter: de h. Van Trimpont

Advocaten: mrs. Fazzi en Hofmans

Verzekering – Kwitantie ter afrekening – Art. 84, eerste lid, Wet Landverzekeringsovereenkomst – Draagwijdte – Rechten van de verzekerde

Art. 84, eerste lid, Wet Landverzekeringsovereenkomst, waarin wordt bepaald dat elke kwitantie voor een gedeeltelijke afrekening of ter finale afrekening voor de benadeelde niet betekent dat hij van zijn rechten afziet, moet in die zin worden geïnterpreteerd dat de verzekerde na ondertekening van de kwitantie nog vergoeding kan vorderen voor schade die niet uitdrukkelijk is vermeld in de kwitantie alsmede voor schadeposten die reeds werden vermeld in de kwitantie, maar waaromtrent later nog schade is ontstaan. Daaraan doet niet af dat de kwitantie tot stand kwam door tussenkomst van de eigen verzekeraar van de benadeelde.

H. en G. t/ V.

Het geding gaat terug op een verkeersongeval dat in de procedurestukken niet nader wordt gepreciseerd, maar op 14 juli 1994 lijkt gebeurd te zijn, en waarvan niet wordt betwist dat derde comparant, hierna te noemen verweerder, er aansprakelijk voor werd gesteld bij vonnis van de Politie-rechtbank te Gent van 6 maart 1995.

Eerste en tweede comparanten, hierna te noemen eisers, werden ten dele vergoed door de verzekeraar en vorderen thans een aanvullende schadevergoeding van 73.075 frank ten behoeve van de tussen hen bestaande huwgemeenschap en van 5.000 frank voor ieder van hun minderjarige kinderen.

Een eerste discussiepunt dat moet worden beslecht, is de draagwijdte van een kwijting die tweede comparante ondertekende bij haar eigen verzekeraar (kwijting voor rekening van wie het behoort).

Eisers pleiten op grond van art. 84 van de Wet op de Landverzekeringsovereenkomst dat een kwitantie voor een gedeeltelijke afrekening of ter finale afrekening voor de benadeelde niet betekent dat hij van zijn recht afziet.

Op grond van een citaat van een bepaald auteur (dat dan algemeen wordt voorgesteld alsof «de auteurs stellen») wil verweerder aan art. 84 van die wet een beperkte draagwijdte geven. Volgens verweerder zou art. 84 alleen betekenen dat andere schade, die niet uitdrukkelijk is vermeld in de kwitantie, nog kan worden gevorderd, maar dat de kwijting definitief zou zijn voor de erin vermelde posten.

De rechtbank neemt deze beperkende interpretatie niet aan.

Het doel dat de wetgever met de tekst van genoemd art. 84 voor ogen had was een einde te maken aan praktijken die meer dan eens de betaling van het onbetwistbaar verschuldigde deel van de schadevergoeding ondergeschikt maakten aan de ondertekening van een definitieve kwitantie, wat vaak resulteerde in allerlei misbruiken (Ponet, Rubens & Verhees, *De Landverzekeringsovereenkomst*, nr. 1092).

De dagelijkse praktijk bewijst dat de bedoelde misbruiken nog niet uit de wereld zijn (achterhouden van aan de benadeelde rechtmatig toekomende vergoedende interest bij minnelijke regeling, uitkering van onbeduidende vergoedingen voor gebruiksderiving,...).

Ooit betitelde het Antwerpse Hof van Beroep een andere spitsvondigheid, de dubbele schatting, als «laakbare en nauwelijks eerlijke praktijken» (Hof Antwerpen, 19 mei 1981, *R.W.*, 1982-83, 861).

Naar het oordeel van de rechtbank verzet de tekst zelf van de wet zich tegen de beperkende interpretatie die verweerder er wil aan geven. De tekst van de wet zegt: «Elke kwitantie voor een gedeeltelijke afrekening of ter finale afrekening betekent voor de benadeelde niet dat hij van zijn rechten afziet.» Welnu, de finale afrekening omvat alles (anders is ze niet final). Deze alles omvattende afrekening bindt de benadeelde niet. Maar zodra de afrekening niet alles omvat, zou ze volgens verweerder de benadeelde wel binden voor het deel van de schade waarop ze slaat ...

Het gebruik van het woord «of» wijst erop dat beide hypothesen door de wetgever op gelijke voet worden geplaatst. De tekst moet worden geïnterpreteerd in de zin waarin hij uitwerking heeft. Indien bij gedeeltelijke kwijting de tekst alleen zou slaan op de schadeposten die niet het voorwerp van de kwijting uitmaken, zou de wettekst compleet overbodig en zonder uitwerking zijn.

De Franse tekst van de wet is zo mogelijk nog duidelijker: «Une quittance pour solde de la compte partiel... n'implique pas...». Deze tekst spreekt dus uitdrukkelijk van een «gedeeltelijke kwijting voor slot van rekening», d.w.z. een kwijting die de erin vervatte posten definitief regelt. En deze kwijting betekent niet dat de benadeelde van zijn rechten afziet, zegt de wet.

Vervolgens zou de beperkende interpretatie die verweerder aan de wettekst wil geven het mogelijk maken de hierboven geciteerde misbruiken opnieuw de vrije loop te laten en de bedoeling van de Wetgever omzeilen. Men mag niet vergeten dat de benadeelde in veruit de meeste gevallen niet in staat is de correctheid van de hem aangeboden schadevergoeding te beoordelen (dat de benadeelde in onderhavige zaak met een kluitje van 2.700 frank als vergoeding voor gebruiksderiving in het riet werd gestuurd, terwijl hem in werkelijkheid 38.400 frank toekomt, is daarvan een illustratie).

Dat de kwijting totstandkwam door tussenkomst van de eigen verzekeraar van de benadeelde en dat daarover mogelijks briefwisseling werd gevoerd, is volslagen irrelevant.

Immers, omdat art. 84 van genoemde wet op dat punt geen afwijking bevat, is die bepaling op grond van art. 3 van de wet van dwingend recht, wat impliceert dat de benadeelde (die de door de wetbepaling beschermde partij is) pas a posteriori van zijn rechten afstand kan doen, d.w.z. nadat het geschil is gerezen, en niet ervoor (vgl. Pol. Brugge, 4 november 1996, *Verkeersrecht*, 47/103, inzake regres, maar op basis van hetzelfde rechtsprincipe).

Naar het oordeel van de rechtbank kunnen eisers dan ook nog vergoeding verkrijgen van om het even welke andere of nader te bepalen schade die niet in de kwitantie voorkomt (zoals door verweerder gesteld), maar in de betekenis van «meerdere» schade.

Uitgaande van het bovenstaande dient thans tot herberekening van de aan eisers toekomende schadevergoeding te worden overgegaan ten einde het hen nog toekomende bedrag te bepalen.

...

EUROPESE RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Coördinator: Johan Meeusen

Hof van Justitie 16 maart 1999

Vrij verkeer van kapitaal – Vestiging van hypotheek in buitenlandse valuta

Deze zaak draait in essentie rond de vraag of een lidstaat het vrij verkeer van kapitaal belet wanneer zijn nationale wetgeving niet toelaat dat een hypotheek wordt gevestigd in een bedrag uitgedrukt in een buitenlandse valuta.

In casu weigerde het Oostenrijkse Bezirksgericht Feldbach een aanvraag tot inschrijving van een hypotheek in Duitse mark. Deze zakelijke zekerheid was tussen koper en verkoper overeengekomen in ruil voor een uitstel van betaling. Overeenkomstig de Oostenrijkse wetgeving kon een hypotheek enkel worden ingeschreven hetzij in de nationale munt, hetzij in de waarde van fijn goud. De rechtsstrijd voor de nationale rechter leidde uiteindelijk tot een prejudiciële vraagstelling.

Een eerste cruciale vraag waarover het Hof van Justitie zich diende te buigen, betrof het toepassingsgebied van de EG-bepalingen inzake vrij verkeer van kapitaal. De Commissie had geargumenteed dat de vestiging van een hypotheek op zichzelf reeds een kapitaalbeweging uitmaakt ex art. 73 B EG-Verdrag. Zowel het Hof als advocaat-generaal La Pergola hebben dit evenwel afgewezen. De problematiek moet in hun visie meer precies worden omschreven. Beiden komen tot de conclusie dat de vestiging van een hypotheek slechts onder het toepassingsgebied van art. 73 B valt voor zover het een accessorium is bij hetzij een investering of een liquidatie van een investering in de zin van punt II van bijlage I van richtlijn 88/361 EEG, hetzij een kredietverlenging in verband met de verkoop van een onroerend goed in de zin van punt IX van de nomenclatuur van dezelfde richtlijn.

Tegelijkertijd beklemt toont het Hof evenwel de niet-limitatieve aard van de nomenclatuur. Het Hof erkent m.a.w. dat

ook andere transacties naast die opgesomd in de richtlijn, een kapitaalbeweging ex art. 73B EG-Verdrag kunnen uitmaken.

Het belemmerend effect van de nationale regeling doet zich volgens het Hof voor op twee niveaus. De regeling maakt het niet mogelijk rekening te houden met monetaire fluctuaties en vermindert daardoor de doeltreffendheid en aantrekkelijkheid van deze zakelijke zekerheid voor schuldvorderingen aangegaan in vreemde valuta. Bovendien kan de regeling uitmonden in aanvullende kosten voor de omzetting van de schuldvordering in nationale valuta.

Het betoog dat de regeling noodzakelijk is om de voorzienbaarheid en doorzichtigheid van het hypothecair stelsel te verzekeren, wordt eveneens afgewezen. Het Hof erkent dat lidstaten in het licht van deze doelstelling hun hypothecair stelsel kunnen regelen. Meer in *casu* stelt de Oostenrijkse regeling schuldeisers van langere rang slechts in staat nauwkeurig het bedrag van de bevoorrechte schuldvorderingen te kennen en daarmee de waarde van de hen geboden zekerheid te beoordelen, ten koste van de onzekerheid van de houders van schuldvorderingen in vreemde valuta. De zojuist vermelde doelstelling wordt volgens het Hof trouwens in gevaar gebracht door de mogelijkheid waarin de nationale wet voorziet om een hypotheek te vestigen uitgedrukt in de waarde van fijn goud. Ook de waarde van goud is net als een vreemde munt onderhevig aan fluctuaties die de schuldeiser derhalve niet langer in staat stellen het exacte bedrag van bevoorrechte schuldvorderingen te kennen. Advocaat-generaal La Pergola had daaraan trouwens toegevoegd dat in de huidige economische context hypothecaire garanties geen absolute zekerheid meer bieden aan de schuldeiser door de fluctuerende waarde van onroerend goed.

Het arrest is een van de zeldzame uitspraken van de communautaire rechter omtrent de bepalingen inzake vrij verkeer van kapitaal, en is ook van nut voor de rechtspraktijk. Het is dan ook niet voor niets dat de Finse, de Portugese en de Zweedse regering opmerkingen hebben ingediend. Voor de Belgische rechtspraktijk is de uitspraak niet meer relevant. Art. 1 van de Belgische wet van 12 juli 1991 (*B.S.*, 9 augustus 1990) laat het gebruik van vreemde munten in openbare en administratieve akten immers toe (BEF, ECU, OESO).

Van belang is ook dat de indicatieve waarde van richtlijn 88/361 wordt erkend, ondanks het feit dat de richtlijn dateert van vóór de inwerkingtreding van art. 73 B EG-Verdrag. In deze bepalingen worden meer specifieke verplichtingen opgelegd aan de lidstaten, waardoor de bepalingen inzake vrij verkeer van kapitaal niet langer verstoken blijven van directe werking. Ondanks deze grondige wijziging van de bepalingen omtrent het vrij kapitaalverkeer, behoudt de richtlijn haar waarde. Tegelijkertijd beklemtoont het Hof evenwel de niet-limitatieve aard van de opsomming in de nomenclatuur.

(Voltallig Hof – Zaak C-222/97 – M. Trummer en P. Mayer)

Sandra Coppieters

Hof van Justitie 22 april 1999

Milieu – Uitvoering richtlijn – Loutere verbintenis aangegaan door rechtzoekende – Geen duidelijk wettelijk kader

Richtlijn 80/778/EEG betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water (*Pb.L.*, 30 augustus 1980, nr. 229, 11) bevat onder andere maximum toelaatbare concentraties voor verschillende parameters. In het Verenigd Koninkrijk bepaalt de Water Industry Act 1991 dat de bedrijven die een concessie hebben voor de levering van water voor huishoudelijk gebruik of voor de bereiding van levensmiddelen enkel water mogen leveren dat op het ogenblik van de levering geschikt is voor consumptie. Dienaangaande zijn in de – herhaaldelijk gewijzigde – Water Supply (Water Quality) Regulations 1989 de in de richtlijn gestelde kwaliteitseisen voor water overgenomen. Section 18 van de wet van 1991 bepaalt dat wanneer een bedrijf water levert dat niet aan de gezondheidseisen voldoet, de Secretary of State in beginsel een voorlopig dan wel een definitief bevel tot naleving van die eisen moet geven. Het definitieve bevel omvat elke maatregel die noodzakelijk is om de naleving van de gezondheidsnormen te verzekeren. Ingevolge section 18(5) brengt het bevel voor de adressaat de verplichting mee om de in het bevel beschreven handelingen of activiteiten te verrichten dan wel daarvan af te zien. Section 19(1) bepaalt dat de Secretary of State niet verplicht is een bevel tot een bedrijf te richten wanneer hij tot de overtuiging is gekomen dat dit bedrijf zich ertoe heeft verbonden alle maatregelen te nemen die het zijns inziens op dat tijdstip zou moeten nemen om de naleving van de betrokken normen te garanderen of te vergemakkelijken.

In een procedure van niet-naleving voert de Commissie aan dat het systeem van verbintenissen waarin de wet van 1991 voorziet, niet aan de vereisten van de richtlijn voldoet. In de eerste plaats kan dit systeem volgens haar onmogelijk de volledige toepassing van de richtlijn garanderen. In de tweede plaats verleent dit systeem de particulieren niet de mogelijkheid om de rechten die zij aan de richtlijn ontleunen, in rechte geldend te maken tegen de bedrijven die de richtlijn niet naleven. In dit verband wijst de Commissie er met name op dat het aanvaarden van de verbintenissen vaak tot gevolg heeft dat de niet-naleving van de normen van de richtlijn door het Verenigd Koninkrijk verschillende jaren blijft duren. Bovendien bevatten de verbintenissen zelf een clause die het mogelijk maakt zowel de vastgestelde data als de technische kenmerken van de voor de naleving van de normen van de richtlijn noodzakelijke werken te wijzigen. Het systeem van bevelen op zichzelf acht de Commissie daarentegen wel voldoende ter uitvoering van de richtlijn.

Het Verenigd Koninkrijk betoogt onder andere dat de watervoorzieningsbedrijven het best in staat zijn te bepalen welke maatregelen voor de naleving van de vereisten van de richtlijn noodzakelijk zijn, zodat de verbintenissen een snellere en meer doeltreffende methode zijn om het beoogde resultaat te bereiken dan het geven van bevelen aan de bedrijven.

Het Hof besluit dat het in section 19 van de wet van 1991 bepaalde systeem van de verbintenissen de Secretary of State niet verplicht de maatregelen te preciseren die noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat het water zo snel mogelijk voldoet aan de vereisten van de richtlijn. Volgens dit systeem kan de Secretary of State immers een verbintenis aanvaarden zodra deze de maatregelen bevat die het betrokken bedrijf zijns inziens dient te nemen om de naleving van de betrokken normen te garanderen of te vergemakkelijken. De wet van 1991 preciseert dus niet de inhoud van de verbinte-

nissen, en met name niet de in geval van afwijking te respecteren parameters, het programma van de te verrichten werken alsmede de duur daarvan, en de in voorkomend geval aan de bevolking te verstrekken informatie. Het is dan ook geen «duidelijk wettelijk kader» dat noodzakelijk is voor de correcte uitvoering van eender welke communautaire richtlijn. Over het argument van de Commissie met betrekking tot de onmogelijkheid voor particulieren om beroep bij de rechter in te stellen wanneer het hen geleverde water niet aan de kwaliteitseisen van richtlijn voldoet, spreekt het Hof zich niet uit, daar de Commissie dit pas in het verzoekschrift voor het Hof had ingeroepen.

Dit arrest is van belang in het debat over de milieubeleidsovereenkomsten (MBO's). Met name de industrie dringt erop aan dat ze meer zou moeten worden betrokken bij de uitvoering van Europese milieureglementering. De Commissie is echter in het algemeen eerder voorzichtig. De uitspraak van het Hof heeft weliswaar niet onmiddellijk betrekking op MBO's, maar de argumenten zijn gelijkaardig. Het is belangrijk te noteren dat het Hof het systeem van aanvaarding van eenzijdige verbintenissen niet in zijn geheel afwijst: het wijst het af omdat het de Minister niet toestaat de inhoud van de verbintenissen te preciseren. Bij een MBO is dit anders: MBO's zijn echte contracten met duidelijke wederzijdse verbintenissen. In het licht van de relevantie van het arrest voor de MBO's, is het trouwens jammer dat het middel m.b.t. de ontoereikende rechterlijke bescherming voor de begunstigten van de bij de richtlijn verleende rechten onontvankelijk werd verklaard.

Dit is niet de plaats om uitvoerig op MBO's in te gaan. Maar bij de bespreking van hun rol in de uitvoering van Europese recht zal het niet besproken arrest zeker ter sprake komen.

(Vijfde Kamer – Zaak C-340/96 – Commissie/Verenigd Koninkrijk)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 29 april 1999

Milieu – Algemene beginselen – Afdwingbaarheid – Principe «vervuiler betaalt» – Bronbeginsel – Evenredigheid – Recht op eigendom

Deze zaak betreft de aanwijzing van rivieren als «wateren die door verontreiniging zouden kunnen worden beïnvloed» en van de stukken land die in verband hiermee worden aangewezen als «kwetsbare zones» in de zin van richtlijn 91/676/EEG betreffende de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen (*Pb.L.*, 31 december 1991, nr. 375, 1) (hierna verkort te citeren als «de richtlijn»). Het arrest behandelt een aantal algemene principes van het Europese milieurecht die ook in de Vlaamse milieuwetgeving zijn opgenomen.

Wat het Verenigd Koninkrijk betreft, werd door het ministerie van milieu in de uitvoering van de nationale reglementering (die de richtlijn omzette) als volgt tewerkgegaan. Nauw omschreven stroomgebieden van verontreinigd water werden afgebakend. Daarna werd op deze grondslag bepaald welke wateren ofwel ernstig door nitraten waren verontreinigd ofwel duidelijk gevaar liepen daarmee ernstig te worden verontreinigd. Vervolgens werden de bekende stuk-

ken land afgebakend die in die wateren afwateren (en niet de stukken land die stroomopwaarts daarvan in de rivieren afwateren). Ten slotte werd, inzonderheid met inachtneming van het gebruik van het land en andere kenmerken van de betrokken stukken land en wateren, nagegaan of agrarische bronnen een aanzienlijke bijdrage leverden aan de graad van vastgestelde verontreiniging.

De verzoekers (landbouwers) vroegen de vernietiging van voor hen relevante aanwijzingen. Hun belang bestond erin dat met betrekking tot die zones waar zij grond bezitten of exploiteren, actieprogramma's worden opgesteld die het agrarisch gebruik beperken. Zij stelden dat de werkmethode van het ministerie in strijd was met de richtlijn. Subsidiair voeren zij aan dat, als de uitleg van het ministerie toch in overeenstemming is met de richtlijn, deze laatste zelf in strijd is met het beginsel dat de vervuiler betaalt, met het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, met het evenredigheidsbeginsel en met het fundamentele eigendomsrecht.

Wat de uitvoering van de richtlijn betreft, steunde het Hof, kort gezegd, in grote mate de uitleg van de verzoekers, maar wees vervolgens op de soepelheid die de richtlijn aan de nationale overheden toestaat. De richtlijn heeft niet de bedoeling de wetgevingen van de lidstaten volledig te harmoniseren, maar wel te verzekeren dat er in elke lidstaat een voldoende wettelijk apparaat is ingesteld om de bescherming van de wateren te waarborgen tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen.

Interessanter voor ons is de redenering inzake de algemene beginselen. De verzoekers betoogden: 1) de aanwijzing van de landbouwgronden als kwetsbare zones, hoewel die gronden slechts ten dele bijdragen tot de nitraatconcentratie, en het opstellen van een actieprogramma dat enkel bij de landbouwers de verantwoordelijkheid legt om ervoor te zorgen dat de grens niet wordt overschreden, leggen de betrokkenen onevenredige verplichtingen op, zodat de richtlijn in strijd is met het evenredigheidsbeginsel; 2) de richtlijn is strijdig met het beginsel dat de vervuiler betaalt, omdat enkel de landbouwers de kosten dragen van de vermindering van de nitraatconcentratie in het water tot onder de grens van 50 mg/l, ook al wordt algemeen erkend dat de landbouw slechts een van de bronnen van het nitraat in het water is, terwijl op de andere bronnen van die nitraten geen enkele financiële last wordt gelegd; 3) de richtlijn is strijdig met het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, daar de landbouwers de gehele last moeten dragen van de voorkoming of vermindering van de nitraatverontreiniging van de zoete oppervlaktewateren, en de verontreiniging door atmosferische neerslag van hoofdzakelijk uit de industrie of de transportsector afkomstige nitraten niet aan de bron wordt voorkomen of verminderd; 4) het is in strijd met het eigendomsrecht, dat op de landbouwers de volledige verantwoordelijkheid voor en de economische last van de vermindering van de nitraatconcentraties in de betrokken wateren wordt gelegd, terwijl die nitraatconcentraties hoofdzakelijk of in wezen door anderen worden veroorzaakt.

Het Hof ging met name diep in op het evenredigheidsbeginsel en besliste dat de bepalingen van de richtlijn soepel genoeg zijn om de lidstaten in staat te stellen bij de toepassing van de door hen genomen maatregelen het evenredigheidsbeginsel te eerbiedigen. Het staat aan de nationale rech-

terlijke instanties om de naleving van dat beginsel te verzekeren. Vervolgens, zo beslist het Hof, verzekert de naleving van het evenredigheidsbeginsel tegelijkertijd dat zowel het beginsel dat de vervuiler betaalt als het bronbeginsel worden nageleefd: beide beginselen zijn immers uitdrukkingen van het evenredigheidsbeginsel. Ten slotte verwijst het Hof naar vaststaande rechtspraak dat het genot van het eigendomsrecht aan beperkingen kan worden onderworpen, voor zover dergelijke beperkingen werkelijk beantwoorden aan de doeleinden van algemeen belang die de Gemeenschap nastreeft, en, het nagestreefde doel in aanmerking genomen, niet zijn te beschouwen als een onevenredige en onduidbare ingreep, waardoor de gewaarborgde rechten in hun kern worden aangetast, welke voorwaarden hier zijn nageleefd.

Voor zover dit nodig was, onderstreept het Hof in dit arrest dat algemene beginselen van milieubeleid geen beginselen zijn waarvan de inhoud altijd en overal vaststaat. De nationale rechter speelt een belangrijke rol bij de afdwining van de beginselen, daar de communautaire regelgeving veelal ruime beoordelingsvrijheid laat aan de nationale overheden. Bij de beoordeling van nationale milieumaatregelen, zoals vergunningsvoorwaarden of het opleggen van beperkende maatregelen aan de eigendom, komt een grote verantwoordelijkheid toe aan de nationale rechter en kan er niet automatisch naar het Luxemburgse zwaard worden gegrepen.

(Vijfde kamer – Zaak C-293/97 – Standley e.a.)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 29 april 1999 en 17 juni 1999

E.E.X. – Erkenning en exequatur – Begrip «uitvoerbaar» in het land van herkomst (art. 31) – Begrip «authentieke akte» (art. 50)

Het E.E.X. voorziet in titel III in een eigen, Europese procedure voor de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken. Deze procedure is sneller en eenvoudiger dan de meeste nationale procedures omdat ze – althans in een eerste fase – niet op tegenspraak verloopt (zie hierover: Broeckx, K., «Erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse vonnissen» in Van Houtte, H. en Pertegas Sender, M. (Eds.), *Europese IPR-verdragen*, Leuven, Acco, 1997, 139-188).

Enkel beslissingen die uitvoerbaar zijn in het land van herkomst vallen onder de E.E.X.-regeling (art. 31). Wanneer is een beslissing echter «uitvoerbaar»? Deze vraag werd het Hof voorgelegd in een arrest van 29 april 1999 (*Coursier*) n.a.v. volgend geschil.

Het Franse echtpaar Coursier-Bellami wordt door het Hof van Beroep te Nancy veroordeeld tot terugbetaling van een lening aan de Luxemburgse bank Fortis. Dit arrest wordt aan het echtpaar betekend, treedt in kracht van gewijsde en is bijgevolg uitvoerbaar. Enkele maanden later gaat Coursier failliet. Dit faillissement wordt door de Franse rechter evenwel opgeheven bij gebrek aan baten. Volgens de Franse faillissementswet verliezen de schuldeisers hierdoor de mogelijkheid om nog individueel tegen de schuldenaar op te treden. Fortis vraagt vervolgens aan de Luxemburgse rechter om beslag te leggen op het loon van Coursier (aangezien deze inmiddels als grensarbeider in Luxemburg werkt). In

het raam van deze procedure verleent de Luxemburgse rechtbank verlof tot tenuitvoerlegging van de oorspronkelijke veroordeling. Tegen deze beslissing tekent Coursier verzet aan. Hij stelt dat, gezien het oorspronkelijke arrest – krachtens de Franse faillissementswet – niet langer uitvoerbaar is in Frankrijk, deze uitspraak evenmin in andere E.E.X.-landen uitgevoerd kan worden.

In zijn antwoord maakt het Hof een onderscheid tussen enerzijds de formele uitvoerbaarheid van een buitenlandse beslissing en anderzijds de voorwaarden waardoor deze beslissing in het land van herkomst daadwerkelijk uitgevoerd kan worden. Art. 31 E.E.X. vereist, volgens het Hof, enkel dat de beslissing in het land van herkomst formeel uitvoerbaar is verklaard. Elke in kracht van gewijsde gegane beslissing, betekend aan de verweerder, valt m.a.w. onder de E.E.X.-exequaturregeling. Aangezien het E.E.X. het faillissement uitdrukkelijk uit haar toepassingsgebied sluit, is het evenwel aan de Luxemburgse rechter om, volgens zijn eigen recht, na te gaan welke de rechtsgevolgen zijn van het Franse faillissementsvonnis op zijn grondgebied.

Ook authentieke akten, uitvoerbaar in het land van herkomst, kunnen in andere lidstaten onder de E.E.X.-procedure vallen. In zijn arrest van 17 juni 1999 (*Unibank*) bevestigt het Hof van Justitie echter dat het begrip «authentieke akte» restrictief moet worden geïnterpreteerd (in dezelfde zin: Rapport Jenard-Möller, *P.B.C.*, 28 juli 1990, nr. 189, 57). Concreet dienen drie voorwaarden vervuld te zijn: het authentiek karakter van de akte moet door een overheidsorgaan zijn vastgesteld, de authenticiteit moet op de hele inhoud slaan (en bijv. niet enkel op de handtekening) en de akte moet uit zichzelf uitvoerbaar zijn in het land waarin zij is opgesteld. Een schuldbekentenis, zoals *in casu* opgemaakt zonder de tussenkomst van een overheidsorgaan, is bijgevolg geen authentieke akte in de zin van art. 50 E.E.X. Hetzelfde geldt voor cheques of andere waardepapieren. Zelfs indien ze uitvoerbaar zijn volgens de wetgeving van de lidstaat van herkomst, vallen dergelijke akten niet onder de E.E.X.-executieregeling. Een gerechtelijke transactie wordt uiteraard wel gelijkgesteld met een authentieke akte (art. 51 E.E.X.).

(Vijfde kamer – Zaak C-267/97 – Coursier / Vijfde kamer – Zaak C-260/97 – Unibank)

Ilse Couwenberg

Hof van Justitie 11 mei 1999

Vrij verkeer van goederen – Afwijkingen – Bescherming van gezondheid en leven van dieren – Internationaal vervoer

De Oostenrijkse Wet inzake veevervoer over de weg bepaalt dat dit vervoer over de kortste gebruikelijke verkeersroute moet plaatsvinden en enkel tot het dichtstbijgelegen geschikte binnenlandse slachthuis. Een bijzondere machtiging is bovendien nodig wanneer een totale reisduur van zes uur en/of een afstand van 130 km wordt overschreden. Monsees, een vervoerder van vee, wordt vervolgd voor de overtreding van de wet, daar hij zonder bijkomende vergunning de maximumduur en -afstand had overschreden bij het vervoer van runderen vanuit Duitsland naar Istanboel. In beroep tegen een rechterlijke beslissing die een administratieve

ve sanctie handhaafde, betoogt Monsees dat de nationale regeling elk transport van vee doorheen Oostenrijk verhindert, daar het telkens moet eindigen bij een Oostenrijks slachthuis.

Oostenrijk beweert dat de regeling overeenkomstig art. 36 EG-Verdrag (thans art. 30 EG) gerechtvaardigd is uit hoofde van de bescherming van de gezondheid van dieren. Het verwerpt de toepassing van richtlijn 95/29/EG inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer (*Pb.L.*, 30 juni 1995, nr. 148, 52), daar de omzettingstermijn voor die richtlijn ten tijden van de feiten nog niet was verstreken. Deze richtlijn bevat een aantal precieze bepalingen over de duur en de afstand van het vervoer van levende dieren.

Het Hof geeft Oostenrijk op dit laatste punt gelijk. Bijgevolg moet de Oostenrijkse maatregel niet in het licht van de richtlijn worden bekeken (zoals het geval was in *Lomas*, arrest van 23 mei 1996, zaak C-5/94, *Jur.*, 1996, I-2553, en grotendeels in *Compassion*, arrest van 19 maart 1998, zaak C-1/96, *Jur.*, 1998, I-1251, die beide eveneens betrekking hadden op de dierenbescherming), maar louter in het licht van de verdragsartikelen inzake het vrije verkeer van goederen.

Het Hof komt vrij eenvoudig tot de beslissing dat de Oostenrijkse maatregel in strijd is met de ruimte die aan de lidstaten in art. 36 EG-Verdrag (thans art. 30 EG) wordt gelaten. De wetgeving leidt ertoe dat elk internationaal transitvervoer over de weg van voor de slacht bestemde dieren op het Oostenrijkse grondgebied bijna onmogelijk wordt. Er zijn duidelijke alternatieven, zoals die welke precies zijn opgenomen in de richtlijn (tussenpozen, voorwaarden opgelegd aan de transportmiddelen, etc.) en die door Oostenrijk zonder meer terzijde werden gelaten. De maatregel is dus duidelijk onevenredig met het in principe gerechtvaardigde doel en schendt daarom art. 36 EG-Verdrag (thans art. 30 EG).

Het arrest is niet zo zeer interessant wegens de uitspraak van het Hof, die niet verbaast, maar om de schijnbare onbeschaamdheid waarmee Oostenrijk de uitzonderingsclausules op het vrije verkeer van goederen inroept. In een duidelijke wanhoopspoging ziet Oostenrijk art. 36 EG-Verdrag (thans art. 30 EG) als een *carte blanche* voor de lidstaten om het vrije verkeer van goederen te belemmeren omwille van «zachte waarden» zoals milieubescherming en dierenwelzijn. Het ondernam zelfs geen poging om argumenten te formuleren voor de evenredigheid van de maatregel. De door het Hof aangehaalde zaak *Lomas*, en de door de advocaat-generaal in het licht gezette zaak *Compassion*, tonen net als de zaken *Dusseldorp* (arrest van 25 juni 1998, zaak C-203/96, *Jur.*, 1998, I-4075) en *Deense bijen* (arrest van 3 december 1998, zaak C-67/97, *Jur.*, 1998, I-8033) aan dat de lidstaten steeds meer op de uitzonderingsgronden van art. 36 EG-Verdrag (thans art. 30 EG) een beroep doen in de milieu- en dierenwelzijnssector. De verhouding met harmonisatiewetgeving zal hierbij van groot belang zijn.

(Vijfde kamer – Zaak C-350/97 – Monsees)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 1 juni 1999

Harmonisatie van wetgevingen – Vrij verkeer van goederen – Striktere nationale maatregelen – Art. 100A, 4° EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 95, 4°-9° EG) – Gezond-

heid en Leefmilieu – Periode tussen aanmelding en beslissing Commissie

Art. 100A, 4° EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 95, 4°-9° EG) voorziet in een algemene «milieu- en gezondheids-garantie», die de lidstaten toelaat strengere nationale maatregelen in te voeren en/of te behouden dan die bepaald in harmoniserende wetgeving. De procedure staat los van eventuele afwijkingen die in de wetgeving zelf worden toegestaan.

Het artikel is gewijzigd door het Verdrag van Amsterdam (zie *Leefmilieu*, 1998, 28-35), maar de feiten die aanleiding geven tot het arrest dateren van vóór de inwerkingtreding van dit verdrag. Zowel de nieuwe als de oude versie van het genoemde verdragsartikel verplichten de lidstaten die verdergaande maatregelen wensen te behouden of in te voeren, de Commissie hiervan op de hoogte te brengen. In de nieuwe versie beschikt de Commissie over een (verlengbare) periode van zes maanden om de maatregel goed of af te keuren. Beslist de Commissie niet binnen deze periode, dan wordt de maatregel geacht te zijn goedgekeurd. De oude versie voorzag niet in een termijn. De controle van de Commissie bestaat erin na te gaan of de maatregel geen verkaptediscriminatie of een vermomde handelsbescherming inhoudt. De Amsterdam-versie voegt hieraan toe dat de interne markt door de betrokken maatregel niet al te zeer in het gedrang mag worden gebracht.

De vraag rees of de betrokken nationale maatregel in de periode tussen de aanmelding en de beslissing door de Commissie, al dan niet in werking treedt/blijft.

Kortas wordt ervan verdacht in zijn winkel zoetwaren te hebben verkocht die hij uit Duitsland had ingevoerd en die kleurstof E124 (cochenillerood) bevatten. Volgens de Zweedse warenwet is kleurstof E124 niet toegelaten als additief in zoetwaren. Richtlijn 94/36/EG (*Pb.L.*, 10 september 1994, nr. 237, 13) laat dit wel toe. De datum voor omzetting hiervan was 31 december 1995.

Zweden trad op 1 januari 1995 toe tot de EG. Het voorzag problemen met de warenwet en vroeg daarom een toepassing van art. 151 van de Toetredingswet dat bepaalt: «Naar aanleiding van een met redenen omkleed verzoek van de nieuwe lidstaten kan de Raad, op voorstel van de Commissie, met eenparigheid van stemmen vóór 1 januari 1995 maatregelen nemen houdende tijdelijke afwijkingen van de besluiten van de Instellingen die tussen 1 januari 1994 en de datum van ondertekening van het Toetredingsverdrag zijn vastgesteld.» Zweden slaagde er echter niet in om deze toestemming te verkrijgen.

Zweden richt vervolgens zijn hoop op een toepassing van art. 100A, 4° EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 95, 4°-9° EG). Op 5 november 1995 gaf de Zweedse regering de Commissie kennis van een verzoek om afwijking. In juli 1998 had ze nog steeds geen antwoord ontvangen van de Commissie.

Het Hof besliste allereerst dat de bepalingen van art. 100A, 4° (thans, na wijziging, art. 95, 4°-9° EG), niet beletten dat een op dat artikel gebaseerde richtlijn directe werking heeft. Vervolgens tikt het de Commissie op de vinger voor de onaanvaardbaar lange periode dat ze Zweden op een antwoord laat wachten. Het concludeert echter dat deze tekortkoming weliswaar een schending van het verdrag zou kunnen inhouden, waarvoor de Commissie op grond van art. 175 EG-Verdrag (thans art. 232 EG) door het Hof kan worden veroor-

deeld. Dit doet echter volgens het Hof geen afbreuk aan de volledige werking van de richtlijn in deze periode. Kortas kan de bepalingen van de richtlijn dan ook invoeren in de nationale procedure.

Het Verdrag van Amsterdam geeft de lidstaten grotere zekerheid door de Commissie te verplichten binnen zes maanden te antwoorden, op straffe van stilzwijgende goedkeuring van de maatregelen. Aangenomen moet worden dat de «volledige werking» van een richtlijn, inclusief de eventuele rechtstreekse werking, slechts gelding krijgt eens dat die omzettingstermijn is verstreken. Gelet op het *Kortas*-arrest, is het lidstaten die bestaande, strengere maatregelen willen handhaven, aangeraden de toestemming aan de Commissie te vragen ten laatste zes maanden vóór het verstrijken van de omzettingstermijn (en wellicht eerder, om rekening te houden met een eventuele verlenging).

Art. 100A, 4° EG-Verdrag (art. 95, 4°-9° EG) is voorlopig niet al te dikwijls ingeroepen. Maar wellicht zal het gebruik van deze bepaling(en) toenemen, zeker eens dat de uitbreiding van de Unie een feit is en met name in de milieusector de communautaire normen wel eens minder vooruitstrevend zouden kunnen worden. De Vlaamse milieuadministratie bijvoorbeeld doet er dan ook best aan *Kortas* in het achterhoofd te houden.

(Voltallig Hof – Zaak C-319/97 – Kortas)

Geert Van Calster

Hof van Justitie 1 juni 1999

Mededinging – Ambtshalve toepassing van art. 81 EG-Verdrag (ex. art. 85 EG) door een scheidsgerecht – Bevoegdheid van nationale rechter tot vernietiging van arbitrale vonnissen

Op 1 juli 1986 sloot de N.V. Benetton International, gevestigd te Amsterdam, een licentieovereenkomst voor de duur van acht jaar met Eco Swiss China Time Ltd. (gevestigd te Hong Kong) en met Bulova Watch Company Inc. (gevestigd te New York); een clausule in die overeenkomst voorziet in de beslechting van eventuele geschillen door arbitrage volgens het reglement van het Nederlandse Arbitrage Instituut en met toepassing van Nederlands recht. Nadat Benetton de overeenkomst voortijdig had opgezegd, werd tussen de drie betrokken partijen een arbitrageprocedure gevoerd. In deze procedure werd Benetton in het ongelijk gesteld («Partial Final Award», hierna «PFA», van 4 februari 1993) en veroordeeld tot betaling van ettelijke miljoenen dollars schadevergoeding aan Eco Swiss en Bulova («Final Arbitral Award», hierna «FAA», van 23 juni 1995).

Benetton vorderde vervolgens voor de Nederlandse rechtbanken de vernietiging van PFA en FAA, o.m. wegens strijdigheid met art. 85 EG-Verdrag (thans art. 81 EG). Tijdens de arbitrageprocedure was de eventuele strijdigheid van de licentieovereenkomst met die verdragsbepaling noch door de partijen noch door de arbiters aan de orde gesteld.

Benetton verzocht de Nederlandse rechtbanken ook om de tenuitvoerlegging van de FAA te schorsen en, subsidiair, Eco Swiss te gelasten zekerheid te stellen alvorens tot executie over te gaan. Van oordeel zijnde dat de FAA in de vernietigingsprocedure waarschijnlijk in strijd met de openba-

re orde zou worden bevonden, besloot het Gerechtshof te Den Haag het schorsingsverzoek m.b.t. de FAA toe te kennen. Tegen deze beschikking werd cassatieberoep ingesteld bij de Hoge Raad, die aan het Hof van Justitie een aantal prejudiciële vragen voorlegde.

Een eerste vraag is of een nationale rechter een vordering tot vernietiging van een arbitraal vonnis moet toewijzen wanneer dat vonnis naar zijn oordeel in strijd is met art. 85 EG-Verdrag (thans art. 81 EG), als zijn nationaal procesrecht nietigverklaring slechts op een beperkt aantal gronden toestaat, o.m. strijdigheid met de openbare orde. Het probleem waarvoor de Hoge Raad zich gesteld zag, was dat de strijdigheid van een arbitraal vonnis met het nationale mededingingsrecht naar Nederlands recht geen dergelijke strijdigheid met de openbare orde opleverde.

Volgens het Hof van Justitie rechtvaardigt de noodzakelijke doeltreffendheid van de arbitrale rechtspleging dat de toetsing van arbitrale vonnissen beperkt is en de vernietiging ervan slechts in uitzonderlijke gevallen mogelijk. Art. 85 EG-Verdrag (thans art. 81 EG) is evenwel een fundamentele bepaling, die onontbeerlijk is voor de vervulling van de taken van de Gemeenschap en in het bijzonder voor de werking van de interne markt. Wanneer een nationale rechter volgens zijn nationaal procesrecht een arbitraal vonnis moet nietig verklaren in geval van schending van de nationale regels van openbare orde, dan moet hij dit óók doen in geval van schending van art. 85, 1°, EG-Verdrag (thans art. 81, 1° EG). Ter ondersteuning van zijn beslissing voegt het Hof hier nog aan toe dat dit art. 85 EG-Verdrag een bepaling van openbare orde is in de zin van het Arbitrageverdrag van New York van 10 juni 1958.

Het Hof plaatst zijn redenering wel uitdrukkelijk in het raam van het nationale procesrecht. Met dit arrest is dus niet gezegd dat, wanneer het nationale procesrecht niet in de mogelijkheid van nietigverklaring van arbitrale vonnissen voorziet, nietigverklaring wegens strijdigheid met het Europees mededingingsrecht mogelijk zou moeten zijn.

Nochtans houdt het Hof, op het vlak van de mogelijkheid van prejudiciële vraagstelling, rekening met de bijzondere positie van arbiters en wordt een afwijking van het nationale procesrecht hier wél mogelijk geacht. Aangezien arbiters zelf, krachtens de *Nordsee*-rechtspraak van het Hof (arrest van 23 maart 1982, zaak 102/81, *Jur.*, 1982, 1095), geen prejudiciële vragen kunnen stellen en dit een risico inhoudt voor de uniforme toepassing van het Gemeenschapsrecht, oordeelt het Hof dat de nationale rechterlijke instanties die over de geldigheid van een arbitraal vonnis moeten beslissen, vragen over de interpretatie van art. 85 EG-Verdrag (thans art. 81 EG) moeten kunnen onderzoeken en eventueel voorleggen aan het Hof van Justitie. Hoewel het Hof dit niet in zoveel woorden zegt, moet dit ook mogelijk zijn als het nationale procesrecht dit niet zou toestaan. Ook het feit dat in de voorts niet beantwoorde derde vraag aan de orde komt, namelijk dat de toepasselijkheid van art. 85 EG-Verdrag (thans art. 82 EG) in de arbitrageprocedure noch door de arbiters noch door de partijen is opgeworpen, kan hier dus geen afbreuk aan doen. Het arbitrageaspect doet deze zaak derhalve verschillen van de situatie die voorlag in de *Van Schijn*-zaak (arrest van 14 december 1995, C-430/93 en 431/93, *Van Schijn* en van Veen, *Jur.*, 1995, I-4705) waarin het Hof zich uitsprak voor de toepassing van het nationale proces-

recht op het vlak van de ambtshalve toepassing van het Gemeenschapsrecht (mededingingsrecht).

Op de twee laatste vragen van de Hoge Raad antwoordt het Hof van Justitie ten slotte dat nationaal procesrecht, op grond waarvan een arbitraal tussenvonnis met het karakter van een eindvonnis waartegen niet tijdig een vordering tot vernietiging is ingesteld, gezag van gewijsde krijgt en niet door een later arbitraal vonnis kan worden aangetast, niet strijdig is met het Gemeenschapsrecht. Dit is ook niet het geval wanneer deze procesregels beletten dat in de procedure tot nietigverklaring van een later arbitraal vonnis zou worden onderzocht of een overeenkomst die in het tussenvonnis rechtsgeldig is verklaard, wellicht toch nietig is wegens strijdigheid met art. 85 EG-Verdrag (thans art. 81 EG).

Met dit arrest voegt het Hof een nieuwe uitspraak toe aan de inmiddels al lange reeks beslissingen over de verhouding tussen nationaal procesrecht enerzijds en het belang van de uniforme toepassing van het Gemeenschapsrecht anderzijds. De inhoud van het arrest is enigszins symbolisch voor de hele rechtspraak van het Hof op dit vlak: principiële bevestiging van de nationale procesautonomie, maar met belangrijke nuanceringen.

(Voltallig Hof – Zaak C-126/97 – Eco Swiss China Time Ltd)

Johan Meeusen

Hof van Justitie 10 juni 1999

Ambtenaren – Verrekening van pensioenrechten in echtscheidingsprocedure – Internationaal privaatrecht

Na de pensionering van een Duitse ambtenaar bij de Commissie, de heer Johannes, vordert zijn gewezen echtgenote (eveneens van Duitse nationaliteit) voor de Duitse rechtbanken verrekening van de pensioenrechten, inclusief de door Johannes als ambtenaar van de Commissie verworven rechten, in verhouding tot de duur van het huwelijk. Zij baseert zich hiervoor op §§ 1587 e.v. BGB en § 2 van het *Gesetz zur Regelung von Härten im Versorgungsausgleich*. Voor de Duitse rechtbank rijst de vraag naar de verhouding tussen de pensioenregeling in het Ambtenarenstatuut en de (verdergaande) aanspraken naar nationaal recht.

Op de prejudiciële vraag die de Duitse rechter terzake stelt, antwoordt het Hof dat het Ambtenarenstatuut uitsluitend tot doel heeft de rechtsverhouding tussen de Europese instellingen en hun ambtenaren te regelen. Het belet dan ook niet dat in een geding tussen ex-echtgenoten bepalingen van nationaal recht als de §§ 1587 e.v. BGB, die de verrekening van pensioenrechten tussen echtgenoten voorschrijven, worden toegepast.

Met zijn tweede prejudiciële vraag wenst de Duitse rechter te weten te komen of art. 6 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 12 EG) eraan in de weg staat dat het recht van een lidstaat dat de consequenties van de echtscheiding van een ambtenaar naar de Gemeenschappen en zijn ex-echtgenoot regelt, ertoe leidt dat deze ambtenaar op grond van zijn nationaliteit zwaardere lasten te dragen krijgt dan een ambtenaar van een andere nationaliteit die in dezelfde situatie verkeert. De heer Johannes beklaagt zich er namelijk over dat een ambtenaar van een andere nationaliteit, wiens na-

tionaal recht niet in pensioenverrekening voorziet, niet kan worden verplicht even hoge bedragen te betalen aan zijn echtgenote. Aldus is er volgens Johannes sprake van discriminatie op grond van nationaliteit. Het Hof verwierpt dit argument in enkele korte overwegingen. Noch de bepalingen van internationaal privaatrecht die bepalen welk nationaal materieel recht van toepassing is op de gevolgen van een echtscheiding, noch de nationale bepalingen van burgerlijk recht die deze gevolgen in materiële zin regelen, vallen binnen de werkingssfeer van het EG-Verdrag. En aangezien het in art. 6 EG-Verdrag (thans, na wijziging, art. 12 EG) neergelegde discriminatieverbod enkel geldt binnen de werkingssfeer van het Verdrag, verbiedt het niet dat lidstaten de nationaliteit van de echtgenoten als aanknopingsfactor gebruiken om te bepalen welk nationaal materieel recht van toepassing is op de gevolgen van de echtscheiding.

Hoewel het arrest opmerkelijk is wegens de aandacht die het besteedt aan het gebruik van de nationaliteitsfactor in het internationaal familierecht, verrast de beslissing van het Hof van Justitie uiteraard niet. Het Hof roept duidelijk halt aan te verregaande interpretaties van het verbod van nationaliteitsdiscriminatie en derhalve van het toepassingsgebied van het Verdrag. Hoewel de relatie tussen internationaal privaatrecht en Europees recht, alsmede de ontwikkeling van een Europees privaatrecht, steeds meer belangstelling krijgen, herinnert het Hof in niet mis te verstane bewoordingen aan de grenzen van het Europees recht.

Dit laatste belet evenwel niet dat er gezonde, politieke redenen kunnen bestaan om het gebruik van de nationaliteitsfactor in het internationaal personen- en familierecht, zeker wat de intra-Europese verhoudingen betreft, te vervangen door een territoriaal gerichte aanknopingsfactor.

(Eerste kamer – Zaak C-430/97 – Johannes)

Johan Meeusen

BOEKEN

C. MERTENS en M. BOLCA, **Le nouveau code wallon du logement ou le droit régional au logement en mouvement**, in de reeks «Lois Actuelles», Diegem, Kluwer, 1999, 212 pp.

Het voorliggende boek is vooral een bronnenboek voor de nieuwe Waalse Huisvestings- of Wooncode. Dat is ook de bedoeling van de reeks «Lois Actuelles». Aan de hand van een korte commentaar, de opname van de wet- of decreettekst zelf en de parlementaire voorbereidingsstukken wordt getracht de «geest van de wetgever» uit te leggen en te duiden (vergelijk voor de Vlaamse Wooncode, ingevoerd door het decreet van 15 juli 1997 voor het Vlaamse Gewest, zij het iets verschillend opgevat: Bronnenboek. De Vlaamse Wooncode, lokaal woonbeleid en woonkwaliteit, Hubeau, B. (ed.), Brugge, Die Keure, 1999).

Zoals de ondertitel doet vermoeden, is het woonrecht inderdaad in beweging, ook in de andere gewesten. De lang unitair gebleven zogenaamde Huisvestingscode was ingevolge de regionalisering van de aangelegenheid huisvesting door art. 6 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen dringend aan coördinatie, maar vooral aan «herdenking» toe vanuit eigen accenten. Vóór 1980 en daarna waren tal van aanpassingen geschied, zodat de code in elk gewest verschillend was geworden. In het Brussels

Hoofdstedelijk Gewest is in 1993 grondig aan de code gesleuteld; in 1997 was het Vlaamse Gewest aan de beurt. Het decreet van 29 oktober 1998 (B.S., 4 december 1998) voerde nu een Waalse variant in, die op een aantal wezenlijke klemtonen na (bijvoorbeeld een verhuurvergunning in plaats van een conformiteitsattest als toetingskader voor woningkwaliteitsnormen) een groot aantal gelijkenissen vertoont met de Brusselse Hoofdstedelijke en Vlaamse codes (voor een algemene voorstelling van de Waalse wooncode: Hubeau, B., «Le nouveau code wallon du logement: une présentation générale», *Act. Jur. Baux*, 1999, 18-22).

Na een korte inleiding over de geschiedenis van de code, de bevoegdheidsverdeling, het recht op wonen in de Grondwet en een overzicht van de indeling van de code (8 pagina's), wordt de tekst van het decreet zelf gepresenteerd. Daarbij worden telkens de commentaren in de parlementaire bespreking opgenomen. Daarbij is handig dat telkens per onderdeel de plaats van de bepaling in de code zelf wordt geïllustreerd aan de hand van een inhoudsopgave.

Voor dit nieuw decreetgevend werk is het besproken boek een zeer handige en essentiële handleiding, maar nog zonder een grondige en weloverwogen commentaar. In die zin is de ondertitel een beetje te ambitieus geformuleerd en zou «le droit régional au logement et mouvement» hebben geluid, maar dit is een detail.

Bernard Hubeau

NOTARIAAT

Sedert 1 november II. heeft het notarisambt een grondige wijziging ondergaan. Voortaan bestaat er naast een Nationale Kamer, die vooral een reglementerende bevoegdheid heeft, een Provinciale Kamer die de traditionele tuchtrechtelijke en adviserende bevoegdheden vervult. De inrichting per arrondissement is opgeheven.

De notarissen van de provincie Antwerpen hebben in een vergadering van 30 november II. de leden van de Provinciale Kamer gekozen.

Hierna volgt de samenstelling voor het dienstjaar 1999-2000 van de Kamer van Notarissen van de Provincie Antwerpen.

Voorzitter: mr. A. Michielsens.

Leden: mrs. J. De Roeck, J. Van Hemeldonck, D. Smets, G. Van den Brande, L. Dierckx, Y. Van Noten, F. De Bounge, D. Couturier, H. De Decker, W. De Smedt, E. Van Tricht.

MEDEDELINGEN

Internationale VerzekeringsBibliotheek - IVB

De «Internationale VerzekeringsBibliotheek - IVB» is gespecialiseerd in het verzekeringsrecht, het schadevergoedingsrecht, de actuële wetenschappen en de verzekeringstechniek. De bibliotheek omvat ongeveer 35.000 titels en wordt - sinds haar oprichting ongeveer 60 jaar geleden - beheerd door KBC Verzekeringen in nauwe samenwerking met de K.U.Leuven.

Met als doel deze eerder unieke collectie beter kenbaar te maken bij zowel de verzekeringsprofessionelen, als de geïnteresseerde academici en om de samenwerking tussen gelijkaardige bibliotheken te bevorderen wordt de catalogus van de bibliotheek vrij toegankelijk gemaakt via het internet.

In het kader hiervan wordt op 4 februari 2000 een internationaal colloquium georganiseerd aan de K.U.Leuven onder de titel «Op weg naar een virtuele internationale verzekeringsbibliotheek?».

Volgende thema's komen aan bod:

1. gespecialiseerde Europese verzekeringsbibliotheken en het opstarten van een virtuele internationale verzekeringsbibliotheek op het internet

2. de toegankelijkheid van niet gepubliceerde documenten en niet-boek materialen inzake verzekeringen
3. de toekomst van het boek en de bibliotheken

De internetsite van de bibliotheek is uiteraard ter beschikking voor demonstratie.

Inlichtingen en inschrijvingen: IVB - Internationale VerzekeringsBibliotheek, Waaistraat 6, 3000 Leuven, tel. 32 16 243070, fax 32 16 243089 en CRIS - Centrum Verzekeringswetenschap Faculteit Rechtsgeleerdheid K.U. Leuven, Tiensestraat 41, 3000 Leuven, tel. 32 16 325214, fax 32 16 325314

Studienamiddagen: Nuttige tips voor contracten

Op 11 en 18 februari 2000 organiseert het Centrum voor Bevoegdheidsvervolmaking in de Rechten (CBR) te Antwerpen een studienamiddag met als doel praktijkjuristen een handleiding te geven van aandachtspunten waarop gelet dient te worden bij de redactie van contracten. De nadruk ligt hierbij op commerciële contracten tussen in België gevestigde partijen.

Op 11 februari staat de studienamiddag onder het voorzitterschap van prof. A. Van Oevelen en op 18 februari van de h. D. Deschrijver.

Inlichtingen en inschrijvingen: CBR, mevr. P. Buyck, tel.: 03/820.29.38 en 03/820.29.08, e-mail: pmbuyck@uia.ua.ac.be.

Vijfjaarlijkse Prijs van de Notarissen van het Arrondissement Turnhout

Het Fonds Louis Paul Baron Suetens schrijft in 2000 de tweede editie uit van de vijfjaarlijkse Prijs van de Notarissen van het Arrondissement Turnhout. De prijs bedraagt 200.000 Belgische frank en wordt toegekend aan een vernieuwende studie die bijdraagt tot de ontwikkeling van de rechtswetenschap op het vlak van ruimtelijke ordening en/of stedenbouw, leefmilieu, monumenten en landschappen. Ook moet de studie van nut zijn voor het Belgisch Notariaat.

De prijs werd in het leven geroepen als gevolg van het Congres over Milieu, in 1993 georganiseerd door de Kamer van Notarissen van het Arrondissement Turnhout, een initiatief waaraan wijlen professor L.P. Suetens actief meewerkte. De eerste editie vond plaats in 1995.

Recent werd de prijs, op voorstel van de initiatiefnemers, verbonden aan het Fonds Louis Paul Baron Suetens, dat wordt beheerd door de Koning Boudewijnstichting. Dankzij dit initiatief zal het Fonds nu de tweede editie van de vijfjaarlijkse prijs organiseren.

Inlichtingen: Fonds Louis Paul Baron Suetens, Koning Bouwewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel, tel.: 02/549.02.56, fax: 02/511.52.21, e-mail: vanbever.m@kbs-frb.be, website: <http://www.kbs-frb.be>

Driejaarlijkse Prijs van het Antwerps Notariaat

Het Antwerps Notariaat schrijft voor de dertiende maal zijn Driejaarlijkse Prijs uit, toe te kennen aan de auteur(s) van een onuitgegeven manuscript of een na 1 januari 1998 gepubliceerde verhandeling. De prijs bedraagt 150.000 BF.

Het werk moet:

- een grondige studie vormen;
- een oorspronkelijk karakter vertonen;
- bijdragen tot de ontwikkeling van de rechtswetenschap;
- van nut zijn voor het Belgisch notariaat;
- in het Nederlands opgesteld zijn.

De keuze van het onderwerp is vrij.

De werken moeten vóór 31 december 2000 in minstens drie exemplaren worden bezorgd aan de Kamer van Notarissen, Koningin Elisabethlei 10 te 2018 Antwerpen, waar men ook het volledige reglement kan bekomen.

Europees Privaatrecht in wording

Naar een *Ius Commune Europaeum* als gemengd rechtstelsel

JAN SMITS

1999; ISBN 90-5095-116-3; 302 blz.; 1.750 BEF

De doelstelling van dit boek is tweemaal. In de eerste plaats wordt beoogd een overzicht te geven van de huidige stand van de discussie omtrent de totstandkoming van een Europees privaatrecht. De diverse methoden op weg naar een *ius commune europaeum* worden beschreven en kritisch geëvalueerd. In dat verband wordt onder meer aandacht geschonken aan Europese Richtlijnen, *Principles*, Europees rechtsonderwijs en aan de rol die het Europees Hof van Justitie en het Europese hof voor de Rechten van de Mens kunnen spelen. Uitgebreid wordt ook stilgestaan bij de dichotomie civil law-common law.

In de tweede plaats wordt beoogd ook een bijdrage aan de discussie te leveren. De centrale idee van dit werk is dat bij de ontwikkeling van een Europees privaatrecht inspiratie dient te worden geput uit de zogenaamde gemengde rechtstelsels die reeds een mengeling civil law en common law kennen. Die idee wordt onderbouwd met inzichten uit de rechtseconomie en geïllustreerd aan de hand van het Zuid-Afrikaans recht. De ontwikkelde theorie wordt toegepast op *capita selecta* van contractenrecht, aansprakelijkheidsrecht en goederenrecht.

Uit de inhoud:

- Naar een Europees Privaatrecht?
- Hoe een *ius commune* te bereiken langs andere dan centralistische weg?
- Civil law en common law: de onderscheiden kenmerken
- Gemengde rechtstelsels: het institutionele kader
- Geangliciseerd Rooms-Hollands recht in Zuid-Afrika: een inhoud en een methode
- Contractenrecht
- Aansprakelijkheidsrecht
- Goederenrecht

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

Nieuw

De registers van het Rechtskundig Weekblad zijn nu ook elektronisch op **cd-rom** te verkrijgen: **RWe**

Deze cd-rom stelt iedere jurist in staat op een eenvoudige en efficiënte manier alle rechtspraak en doctrine gepubliceerd in het Rechtskundig Weekblad vanaf de jaargang 1988-1989 op te zoeken via verschillende al dan niet gecombineerde zoekcriteria, zoals:

- ... een uitgebreide trefwoordenlijst met verdere onderverdelingen, voorzien van een efficiënte thesaurus;
- ... een auteursregister met thesaurus;
- ... de datum van rechterlijke uitspraken;
- ... een lijst met rechtsinstanties;
- ... enz.

Op basis van de door u geselecteerde zoekcriteria krijgt u een overzichtelijk resultaatsscherm dat u onmiddellijk kan afdrukken.

De prijs van de cd-rom bedraagt **BEF 3.450** (inclusief 21% BTW), als abonnee ontvangt u de cd-rom voor slechts **BEF 1.950** (inclusief 21% BTW)

De cd-rom kan u zonder problemen installeren op een PC met Microsoft Windows 95, Windows 98 of Windows NT4, met ten minste een Pentium processor (75 Mhz) met 32 Mb RAM en toegang tot een cd-rom station.

Bestelformulier

Bestelformulier terugsturen of faxen naar:

Intersentia NV, Churchilllaan 108,
B-2900 Schoten

Tel.: 03/680.15.50

Fax: 03/658.71.21

e-mail: mail@intersentia.be

Naam: _____

Voornaam: _____

Firma: _____

BTW nr.: _____

Straat, nummer: _____

Postcode, woonplaats: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

Ja, ik abonneer mij op:

☐ RWe als abonnee van het Rechtskundig Weekblad aan het voordeeltarief van BEF 1.950 en ontvang jaarlijks een geactualiseerde cd-rom

☐ RWe aan het tarief van BEF 3.450 en ontvang jaarlijks een geactualiseerde cd-rom